

**Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych dla Gminy Waśniów
na lata 2024-2032**

Spis treści

Wstęp	4
Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	6
Podstawa prawna opracowania Strategii.....	7
Metodyka opracowania.....	8
Okres trwania Strategii.....	10
Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań	11
Część diagnostyczna	12
Informacje ogólne	12
Demografia.....	13
Pomoc społeczna.....	19
Edukacja	24
Ochrona zdrowia	26
Działalność kulturowa i sportowa.....	28
Mieszkalnictwo.....	30
Lokalny rynek pracy.....	31
Organizacje pozarządowe.....	36
Finanse publiczne	38
Badanie sondażowe.....	39
Charakterystyka lokalnych problemów społecznych	42
Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.....	44
Bezrobocie.....	52
Ubóstwo	56
Sytuacja osób starszych	64
Wspieranie rodziny.....	66
Przemoc domowa.....	76
Uzależnienia	78
Bezpieczeństwo publiczne.....	80
Bezdomność	82
Pomoc obywatelom Ukrainy.....	82
Analiza SWOT	83
Część programowo-wdrożeniowa.....	86

Podsumowanie diagnozy	86
Problemy i wyzwania stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Waśniów.....	89
Wizja i Misja Gminy Waśniów w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.....	91
Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań	92
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	104
Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii.....	105
Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym	105
Poziom europejski	106
Poziom krajowy	107
Poziom wojewódzki oraz powiatowy.....	108
Poziom lokalny.....	110
Koordinator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	110
System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	111
Monitoring i ewaluacja	112
Bibliografia	115
Spis tabel, wykresów i rysunków	116

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 jest dokumentem pomagającym kształtować system polityki społecznej na terenie gminy Waśniów. Konieczność jej opracowania wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Artykuł 17 wspomnianej ustawy precyzuje:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy musi zawierać w szczególności¹:

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie:
 - a. celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b. kierunków niezbędnych działań,
 - c. sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d. wskaźników realizacji działań.

Prezentowana *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* składa się z trzech zasadniczych części, będących odpowiedzią na wymagany ustawą zakres, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, społeczno-gospodarczych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna podzielona jest na dwa elementy: analizę gminy i jej zasobów instytucjonalnych oraz diagnozę lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, głównie sprawozdań przygotowywanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie, ale również danych Urzędu Gminy w Waśniowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu

¹ Art. 16b ust. 2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023r. poz. 901, 1693)

Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie wizji, misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Rozdział ten zawiera również informację o źródłach finansowania działań, kto odpowiada za koordynację realizacji Strategii oraz jak wygląda system jej monitoringu i ewaluacji.

Taka struktura niniejszego dokumentu strategicznego umożliwia racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określenie oraz wdrożenie wizji, celów i kierunków działań, po uprzednim uwzględnieniu przeprowadzonej diagnozy społecznej gminy, powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy Waśniów w latach objętych strategią, a jej głównymi odbiorcami nie są pracownicy sektora publicznego lecz mieszkańcy, stąd też Strategia została spisana językiem prostym, dostępnym dla osób niespecjalizujących się w pomocy społecznej.

Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada przezorności** – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. **Zasada pomocniczości** – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. **Zasada samorządności** – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. **Zasada wielosektorowości** - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. **Zasada samopomocy** – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. **Zasada solidarności społecznej** – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. **Zasada partycypacji** – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. **Zasada dobra wspólnego** - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna i komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o **pomocy społecznej**, jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym;
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych;

- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Metodyka opracowania

Opracowanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* powierzono ekspertowi zewnętrznemu. Dokument został wypracowany jednak metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. Proces opracowania Strategii składał się z następujących działań:

- Realizacji badania sondażowego wśród pełnoletnich mieszkańców gminy Waśniów, obejmującego kwestie lokalnych problemów społecznych;
- Analizy sytuacji społecznej gminy metodą desk research;
- Opracowania diagnozy społecznej gminy;
- Analizy silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie podczas spotkania warsztatowego Zespołu ds. opracowania strategii;
- Ustalenia celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji przez członków Zespołu wraz z ekspertem zewnętrznym,
- Przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu.

Proces tworzenia Strategii rozpoczęto realizacją badania sondażowego. Mieszkańcy mogli wypowiedzieć się poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na stronie internetowej Gminnego

Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie w terminie od 13 do 24 listopada 2023 roku². Obszary ujęte w sondażu obejmowały m.in. aktualne warunki bytowe, główne problemy społeczne oraz propozycje najlepszych rozwiązań. Celem tych konsultacji było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią, zestawiając je z danymi statystycznymi dotyczącymi gminy Waśniów.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy w Waśniowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie (GOPS), Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii, stopy bezrobocia oraz powodów przyznawania pomocy przez GOPS. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatów strategicznych omówiono wyniki badania sondażowego, główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców, wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy w kontekście pomocy społecznej oraz wypracowano matrycę strategiczną porządkującą kierunki przyszłych działań.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, oświaty, policji, osp, jednostek kultury oraz sołtysi. Dnia 10 listopada 2023 roku Zarządzeniem nr 169/2023 Wójta Gminy Waśniów powołano dziewięcioosobowy Zespół ds. opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032*.

Obecność w Zespole ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032 przedstawiciele różnych środowisk gwarantowała rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W pracę nad Strategią mieszkańcy byli włączeni przed przygotowaniem wstępnego projektu dokumentu poprzez udział w badaniu ankietowym oraz po przygotowaniu projektu dokumentu w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentu nadał Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 przy aktywnym wsparciu eksperta zewnętrznego.

Opracowana Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów.

² <http://www.gopswasniow.pl/blog/index.php?id=cczh57u6>

Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez Gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu, dlatego też dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego ubiegania się o środki z budżetu państwa oraz fundusze Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które to niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe, często niedostępne dla jednostek samorządu terytorialnego

Okres trwania Strategii

Okres obowiązywania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów* został ustalony do roku 2032. Oznacza to, że zaplanowano działania w dziewięcioletniej perspektywie czasu. Taka długość wiąże się z wieloma czynnikami ryzyka, dlatego istotnym jest określenie zasad ewaluacji dokumentu. Wyznaczony okres obowiązywania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* wynika głównie z okresu obowiązywania dokumentów strategicznych szczebla krajowego oraz wojewódzkiego. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego oraz Strategia Polityki Społecznej dla województwa świętokrzyskiego obowiązują do 2030 roku i są to dwa główne dokumenty, z którymi zgodna musi być niniejsza Strategia. Ważnym również jest czas trwania unijnej perspektywy finansowej, która aktualnie obowiązuje do 2027 roku. Z dotychczasowego doświadczenia należy założyć, że dokumenty wykonawcze dla kolejnej perspektywy finansowej pojawią się w okolicach roku 2030. Biorąc powyższe pod uwagę, ustalenie trwania Strategii do roku 2032 umożliwi Gminie Waśniów przygotowanie nowej Strategii zgodnej z wytycznymi kolejnych dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego oraz kolejnej perspektywy finansowej. W przypadku znacznego zdezaktualizowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* możliwym jest jej wcześniejsze zaktualizowanie lub wręcz sporządzenie od nowa, aby dostosować się do wskazanych wyżej aspektów.

Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań

Obowiązkiem gminy jest udzielenie pomocy mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji. Warunkiem sprawnego funkcjonowania jest posiadanie zasobów kadrowych i instytucjonalnych zdolnych do podejmowania tych działań. Wśród zasobów instytucjonalnych na terenie gminy Waśniów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych należy wymienić:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie,
- Urząd Gminy w Waśniowie,
- Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Publiczną Szkołę Podstawową w Waśniowie,
- Publiczną Szkołę Podstawową im. mjr. Jana „Piwnika „Ponurego w Mominie,
- Publiczną Szkołę Podstawową w Nowym Skoszynie,
- Publiczną Szkołę Podstawową w Boleszynie,
- Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Waśniowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Waśniowie,
- Klub Seniora w Grzegorzowicach,
- Stowarzyszenia zarejestrowane na terenie gminy.

Nie wszystkie wymienione powyżej zasoby podlegają pod Gminę Waśniów. Wymaga to zatem, aby prowadzona polityka społeczna obejmowała szeroko rozumianą współpracę międzyinstytucjonalną.

Część diagnostyczna

Niniejsza część *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* poświęcona jest analizie sytuacji społecznej gminy, rozszerzonej o powiązane z nią aspekty: gospodarcze, edukacyjne, kulturowe itp. Podstawę spojrzenia na gminę w perspektywie ostatnich lat stanowiły dokumenty i sprawozdania przygotowane przez instytucje publiczne. Uzupełnieniem obrazu ilościowego było przeprowadzone badanie sondażowe oraz spotkanie warsztatowe, które umożliwiło zweryfikowanie statystyk z „jakościowym” obrazem gminy Waśniów.

Informacje ogólne

Gmina Waśniów administracyjnie należy do powiatu ostrowieckiego i położona jest we wschodniej części województwa świętokrzyskiego. Gmina Waśniów graniczy z gminami:

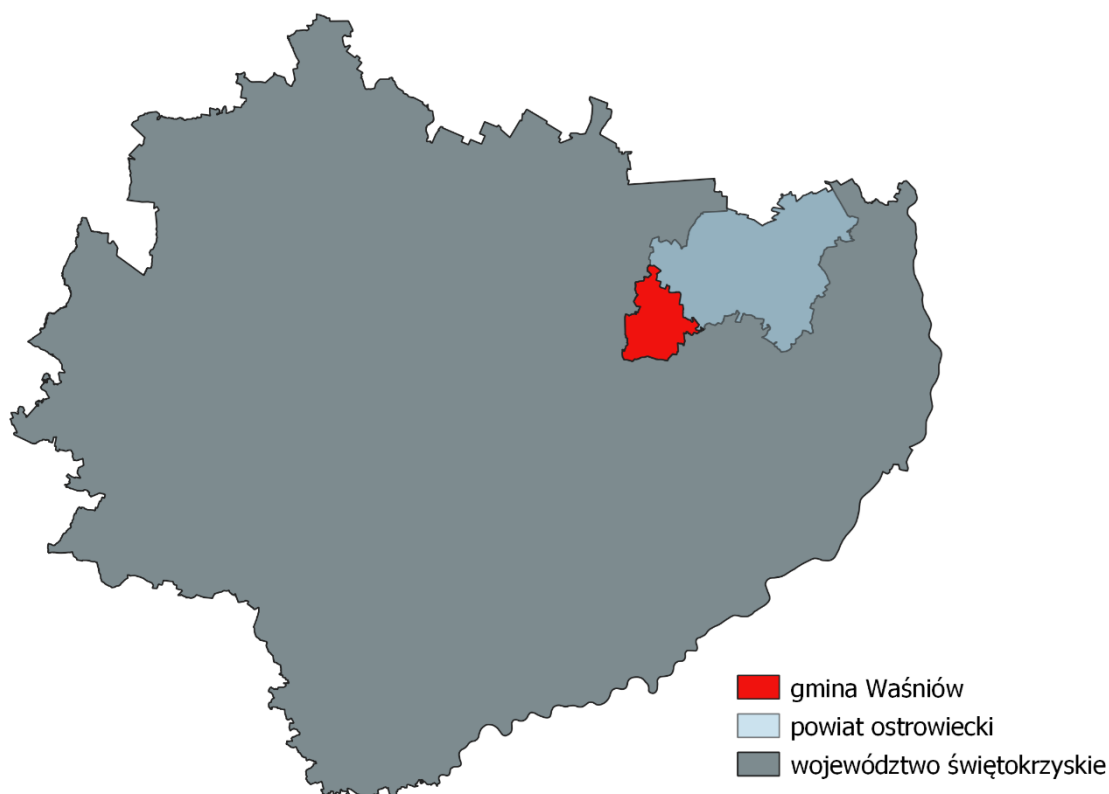
- Kunów, Bodzechów (powiat ostrowiecki),
- Sadowie, Baćkowice (powiat opatowski),
- Łągów, Nowa Słupia (powiat kielecki),
- Pawłów (powiat starachowicki).

Powierzchnia gminy 112 km², co stanowi 0,96% ogólnej powierzchni województwa świętokrzyskiego i 18,15% powierzchni powiatu ostrowieckiego. Teren gminy leży na północ od grzbietu Pasma Jeleniowskiego. Większą część obszaru zajmuje Dolina Waśniowska należąca do ciągu dolin przylegających do głównego trzonu Gór Świętokrzyskich. W zachodniej części znajduje się Wzniesienie Grzegorzowskie, wśród których można zauważyć bardzo ciekawy przełom rzeki Dobruchny z udziałem zbiorowisk jodłowo-bukowych³.

Głównym szlakiem komunikacyjnym przebiegającym przez gminę jest droga wojewódzka 751 z Suchedniowa do Ostrowca Świętokrzyskiego. Układ funkcjonalno – przestrzenny gminy Waśniów jest wynikiem długiego rozwoju historycznego. Skupione pasmowo wsie, z zabudową zagrodową i jednorodziną, rozwinęły się na sieci dróg. Gminę należy uznać, za gminę o charakterze rolniczym z uprawą rolną i terenami łąkowymi rozciągającymi się poza linię zabudowy.

³ Raport o stanie Gminy Waśniów za rok 2022

Rysunek 1. Położenie gminy Waśniów na tle powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Źródło. Opracowanie własne.

Demografia

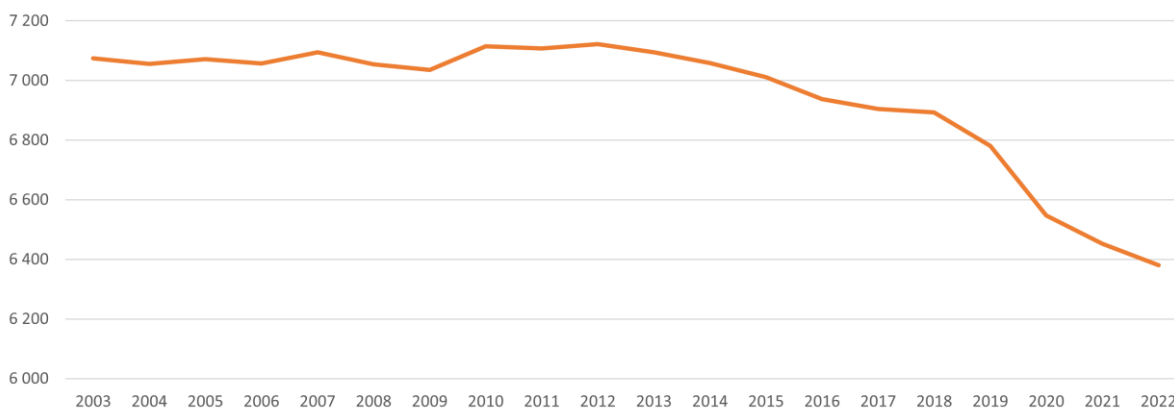

Demografia stanowi bardzo ważny element analizy strategicznej każdej gminy w Polsce. Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. W interesie władz Gminy jest zabieganie o nowych mieszkańców, gdyż ich obecność przyczynia się do zwiększenia dochodów budżetowych.

Aktualna struktura demograficzna, która jest rezultatem przeszłych procesów, determinuje przyszłe kształtowanie zjawisk demograficznych i społecznych. Od liczby ludności, przekroju grup wiekowych, wskaźnika przyrostu naturalnego oraz dalszych prognoz powinny zależeć kolejne decyzje władz samorządowych, które wpłyną na kierunki podejmowanych działań na rzecz rozwiązywania obecnych oraz przewidywanych w przyszłości problemów społecznych. W ujęciu strategicznym, wyniki analizy demograficznej powinny determinować politykę rozwojową gminy, w tym kwestię inwestycji skierowanych do poszczególnych grup odbiorców (szkoły, przedszkola, place zabaw, klub seniora itp.).

Poniżej zaprezentowano wykres przedstawiający liczbę ludności w gminie Waśniów w latach 2003-2022 według danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 1. Liczba ludności gminy Waśniów w latach 2003-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu, liczba ludności w ostatnich dziewiętnastu latach zmniejszyła się. W 2022 roku gminę zamieszkiwało 6380 osób, co oznaczało zmniejszenie populacji o 694 mieszkańców. W ujęciu procentowym spadek ten wyniósł 9,8%. Największe zmiany w liczbie ludności miały miejsce w roku 2010 (in plus) oraz 2020 (in minus). Wynikały one ze zmiany wartości bazowej bilansu stanu i struktury ludności stosowanej przez Główny Urząd Statystyczny. Od 2010 roku bazą wyjściową były dane Narodowego Spisu Powszechnego 2011 a od 2020 roku bazą wyjściową bilansu stanu i struktury ludności są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2021. W związku z tym np. dane, jak i wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021. Można zatem powiedzieć, że dane te zostały zaktualizowane.

Liczbę mieszkańców gminy Waśniów w latach 2020-2022, z uwzględnieniem poszczególnych miejscowości prezentuje poniższa tabela. Należy przy tym podkreślić, że różnica w wartościach przedstawianych przez Urząd Gminy oraz GUS wynika z różnych metodologii. Gmina opiera się o zameldowania oraz wymeldowania, natomiast statystyka krajowa o faktyczne miejsce zamieszkania. W przypadku większości miejscowości liczba mieszkańców w perspektywie ostatnich trzech lat zmniejszyła się, jednak jest również kilka miejscowości, w których populacja uległa zwiększeniu. Te jednostkowe przyrosty nie były jednak w stanie zrekompensować ogólnej depopulacji gminy.

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Waśniów wg miejscowości w latach 2020-2022

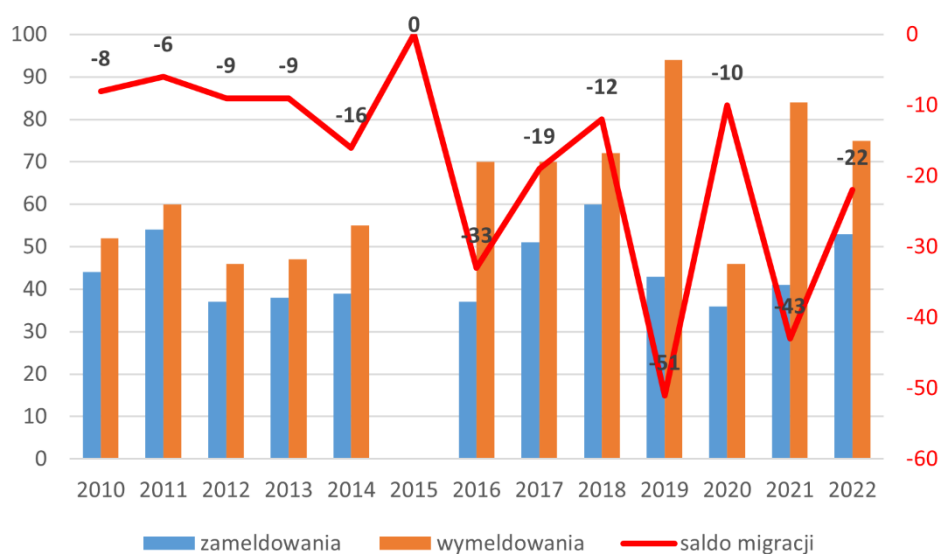
Miejscowość	2020	2021	2022
Boksyce	153	160	162
Boleszyn	385	375	380
Czajęcice	318	315	314
Czażów	134	133	131
Dobruchna	233	232	233
Garbacz	322	318	315
Grzegorzowice	419	424	410
Janowice	111	115	114
Jeżów	251	244	241
Kotarszyn	224	216	216
Kraszków	129	130	127
Milejowice	100	97	97
Momina	148	142	139
Nosów	249	238	234
Nowy Skoszyn	613	602	608
Pękosławice	165	166	166
Piotrów	178	182	184
Prusinowice	161	151	150
Roztylice	336	323	323
Sarnia Zwola	256	246	245
Sławęcice	107	106	103
Strupice	102	99	100
Stryczowice	177	167	171
Śnieżkowice	315	304	298
Waśniów	461	436	436
Wojciechowice	103	101	101
Worowice	99	94	96
Wronów	303	306	304
Zajączkowice	238	218	218
RAZEM	6790	6640	6616

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Waśniowie.

Zmniejszenie liczby ludności gminy jest zjawiskiem niepożądanym, w dłuższej perspektywie czasu mogącym w negatywny sposób odbić się między innymi na budżecie gminy. Sama dynamika zmian liczby mieszkańców nie oddaje pełnego obrazu gminy w kontekście zmian demograficznych. Koniecznym jest jeszcze ustalenie struktury gminy, czyli analizy jakościowej. Szukając powodów ostatnich spadków liczby ludności można w następstwie pokusić się o oszacowanie dalszych prognoz demograficznych. Mając dopiero taki pełny obraz należy określić potencjały i zagrożenia jakie z tego tytułu mogą mieć miejsce w jednostce.

Jedną z przyczyn zmniejszenia liczby ludności gminy może być opuszczanie gminy przez jej dotychczasowych mieszkańców. Zjawisko to można opisać saldem migracji, które liczone jest jako różnica zameldowań i wymeldowań. W przypadku gminy Waśniów w każdym z analizowanych lat saldo migracji miało wartość ujemną⁴. Według tych danych gminę w tym okresie opuściło o 238 więcej osób niż się w niej zameldowało. Największą różnicę odnotowano w 2016 roku (-33 osoby), 2019 roku (-51 osób) oraz w 2021 roku (-43 osoby).

Wykres 2. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Waśniów

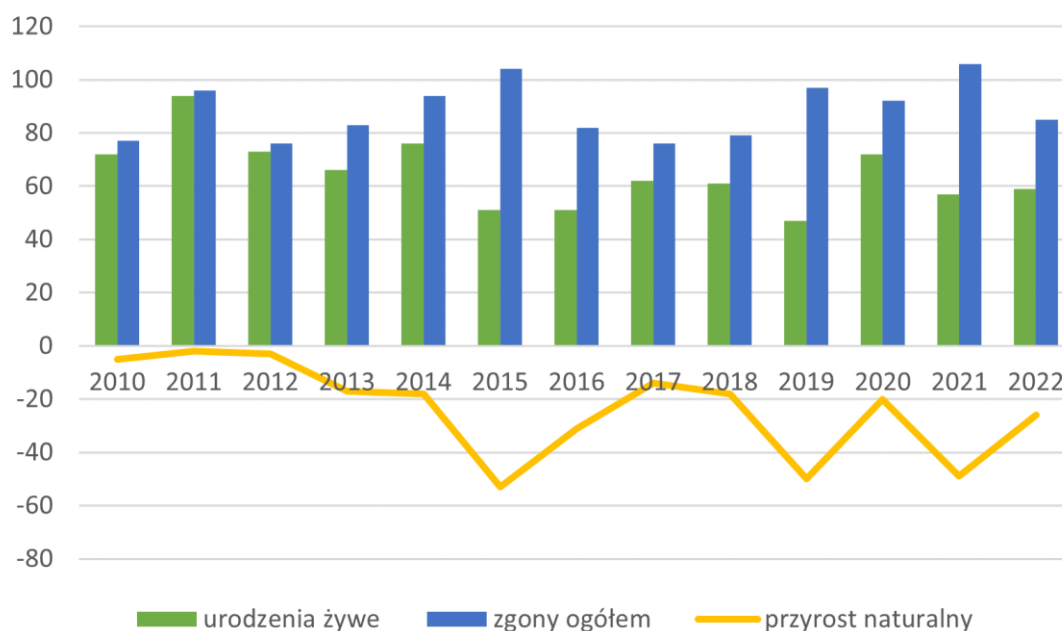

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym dynamikę zmian w strukturze demograficznej gminy jest przyrost naturalny. Określa on różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na przestrzeni konkretnego roku. W każdym analizowanym roku przyrost naturalny przyjmował wartość ujemną, czyli liczba zgonów była większa niż liczba urodzeń.

⁴ Główny Urząd Statystyczny nie publikuje danych dotyczących migracji za 2015 rok

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Waśniów w latach 2010-2022

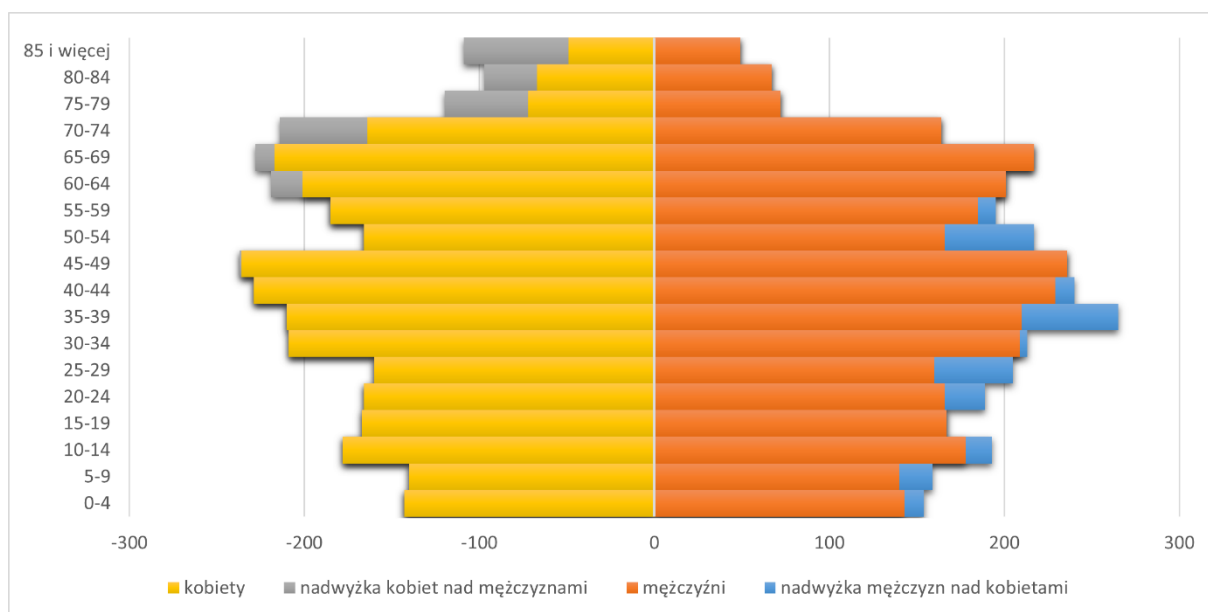

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ważnym aspektem analizy jakościowej jest tzw. Piramida wieku, prezentująca rozkład ludności z uwzględnieniem płci oraz grup wiekowych. Ujęcie mieszkańców gminy w ten sposób pozwala na spojrzenie na aktualną strukturę ludności pod kątem przyszłych procesów demograficznych. Piramidy wieku dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Waśniów jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Największą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku między 30 a 49 rokiem życia, a liczba młodych mieszkańców jest mniejsza niż liczba osób w wieku produkcyjnym. Z poniższej piramidy wieku wyraźnie widać, że wśród osób w wieku produkcyjnym ma miejsce stała przewaga liczby mężczyzn nad kobietami. To ta grupa wiekowa odpowiada w większości przypadków za zakładanie rodziny, dlatego w społeczeństwie liczącym na zwiększenie przyrostu naturalnego, oczekiwana jest nadwyżka kobiet nad mężczyznami. W gminie Waśniów większa liczba kobiet uwidacznia się dopiero w grupach powyżej 60 roku życia. Największe wartości procentowe przyjmując wśród mieszkańców powyżej 80 roku życia, co wynika z różnicy w średniej długości życia obu płci.

Wykres 4. Piramida wieku GUS (2022r.)

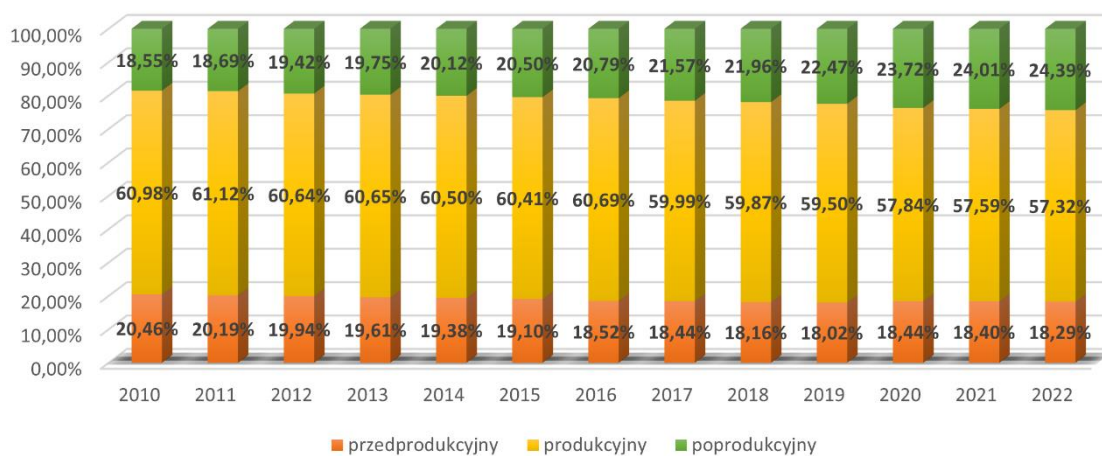

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności mającym wpływ na przebieg procesów demograficznych jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Przy powyższej piramidzie wieku wspomniano, że wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, co będzie miało swoje odzwierciedlenie w przyszłych procesach demograficznych.

Na przestrzeni ostatnich 12 lat zmniejszył się odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym i tym samym zwiększeniu uległ odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Od 2013 roku odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym osiągnął wyższą wartość niż odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 5. Ludność gminy Waśniów wg ekonomicznych grup wieku

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres ekonomicznych grup wieku stanowi o niekorzystnym obrazie demograficznym gminy. Przyjmuje się, że społeczeństwo z 20% odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym określa się mianem „społeczeństwa starzejącego” się. W przypadku gminy Waśniów w roku 2022 było to 24,39% ludności. Należy przy tym jednak zaznaczyć, że w województwie świętokrzyskim znaczny odsetek gmin wiejskich charakteryzuje się większym udziałem osób w wieku emerytalnym w swoich populacjach.

Wcześniejsza analiza opierająca się między innymi na piramidzie wieku nie wskazuje na możliwość szybkiego złamania tego trendu i zwiększenia udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. W kontekście planowania działań niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy założyć zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne dla osób starszych w najbliższej przyszłości oraz działania ukierunkowane na ich dalszą aktywizację w środowisku lokalnym, zwłaszcza osób przechodzących na emeryturę.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Organizują ją zarówno organy administracji rządowej jak i samorządowej, współpracując z organizacjami społecznymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi.

Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Waśniów jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie. Ośrodek realizuje zadania określone nie tylko w ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej itp. Przy realizacji niektórych zadań kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej współpracuje między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami oraz organizacjami pozarządowymi.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Prawo do wsparcia

udzielanego przez Ośrodek mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane są do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

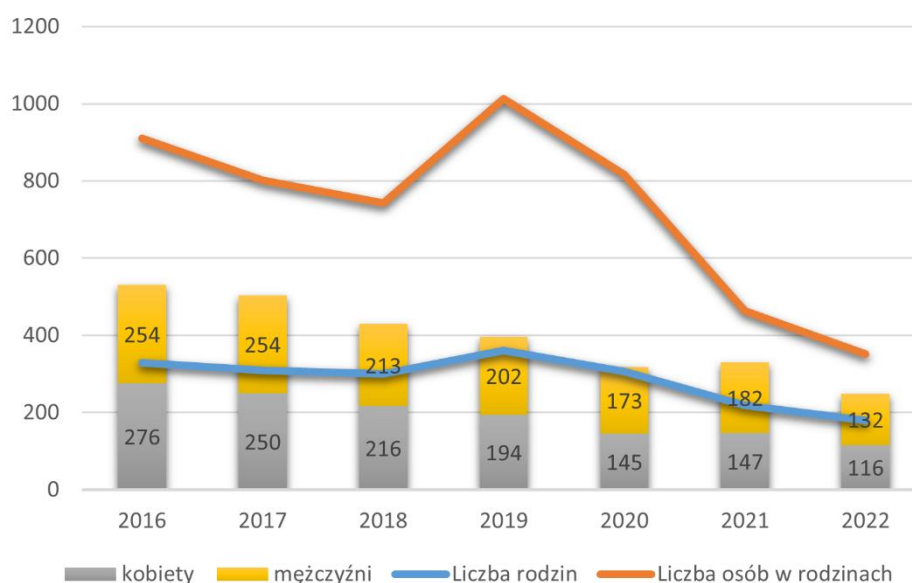
- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.

- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Najważniejszym wskaźnikiem dotyczącym pracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jest liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, która w latach 2016-2022 zmniejszyła się z 329 do 179. Zmniejszenie uległa również liczba osób w tych rodzinach, które w sposób pośredni korzystają również z tej pomocy. W 2016 roku takich osób było 910, a w 2022 roku – 351. Zmniejszyła się tym samym średnia liczba osób w rodzinie korzystającej z pomocy społecznej. W ostatnim roku były to średnio dwie osoby, gdzie jeszcze parę lat wcześniej wartość ta dochodziła do 2,8.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie wynika, że w ostatnich latach to mężczyźni częściej korzystali z pomocy. Zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn, częściej pomocą objęte były osoby do 17 roku życia niż w wieku poprodukcyjnym. Na poniższym wykresie wyróżnia się rok 2019, w którym zwiększyła się liczba rodzin otrzymujących pomoc. Należy jednak zauważyć, że za tym wzrostem nie stała większa liczba osób korzystających z pomocy społecznej – ta się zmniejszyła z 429 w roku 2018 do 396 w roku 2019. Można zatem wywnioskować, że pomoc była głównie kierowana do rodzin wielodzietnych oraz osób samotnie gospodarujących.

Wykres 6. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2022

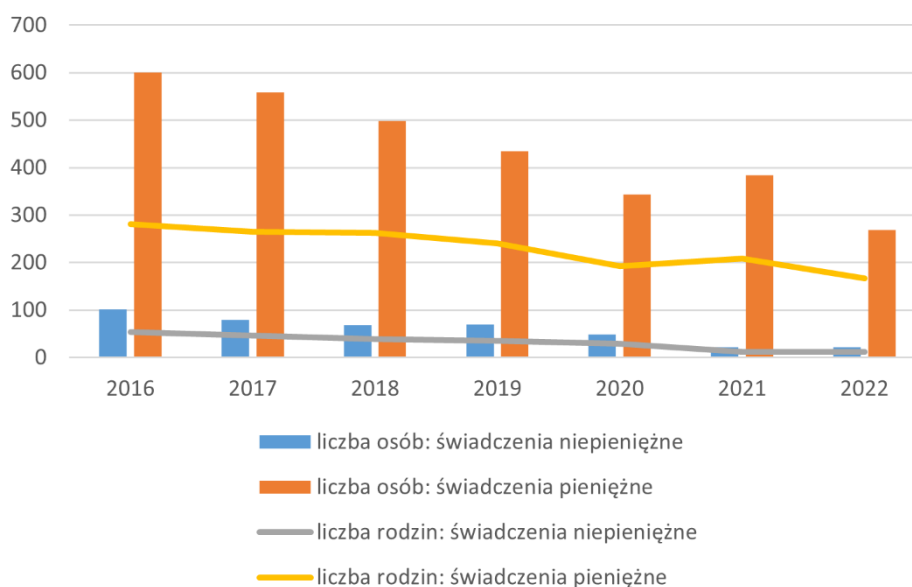
Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Waśniowie.

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia (wymienione powyżej). Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny.

Poniższy wykres prezentuje liczbę osób oraz rodzin, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2016-2022. Część rodzin otrzymywała oba rodzaje świadczeń, stąd liczba rodzin na poniższym wykresie nie równa się wartościom przedstawionym na wykresie powyżej. Analizując liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej można wyciągnąć główne wnioski:

- w każdym roku większość realizowanych świadczeń miała charakter pieniężny,
- liczba osób i rodzin otrzymujących świadczenia niepieniężne systematycznie malała do roku 2021,
- do roku 2020 zmniejszała się liczba rodzin otrzymujących świadczenia pieniężne, w roku 2021 liczba osób i rodzin zwiększyła się,
- w roku 2022 najmniej osób i rodzin otrzymało świadczenia w analizowanym przedziale czasu.

Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2016-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie wynika, że ze świadczeń pieniężnych częściej korzystają gospodarstwa jednoosobowe niż wieloosobowe. Odwrotna sytuacja ma miejsce

w przypadku świadczeń o charakterze niepieniężnym. Wynika z tego, że pomoc finansowa Ośrodka częściej trafia do osób samotnie gospodarujących, w tym osób starszych, niż do rodzin z dziećmi.

W ostatnich pięciu latach najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie była niepełnosprawność. Kolejnymi powodami było bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Tabela 2. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Waśniowie w latach 2018-2022

Powód przyznania pomocy	2018	2019	2020	2021	2022
Długotrwała lub ciężka choroba	39	36	35	35	21
Ubóstwo	7	10	9	9	7
Bezrobocie	60	46	44	61	40
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	8	16	10	4	5
Niepełnosprawność	137	113	102	92	98
Potrzeba ochrony macierzyństwa	7	13	1	8	5
Alkoholizm	11	9	3	1	0
Zdarzenie losowe	3	4	4	9	1
Przemoc domowa	1	3	1	0	0
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	1	2	1	1	4
Bezdomność	4	0	5	2	3
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	1	0	0	0	0
Narkomania	0	0	0	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0	1	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające ze wsparcia. Jest to często związane zarówno z trudną sytuacją materialną tych rodzin jak i z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Podstawowym „narzędziem” pracy pracowników socjalnych jest wywiad środowiskowy. Jest to rozmowa przeprowadzana u osób i rodzin, które korzystają z pomocy społecznej lub starają się o nią, mająca na celu ocenę ich sytuacji.

Tabela 3. Osoby i rodziny, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	372	293	225	175	161	124
Liczba osób	372	293	225	175	161	124

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W ostatnich latach systematycznie zmniejszała się liczba osób z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe. Związane jest to z mniejszą liczbą rodzin ubiegających się o pomoc Ośrodka.

Opisana struktura klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, pogarszającą się sytuację ekonomiczną rodzin, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania.

Edukacja

Na terenie gminy Waśniów działają cztery szkoły podstawowe (dwie samorządowe oraz dwie prowadzona przez osoby fizyczne) z oddziałami przedszkolnymi:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Waśniowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. mjr. Jana „Piwnika „Ponurego w Mominie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Skoszynie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Boleszynie.

Nadrzędnym celem szkół podstawowych jest wszechstronny rozwój ucznia poprzez realizację zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Dodatkowo podejmowane są działania opiekuńcze i profilaktyczne odpowiednio do istniejących potrzeb.

Tabela 4. Liczba uczniów w gminie Waśniów

Liczba uczniów na dzień 30 czerwca roku:	2019	2020	2021	2022
PSP w Waśniowie	223	231	228	224
PSP w Mominie	187	167	166	164
PSP w Nowym Skoszynie	64	60	62	64
PSP w Boleszynie	55	57	61	54
RAZEM	529	515	517	506

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Waśniów.

Najwięcej dzieci uczęszcza do szkół samorządowych w Waśniowie i Mominie. W roku szkolnym 2021/2022 w szkołach podstawowych na terenie gminy uczyło się 506 uczniów, czyli o 23 mniej niż w roku szkolnym 2018/2019, który to był pierwszym rokiem bez gimnazjów.

Zgodnie z nowelizacją ustawy oświatowej z 2022 roku, w szkołach i przedszkolach muszą być zatrudnieni specjaliści: pedagodzy, pedagodzy specjaliści, psychologowie, logopedzi lub terapeuci

pedagogiczni. W szkołach samorządowych w gminie Waśniów w roku szkolnym 2023/2024 zatrudnienie specjalistów wyglądało następująco:

- PSP Waśniów:
 - Pedagog - 11/22 etatu
 - Pedagog specjalny - 11/22 etatu
 - Psycholog - 11/22
 - Logopeda - 7/22
- PSP Nowy Skoszyn:
 - Pedagog - 10/25 etatu
 - Pedagog specjalny - 10/25 etatu
- PSP Boleszyn:
 - Logopeda - 6/25 etatu
 - Pedagog specjalny - 7/25 etatu
 - Pedagog - 7/25 etatu
- PSP Momina:
 - Pedagog specjalny - 1/2 etatu
 - Psycholog - 1/2 etatu
 - Logopeda - 1/4 etatu
 - Terapeuta pedagogiczny - 1/4 etatu

Najwięcej etatów specjalistów jest w Publicznej Szkole Podstawowej w Waśniowie oraz Mominie. Powiązane jest to oczywiście z liczbą uczniów i przelicznikami z tego wynikającymi.

Dla organów prowadzących szkoły podstawowe, ważną informacją jest liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych. Informacja ta, poparta danymi demograficznymi pozwala oszacować przewidywaną liczbę uczniów klas I w przyszłości. Liczbę „przedszkolaków” w gminie Waśniów w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” w gminie Waśniów

Liczba dzieci na dzień 30 czerwca	2019	2020	2021	2022
PSP w Waśniowie	82	75	71	68
PSP w Mominie	46	56	56	63
PSP w Nowym Skoszynie	24	27	30	32
PSP w Boleszynie	28	28	28	21
OGÓŁEM	180	186	185	184

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Waśniów

W roku szkolnym 2021/2022 w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” przy szkołach podstawowych uczyło się łącznie 184 dzieci. Jest to wartość zbliżona do tych z wcześniejszych lat.

Z punktu widzenia procesu dydaktycznego bardzo ważną sprawą jest wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne i sprzęt szkolny, który ma uatrakcyjnić proces poznawania i rozumienia świata oraz umacnianie osobowości ucznia, co czyni go bardziej wartościowym w otaczającej rzeczywistości. Uwzględniając ten fakt placówki na bieżąco doposażone są w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne w tym: komputery, laptopy, tablice interaktywne i inne⁵. Ważnym aspektem funkcjonowania oświaty na terenie gminy jest doświadczenie kadry zarządzającej w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Gmina Waśniów wraz ze Szkołą Podstawową w Boleszynie realizowała projekt dofinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego „Rozwijamy kompetencje kluczowe w PSP w Boleszynie”. W ramach projektu dofinansowano wyposażenie szkoły, przeprowadzono dodatkowe zajęcia dla dzieci w szkole oraz przeprowadzono szkolenia dla kadry pedagogicznej. Podobny projekt zrealizowano w 2021 roku wraz ze Szkołą Podstawową w Nowym Skoszynie: „Rozwijamy kompetencje kluczowe w PSP w Nowym Skoszynie”.

Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy również:

- opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy,
- przekazywanie powiatowi informacji o realizowanych programach zdrowotnych,
- inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych, zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami,
- podejmowanie innych działań, wynikających z rozeznania potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Zgodnie z ustawą o zdrowiu publicznym zadania z zakresu zdrowia publicznego obejmują:

⁵ Raport o stanie gminy Waśniów za 2022 rok.

- monitorowanie i ocenę stanu zdrowia społeczeństwa, zagrożeń zdrowia oraz jakości życia związanej ze zdrowiem społeczeństwa,
- edukację zdrowotną dostosowaną do potrzeb różnych grup społeczeństwa, w szczególności dzieci, młodzieży i osób starszych,
- promocję zdrowia i profilaktykę chorób,
- działania w celu rozpoznawania, eliminowania lub ograniczania zagrożeń i szkód dla zdrowia fizycznego i psychicznego w środowisku zamieszkania, nauki, pracy i rekreacji,
- analizę adekwatności i efektywności udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej w odniesieniu do rozpoznanych potrzeb zdrowotnych społeczeństwa,
- inicjowanie i prowadzenie badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego,
- rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego,
- ograniczanie nierówności w zdrowiu wynikających z uwarunkowań społeczno-ekonomicznych,
- działania w obszarze aktywności fizycznej.

Nie wszystkie z wymienionych powyżej zadań leżą w gestii samorządu gminnego. Nikt nie oczekuje od władz Gminy Waśniów prowadzenia badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego, ale większość z tego katalogu zadań znajduje swoje odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych na rzecz mieszkańców gminy.

Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Waśniów świadczy Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Waśniowie, który obejmuje opieką lekarsko-pielęgniarsko-położniczą pacjentów zapisanych do przychodni tj. do Ośrodka Zdrowia w Waśniowie i w Garbacz. Z korzystania z opieki medycznej świadczonej przez GZOZ deklarowało w 2022 roku 5075 osób, czyli około 80% populacji gminy. Głównymi specjalizacjami jest medycyna rodzinna oraz medycyna ogólna. Dodatkowo funkcjonują również gabinety stomatologiczne w Ośrodku Zdrowia w Waśniowie i w Ośrodku Zdrowia w Garbacz.

Tabela 6. Liczba świadczeń i porad udzielonych w GZOZ w Waśniowie

	2021	2022
<i>Zadeklarowani dorośli</i>	4225	4208
<i>Zadeklarowane osoby niepełnoletnie</i>	880	867
<i>Ilość osób zapisanych do pielęgniarki POZ</i>	5163	5130
<i>Porady lekarskie osób dorosłych</i>	34865	28760
<i>Porady lekarskie osób do 18 r.ż.</i>	4099	3151

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Waśniów

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Waśniów należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), nowotwory, infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego. Rok 2020 przyniósł pandemię wirusa SARS-CoV-2 co wymagało reorganizacji pracy instytucji publicznych, w tym Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Łącznie na COVID-19, pełną dawką, zaszczepiło się 47,8% mieszkańców gminy, z czego najwięcej w przedziale wiekowym 40-59 (989 w pełni zaszczepionych osób).⁶

Epidemia koronawirusa wpłynęła na zmianę stylu życia ludności. Nagłe ograniczenie aktywności fizycznej, zła dieta, stres, ograniczenie wizyt u lekarza i badań diagnostycznych zwiększyły ryzyko zachorowania na choroby cywilizacyjne. Dodatkowo według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) jedna na siedem młodych osób w wieku od 10 do 19 lat cierpi na zdiagnozowane zaburzenia psychiczne. Organizacja łączy to bezpośrednio ze skutkami pandemii: zakłócenie dotychczasowego trybu życia, edukacji i rekreacji, jak również obawy o dochody rodziny i zdrowie powodują strach, gniew i troski o przyszłość. Zaburzenia te mogą mieć postać zaburzeń lękowych, depresji, problemów behawioralnych m.in. Wpływ pandemii jest zatem poważny i będzie odczuwalny przez wiele kolejnych lat. Promowanie zdrowia psychicznego młodych ludzi jest ważnym wkładem w ich dobre samopoczucie, rozwój oraz udział w społeczeństwie. W takiej sytuacji jeszcze ważniejsze stały się działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do mieszkańców.

Działalność kulturalna i sportowa

Działalność kulturalną gminy Waśniów uwarunkowuje jej wiejski charakter oraz położenie administracyjne. Charakterystyka działalności instytucji kultury na terenie gminy wiejskiej znacząco różni się od funkcjonowania takich instytucji w dużym ośrodku miejskim. Zamiast specjalizacji pojawia się uniwersalność, ponieważ wymagają tego ograniczone zasoby oraz wymagania stawiane przed pracownikami. Centralną funkcję kulturalną na terenie gminy pełnią Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Waśniowie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Waśniowie.

W Gminny Ośrodku Kultury i Sportu mieszkańcy mogą skorzystać z licznych zajęć: tanecznych, plastycznych, szachowych, śpiewu oraz nauki gry na instrumentach. Profil sportowy uzupełnia szkółka piłki nożnej. Wymienione zajęcia, w zależności od ich charakteru realizowane są w budynku GOKIS, hali PSP w Waśniowie lub w budynku „scena waśniowskie błonia”. Przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu

⁶ <https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/poziomwyszczepienia>

działają również Zespół „Witosławianki”, Dziecięcy Zespół Folklorystyczny "Miniaturka" z Mominy, Grupa „Sami swoi”, Zespół „ Skoszynianki”, Koła Gospodyń Wiejskich oraz Klub Seniora. Wspomniane Koła Gospodyń Wiejskich stanowią ważny element lokalnego kulturowego krajobrazu gminy. Z danych uzyskanych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wynika, że na terenie gminy funkcjonuje pięć Kół:

- Koło Gospodyń Wiejskich – Seniorki Waśniów,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Witosławianki" w Witosławicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Grzegorzowicach " Senior",
- "Przedwiośnie" Koło Gospodyń Wiejskich w Jeżowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich " Grupa Sami Swoi z Waśniowa".

Dodatkowo od 2009 roku działa jeszcze Koło w Śnieżkowicach (nie wpisane do rejestru ARiMR).

Gminna Biblioteka Publiczna w Waśniowie wspomaga szeroko rozumianą edukację społeczną, zapewnia szeroki dostęp do wiedzy oraz aktywnie promuje czytelnictwo. Uniwersalny charakter zbiorów bibliotecznych i jego systematyczne uzupełnianie sprzyja zaspokajaniu potrzeb użytkowników różnych grup wiekowych. W ramach upowszechniania czytelnictwa organizowane są lekcje biblioteczne, wystawki tematyczne oraz zajęcia dla dzieci. Upowszechnianiem czytelnictwa wśród najmłodszych zajmują się również biblioteki szkolne, funkcjonujące we wszystkich szkołach podstawowych i posiadające łącznie 17 tysięcy woluminu.

Ważnym elementem integrującym mieszkańców, również działaniami o charakterze kulturalnym jest działalność świetlic wiejskich. Miejsca te często pełnią funkcję lokalnych centrów spotkań. Władze gminy doskonale zdają sobie sprawę z istotności i funkcjonalności tych obiektów, dlatego też w ostatnich latach podjęto się realizacji wielu inwestycji polegających na budowie bądź remoncie świetlic. Za przykład może posłużyć budowa hali sportowej z zapleczem i pomieszczeniami przeznaczonymi na świetlicę przy Szkole Podstawowej w Boleszynie, czy budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Janowice, na miejscu po starej Szkole Podstawowej.

Przywołana budowlana hala sportowa będzie stanowiła wzbogacenie oferty infrastruktury sportowej na terenie gminy. Obecnie przy każdej szkole podstawowej są boiska poliuretanowe. Dodatkowo przy Publicznej Szkole Podstawowej w Waśniowie zlokalizowane jest boisko trawiaste. Stan techniczny urządzeń sportowo - rekreacyjnych podlega ciągłej modernizacji⁷.

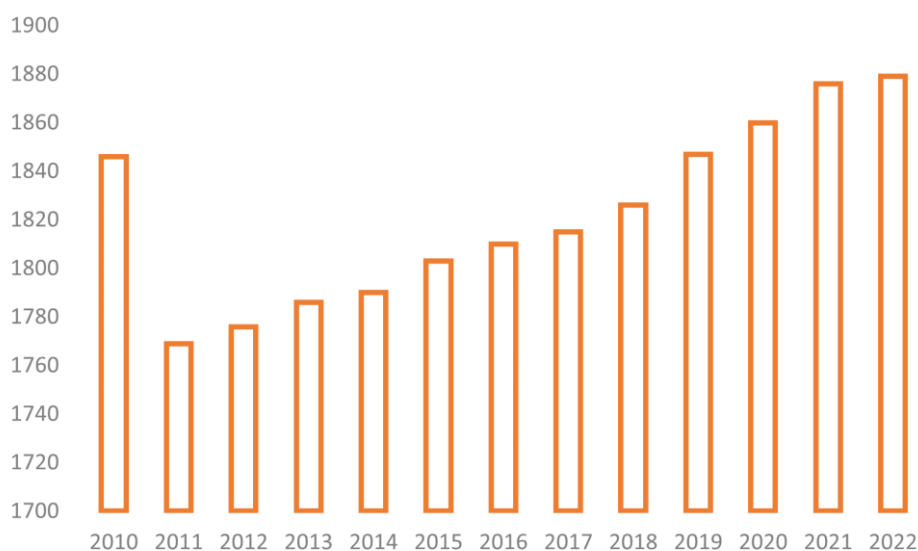
⁷ Raport o Stanie Gminy Waśniów za rok 2022

Mieszkalnictwo

Dla prawidłowego funkcjonowania rodziny potrzebują odpowiednich warunków mieszkaniowych, ponieważ brak swojego mieszkania często bywa powodem wstrzymującym decyzję młodych małżeństw o powiększeniu rodziny. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w 2022 roku na terenie gminy Waśniów było 1879 budynków mieszkalnych. To o 110 więcej niż w roku 2011. Jak wynika z poniższego wykresu, w 2010 roku na terenie gminy było 1846 budynków mieszkalnych, czyli o 77 więcej niż w roku 2011. Oczywiście w ciągu roku nie wyburzono tylu budynków. Różnica ta wynika z faktu prowadzonego Narodowego Spisu Powszechnego 2011, który zweryfikował wiele danych statystycznych. Gmina w swoim zasobie posiada dwa mieszkania komunalne.

Wykres 8. Budynki mieszkalne w gminie Waśniów w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Główny Urząd Statystyczny umożliwia analizę gminy pod kątem procentowego budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągu i kanalizacji. Według tych statystyk na koniec 2022 roku niemal 88% mieszkań podłączonych było do wodociągu oraz jedynie 12% miało dostęp do sieci kanalizacyjnej.

Tabela 7. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
wodociąg	91,4	91,2	85,4	86,5	87,2	87,8	87,9
kanalizacja	12,3	12,3	11,2	11,9	11,9	12,0	11,9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Lokalny rynek pracy

Polityka społeczna gminy połączona jest nierozdzielnie z lokalną sytuacją gospodarczą. W największym stopniu to właśnie rynek pracy wpływa na profil rodzin korzystających z pomocy społecznej, między innymi poprzez zjawisko bezrobocia, ubóstwa wynikającego z niskich wynagrodzeń, pracy na „czarno”, długotrwałej rozłąki z rodziną m.in. Władze gminy nie mają bezpośrednich narzędzi do kreowania lokalnego rynku pracy, ale poprzez swoje kompetencje mogą wpływać na jego rozwój. Jednym ze sposobów jest przyciągnięcie przedsiębiorstw i zachęcenie ich do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy. Dzięki temu nie tylko wzrastają dochody własne gminy przez zwiększenie jej wpływów z podatku od nieruchomości i z udziałów w PIT i CIT, ale również przyczynia się to do powstania nowych miejsc pracy i zmniejszenia liczby osób bezrobotnych na obszarze tej jednostki samorządu terytorialnego. Bezrobocie wiąże się nie tylko z koniecznością pomocy materialnej rodzinie, ale również ze zmniejszeniem potencjalnych wpływów podatkowych z tytułu udziału w podatkach centralnych. Gmina Waśniów jest gminą wiejską o profilu rolniczym, co oddziałuje również na jej profil gospodarczy. Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku, na terenie gminy było 1076 gospodarstw rolnych. Z kolei według danych zawartych w Raporcie o stanie Gminy Waśniów za rok 2022 takowych gospodarstw było 2423. W dalszej części opracowania posłużą dane zawarte w Banku Danych Lokalnych.

Tabela 8. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Waśniów

	Ogółem	Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
Liczba gospodarstw	1076	13	568	292	108	95

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Największy odsetek stanowiły gospodarstwa o powierzchni mniejszej niż 5 hektarów, ale większej niż 1 hektar – 45%. Kolejne 27% to gospodarstwa większe – do 10 ha. Łączna powierzchnia gospodarstw została określona na 9 125,57 ha. Spośród wszystkich gospodarstw rolnych, końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była głównie (w tym wyłącznie) na samozaopatrzenie w 105 z nich. W pozostałych produkcja rolnicza przeznaczana była głównie na sprzedaż. Jednak jedynie w 389 gospodarstwach ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej.

Ocena lokalnego rynku pracy przez poszczególnych mieszkańców jest subiektywnym odczuciem. To co można obiektywnie opisać to ilość oraz struktura przedsiębiorczości na obszarze gminy. Służą do tego dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazujące ilość podmiotów gospodarki narodowej na danym terytorium. Pod pojęciem „podmiotów gospodarki narodowej” należy rozumieć osoby prawne, jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej (również ich zakłady, oddziały, filie

stanowiące ich jednostki lokalne) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pojęcie to nie ogranicza się zatem tylko do przedsiębiorców zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W gminie Waśniów na przestrzeni ostatnich siedmiu lat zwiększyła się liczba podmiotów gospodarki narodowej: z 266 w 2016 roku do 319 w roku 2022. Oznacza to wzrost o prawie 20%. Za ten przyrost odpowiadały podmioty z sektora prywatnego. Na uwagę zasługuje fakt, że w roku 2017 liczba podmiotów zmniejszyła się do 254.

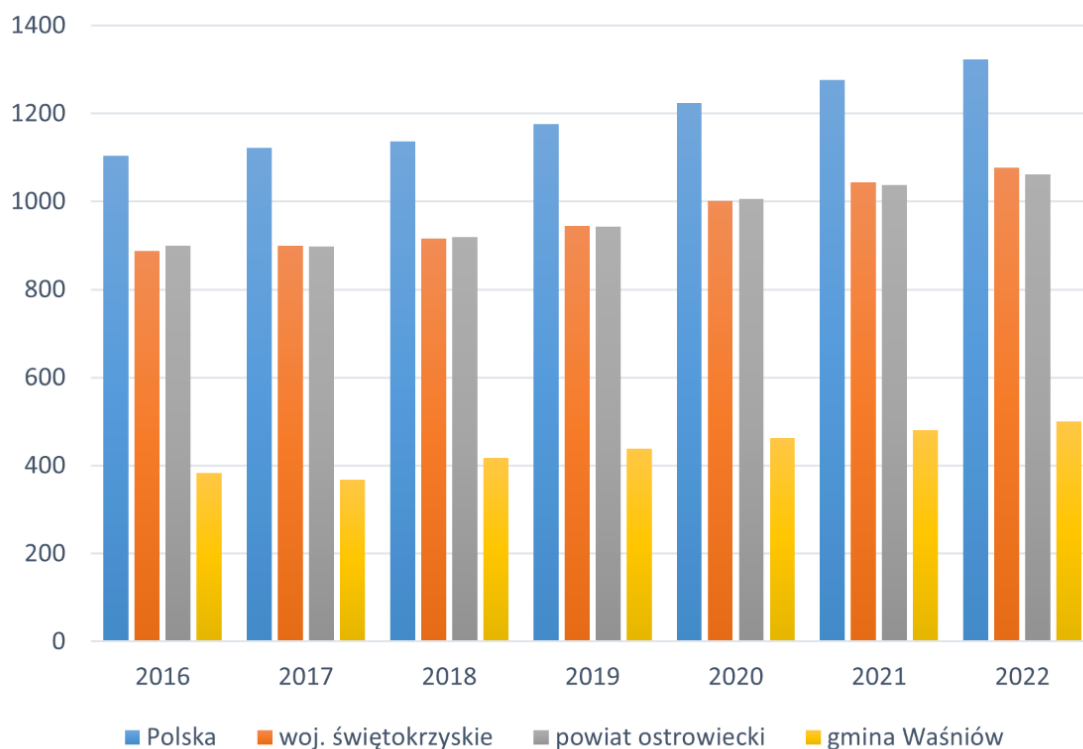
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Waśniów w latach 2016-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Waśniów wskaźnik ten, pomimo wzrostu, wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu ostrowieckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju. W 2022 roku w gminie Waśniów przypadało 500 podmiotów w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców, co stanowiło blisko 38% wartości dla kraju. Jak wynika z poniższego okresu, w całym siedmioletnim analizowanym okresie wskaźnik ten był zdecydowanie niższy od wartości dla jednostek wyższego szczebla. Na uwagę zasługuje fakt, że porównując tempo wzrostu wskaźnika w gminie, województwie oraz kraju, otrzymamy informację, że w analizowanym okresie gmina Waśniów niewiele „nadrobiła” względem tych jednostek. W 2016 roku wskaźnik dla gminy stanowił 43,18% wartości wskaźnika wojewódzkiego oraz 42,60% wartości wskaźnika dla powiatu ostrowieckiego. W 2022 roku wartości te wyglądały następująco: 46,43% oraz 47,08%.

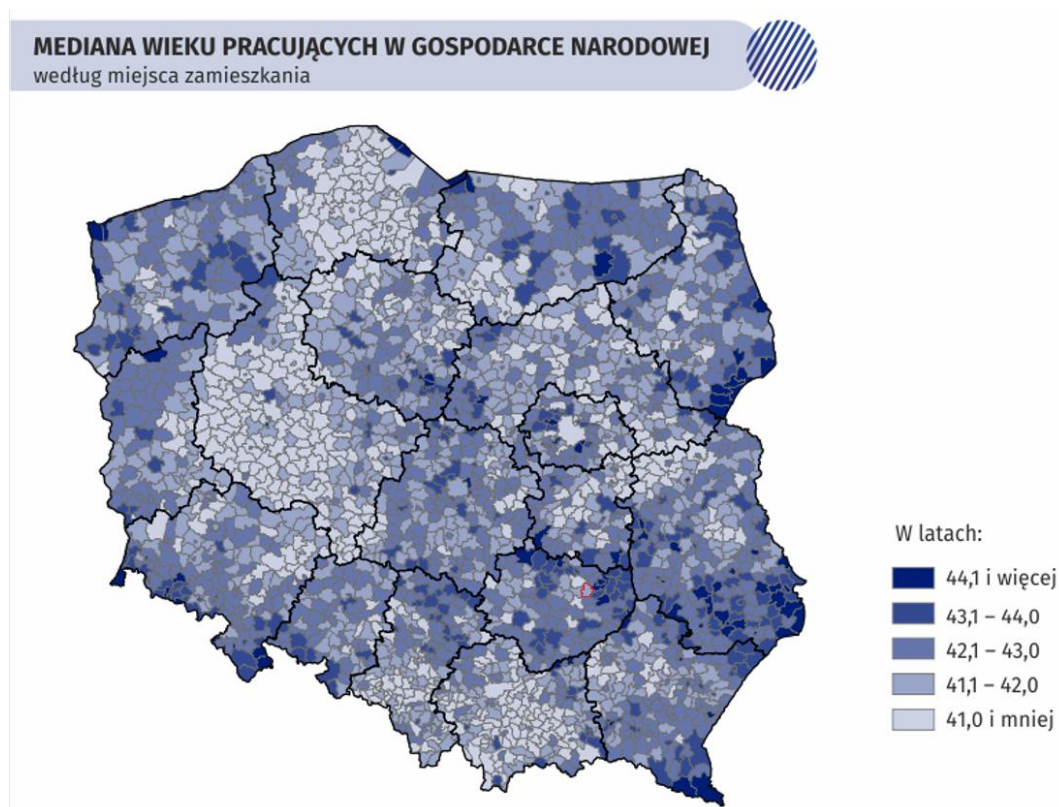
Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Główny Urząd Statystyczny publikuje również opracowania statystyczne dotyczące osób pracujących w gospodarce narodowej. Ostatnie dostępne opracowanie dotyczy czerwca 2023 roku. Wśród danych tam zawartych, można tam odnaleźć informację o medianie wieku osób pracujących w poszczególnych gminach w Polsce. W przypadku gminy Waśniów mediana wynosi 42. Szczegółową mapę przedstawia poniższy rysunek (granice gminy Waśniów zaznaczono na czerwono). Z opracowania tego wynika, że mediana osób pracujących (mieszkańców gminy Waśniów) jest jedną z niższych w okolicy.

Rysunek 2. Mediana wieku pracujących w gospodarce narodowej w gminach w Polsce

Źródło. BDL GUS.

W 2022 roku spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy, najwięcej funkcjonowało w sekcji *F budownictwo* (26,33%). Jest to wyłamanie z ogólno-wojewódzkiego trendu, gdzie niemal we wszystkich gminach przeważają podmioty w sekcji *G: handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle*. W przypadku gminy Waśniów firmy te stanowią 24,76%. Kolejnym najliczniejszym sektorem gospodarki jest przetwórstwo przemysłowe z udziałem na poziomie 7,52%. Należy przy tym zauważyć, że firmy funkcjonujące w budownictwie bardzo często swoją działalność realizują poza granicami gminy a nawet kraju. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2022)

Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16
górnictwo i wydobywanie	0
przetwórstwo przemysłowe	24
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0

dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0
budownictwo	84
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	79
transport i gospodarka magazynowa	18
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10
informacja i komunikacja	8
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8
edukacja	6
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6
pozostała działalność usługowa	29
organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi 97% lokalnego rynku pracy. Spośród niego największą grupę pracodawców stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonował żaden zakład zatrudniający przynajmniej 250 osób i jedynie 1 zakład zatrudniający między 50 a 249 osób. Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie. Liczbę jednoosobowych działalności gospodarczych na przestrzeni lat 2016-2022 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10. Osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą

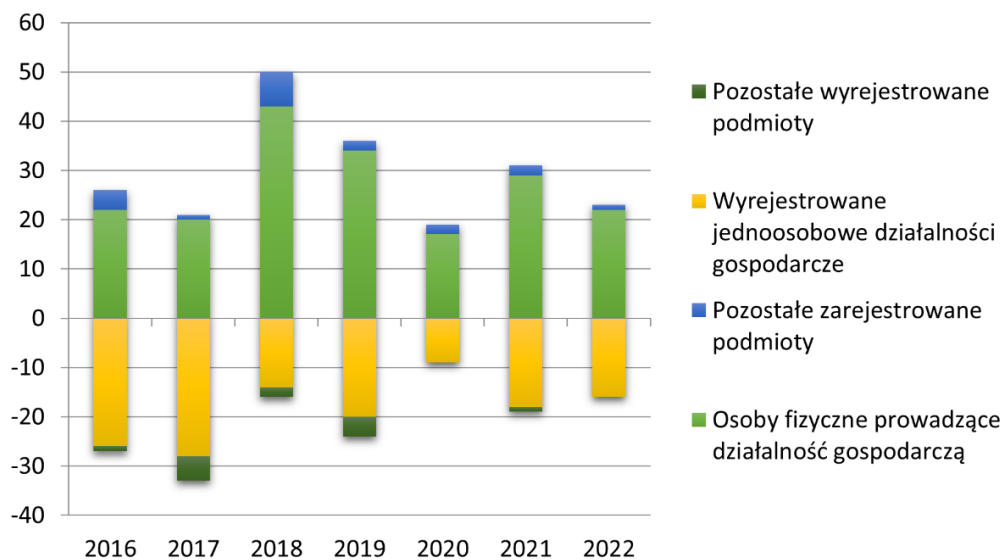
Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba JDG	213	205	234	245	249	253	261

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z poniższego wykresu w latach 2016-2017 na terenie gminy wyrejestrowano więcej działalności gospodarczych niż ich rejestrowano. Największa różnica „na plus” miała miejsce w kolejnym roku, kiedy to przybyły 34 podmioty. Poniższy wykres nie uwzględnia jednak zawieszenia prowadzenia

działalności gospodarczej. Na koniec grudnia 2022 roku aż 51 podmiotów miało zawieszoną swoją działalność – wszystkie to jednoosobowe działalności gospodarcze. Oznaczało to zmniejszenie liczby podmiotów o 2 względem grudnia 2021 roku, ale zwiększenie o 1 względem roku 2020. Wynika zatem z tego, że na każde 100 jednoosobowych działalności zarejestrowanych w gminie w 2022 roku aż 19 miało zawieszoną działalność.

Wykres 11. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2016-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Organizacje pozarządowe

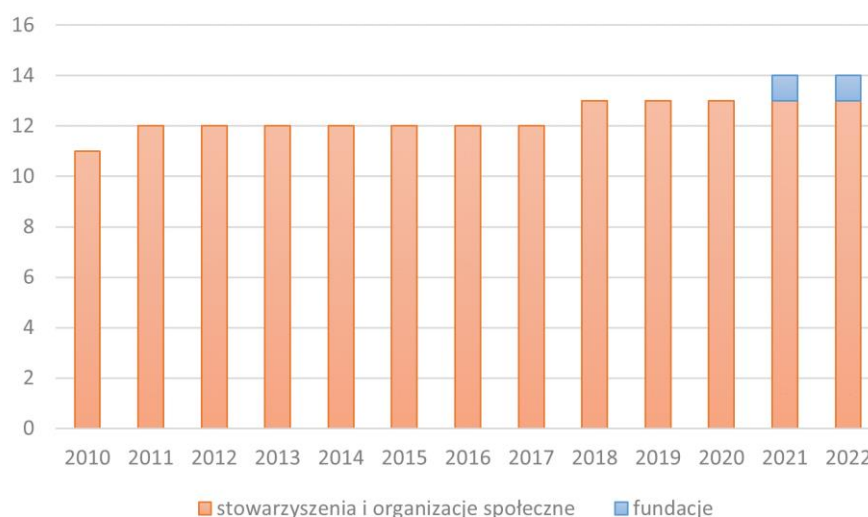

Organizacje pozarządowe mogą pełnić bardzo ważną funkcję w lokalnej społeczności uzupełniając zadania gminy między innymi poprzez realizację działań o charakterze kulturalnym i sportowym, pomoc mieszkańcom lub prowadzenie szkół. Zakres działalności organizacji jest bardzo szeroki, ale wymaga zaangażowania oraz wysokiego poziomu świadomości obywatelskiej. Organizacje pozarządowe, zwane również „trzecim sektorem” zagościły w polskiej świadomości dopiero po przemianach ustrojowych w latach 90 XX wieku, ale potrafią już odgrywać olbrzymią rolę w niektórych aspektach naszego życia. W gminie Waśniów w 2022 roku zarejestrowanych było 13 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz jedna fundacja. Należy mieć przy tym na uwadze, że Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Waśniowie również wpisany jest do rejestru stowarzyszeń. Liczba stowarzyszeń od wielu lat utrzymuje się na zbliżonym

poziomie, z lekką tendencją wzrostową. Od 2021 roku na terenie gminy funkcjonuje również fundacja. Wśród podmiotów trzeciego sektora działających na terenie gminy należy wymienić⁸:

- Fundacja „Przyjaciele św. Brata Alberta”,
- Gminne Stowarzyszenie Producentów Rolnych w Prusinowicach,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Janowice,
- Stowarzyszenie Ostrowieccy Patriotci,
- Towarzystwo Pomocy Im. Św. Brata Alberta Koło w Skoszynie,
- Towarzystwo Przyjaciół Waśniowa.

Wykres 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Waśniów w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

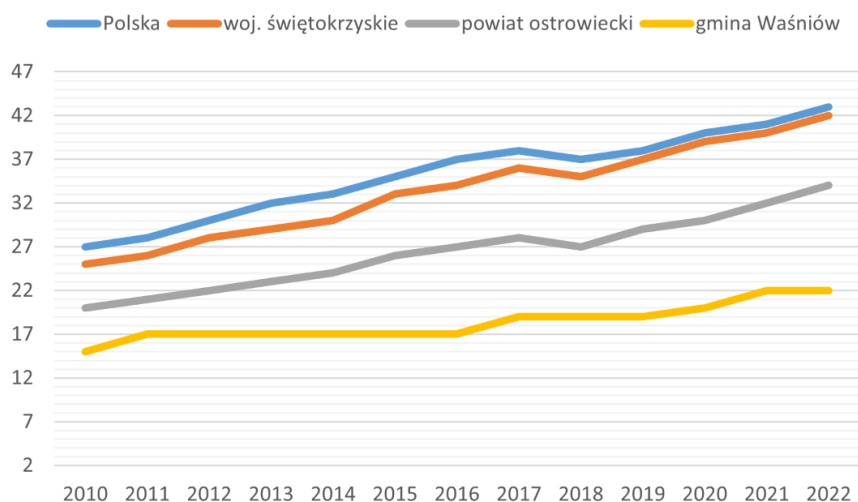
Należy również mieć na uwadze, że ochotnicze straże pożarne również funkcjonują w formie stowarzyszenia. Tych na terenie gminy jest siedem, w miejscowościach: Boleszyn, Garbacz, Grzegorzowice, Janowice, Momina, Waśniów oraz Witosławice. Na terenie gminy działają również wspomniane wcześniej Koła Gospodyń Wiejskich.

Sama liczba organizacji „trzeciego sektora” w gminie, zwłaszcza po odjęciu ochotniczych straży pożarnych, nie wypada imponująco, ale należy ją porównać z jednostkami administracyjnymi wyższego szczebla poprzez odniesienie do liczby ludności. Korzystając z danych Głównego Urzędu Statystycznego można porównać liczbę fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych w gminie, powiecie, województwie oraz kraju w przeliczeniu na każdy 10 tys. mieszkańców. Jak wynika z poniższego wykresu, liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na terenie gminy Waśniów jest

⁸ Na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego, dostęp z dnia 25.11.2023 roku

zdecydowanie niższa niż przyjęte średnie wartości dla powiatu ostrowieckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju.

Wykres 13. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców gminy Waśniów, powiatu ostrowieckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2022

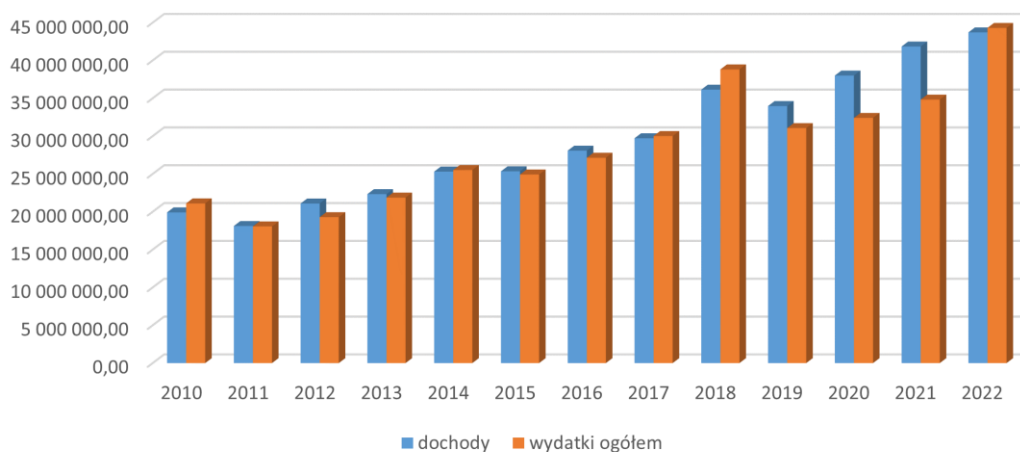
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Finanse publiczne

Stan finansów gminy jest elementem determinującym rozwój lokalny jako proces zmian społeczno-gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich 13 lat zauważalny był znaczny wzrost dochodów gminy oraz wydatków Gminy. Porównując rok 2022 do roku 2010 dochody gminy wzrosły o 119,4%, a wydatki o 109,9%. W analizowanym przedziale czasu jedynie pięciokrotnie zakończono rok deficytem budżetowym, w tym w roku 2022. Na przestrzeni tych lat, suma dochodów była wyższa od poniesionych wydatków o 14,8 mln złotych.

Wykres 14. Dochody i wydatki gminy Waśniów w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Suma wydatków w 2022 roku z budżetu gminy Waśniów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje 6,9 tys. złotych. Oznacza to wzrost wydatków o 130% w porównaniu do roku 2010. Największą część budżetu Gminy Waśniów w 2022 roku (9,2 mln) została przeznaczona na Dział 801 – *Oświata i wychowanie* (20,69%). Kolejnym działem budżetowym był Dział 855 – *Rodzina*, który pochłonął 7,9 mln złotych (17,90%). Kolejne największe działy również były powiązane z pomocą społeczną:

- Dział 852 - *Pomoc społeczna* – 5,9 mln zł.
- Dział 853 - *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* – 5,8 mln zł.

Wydatki należy traktować jako odzwierciedlenie realizacji zadań wykonywanych przez Gminę. W wielkości poszczególnych rodzajów wydatków znajdują swoje odbicie kierunki i zakres zadań powierzonych Gminie do wykonania.

Badanie sondażowe

W ramach opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* przeprowadzono badanie sondażowe wśród dorosłych mieszkańców gminy Waśniów. Badania zostały zrealizowane metodą CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview) – respondenci zostali poproszeni o wypełnienie przygotowanej elektronicznej ankiety. Ankieta została zamieszczona na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie i była dostępna w dniach 13-24 listopada 2023 roku.

Tabela 11. Informacje o uczestnikach badania sondażowego

Płeć	
Kobieta	10
Mężczyzna	1
Wiek	
18-30	1
31-50	5
51-65	4
powyżej 65	1
Wykształcenie	
Podstawowe	0
Gimnazjalne	0
Zasadnicze zawodowe	0
Średnie	3

Policealne	1
Wyższe	7
Status zawodowy	
Praca na etacie	8
Własna działalność/przedsiębiorca	1
Rolnik	1
Emeryt	1
Uczeń/student	0
Niepracujący	0

Źródło. Opracowanie własne.

Mieszkańcy ocenili warunki życia w gminie na 3,55 w skali od 1 do 5. Pomimo przeciętnej oceny aż 64% badanych wskazało, że obecnie żyje się lepiej niż jeszcze 5 lat temu. Kolejne 27% uznało, że jest tak samo. Nikt nie wskazał na pogorszenie warunków życiowych. Jako aspekt mający największy wpływ na warunki, poziom i jakość życia mieszkańców w gminie ankietowani (64%) najczęściej wskazali decyzje podejmowane przez Wójta oraz Radę Gminy.

Wykres 15. W jakim stopniu jest Pan/Pani zadowolony/a z następujących warunków życia w gminie?

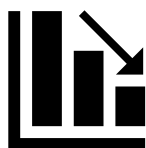

Źródło. Opracowanie własne.

Uczestnicy mogli ocenić poziom ich zadowolenia z poszczególnych warunków życia w gminie w skali od -2 (całkowicie niezadowolony) do +2 (bardzo zadowolony), gdzie 0 oznaczało nie mam zdania. Wszystkie aspekty zostały pozytywnie ocenione (wartości dodatnie) poza dostępem do opieki zdrowotnej, który otrzymał łączną ocenę zero (odpowiedzi negatywne zbilansowały się z pozytywnymi). Mieszkańcy

najwyżej ocenili dostęp do usług pomocy społecznej (1,27 czyli powyżej zadowolenia) oraz stan infrastruktury drogowej (1,09). Poza służbą zdrowia, najniższą ocenę otrzymała organizacja czasu wolnego i możliwości spędzania wolnego czasu (0,36).

Charakterystyka lokalnych problemów społecznych

Niniejszy rozdział poświęcony jest analizie problemów społecznych w kontekście lokalnym. Wskazano główne problemy na obszarze gminy Waśniów oraz opisano działania podejmowane przez Gminę celem pomocy mieszkańcom w ich przezwyciężeniu oraz zapobieganiu ich skutków.

Celem statystycznego określenia istotności lokalnych problemów społecznych posłużono się analizą metodą Pareto-Lorenza, która oparta jest na zasadzie, że często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić m.in. o proporcję 75-25. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Tabela 12. Problemy społeczne w gminie Waśniów w latach 2019-2022 według zestawienia Pareto-Lorenza

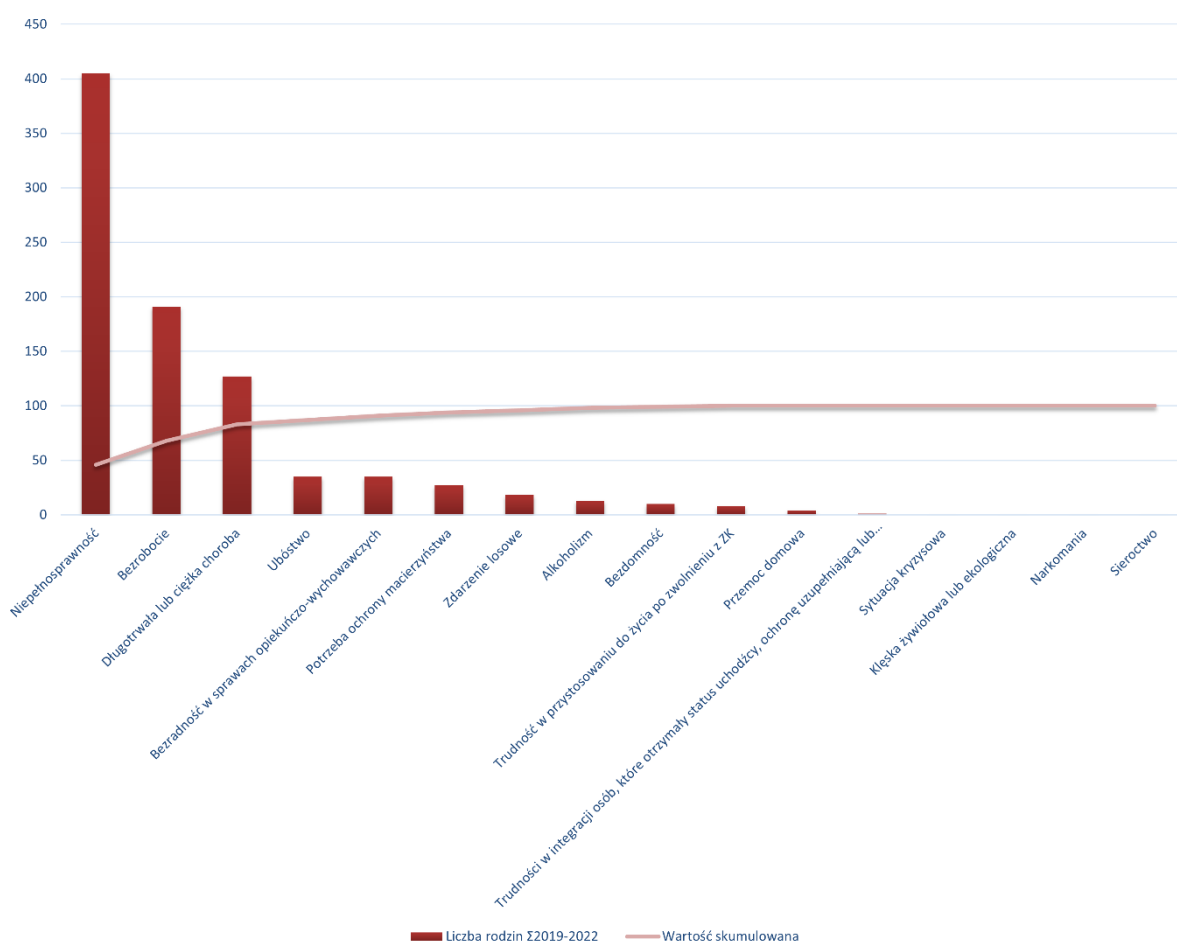
Powód	Liczba rodzin Σ 2019-2022	Udział w grupie	Wartość skumulowana	Kategoria
Niepełnosprawność	405	46	46	A
Bezrobocie	191	22	68	
Długotrwała lub ciężka choroba	127	15	83	
Ubóstwo	35	4	87	B
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	35	4	91	
Potrzeba ochrony macierzyństwa	27	3	94	
Zdarzenie losowe	18	2	96	C
Alkoholizm	13	2	98	
Bezdomność	10	1	99	
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	8	1	100	
Przemoc domowa	4	0	100	
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	1	0	100	
Sytuacja kryzysowa	0	0	100	
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	100	
Narkomania	0	0	100	
Sieroctwo	0	0	100	

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii lokalnego systemu pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej. W celu dokonania analizy pod uwagę zostały wzięte cztery ostatnie lata: 2019-2022. Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenza prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 16. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenza

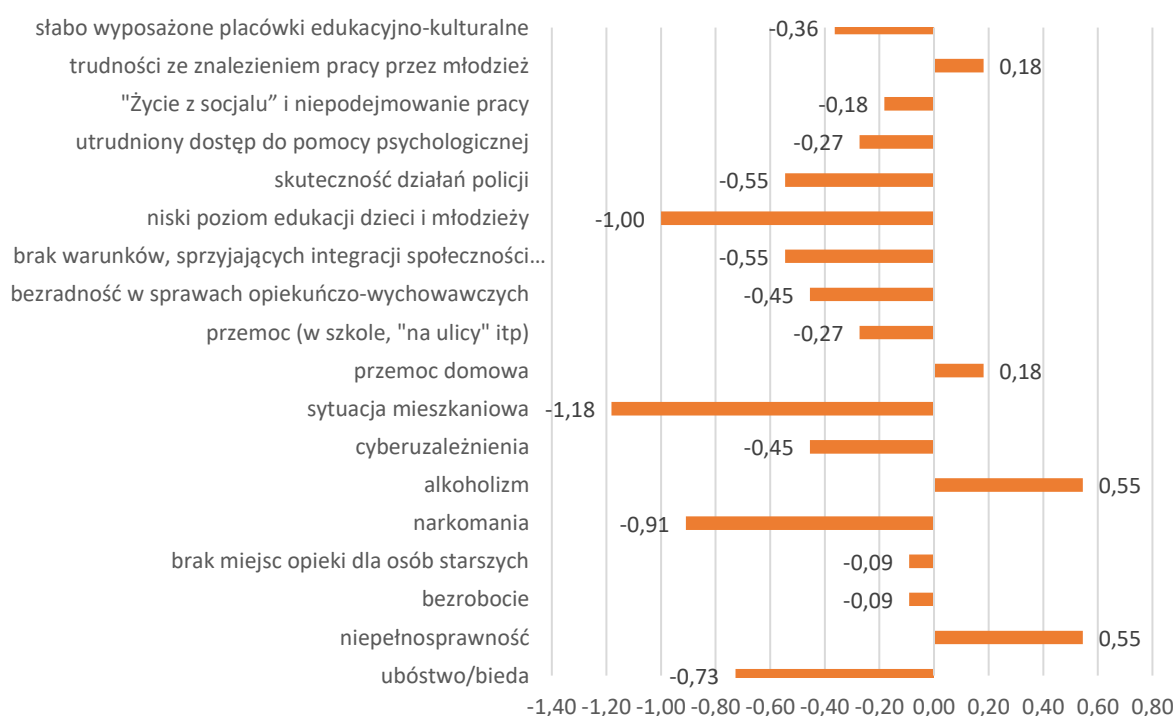
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Na podstawie powyższej tabeli oraz wykresu można zauważyć, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba odpowiadają za 83% wszystkich przyczyn. Dołączając do tego ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzebę ochrony macierzyństwa otrzymujemy 94% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki

odpowiadają zatem łącznie za 6% powodów przyznania pomocy na przestrzeni lat 2019-2022, z czego w analizowanym okresie 18 rodzin otrzymało pomoc z powodu zdarzenia losowego.

Również ankietowanych poproszono o określenie istotności poszczególnych problemów w kontekście mieszkańców gminy. Możliwe opcje do wyboru to: zdecydowanie tak (+2), raczej tak (+1), raczej nie (-1), zdecydowanie nie (-2) oraz trudno powiedzieć (0). Im zatem wyższa wartość tym ważniejszy problem.

Wykres 17. Jak oceniliby Pan/i wagę niżej wymienionych problemów w naszej gminie, czy dotyczą one mieszkańców naszej gminy?

Źródło. Opracowanie własne.

Za najistotniejsze uznano niepełnosprawność i alkoholizm a następnie przemoc domową i trudności ze znalezieniem pracy przez młodzież. Najmniejszym problemem jest sytuacja mieszkaniowa (-1,18), poziom edukacji dzieci i młodzieży (-1,00) oraz narkomania (-0,91). Nisko oceniono również ubóstwo/biedę (-0,73)

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz jej rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez

dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych. Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy: osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony; osoby niepełnosprawne tylko biologicznie tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, uzyskanych w ramach Narodowego Spisu Powszechnego 2021, na terenie gminy Waśniów mieszka 1514 osób niepełnosprawnych (688 mężczyzn i 826 kobiet), z czego 930 to osoby niepełnosprawne prawnie a 584 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie. Na koniec 2021 roku gminę zamieszkiwało 6506 osób (dane GUS), czyli niemal 23,3% to niepełnosprawni mieszkańcy (14,3% to osoby niepełnosprawne prawnie). Dane Narodowego Spisu

Powszechnego 2011 w tej kwestii ograniczają się jedynie do powiatów, natomiast dane z Narodowego Spisu Powszechnego 2002 informują o osobach niepełnosprawnych powyżej 15 roku życia. W 2002 roku takich mieszkańców gminy było 1015, z czego niepełnosprawnych prawnie – 699, a niepełnosprawnych tylko biologicznie – 316. Zwiększyła się zatem ogólna liczba osób niepełnosprawnych. Należy przy tym nadmienić, że według NSP 2002 gminę Waśniów zamieszkiwało 7082 osób, czyli niepełnosprawni stanowili 14,3% populacji.

Tabela 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Powód przyznania pomocy	Długotrwała lub ciężka choroba					
Liczba rodzin	39	39	36	35	35	21
Powód przyznania pomocy	Niepełnosprawność					
Liczba rodzin	131	137	113	102	92	98
Razem	170	176	149	137	127	119

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Długotrwała lub ciężka choroba była trzecim a niepełnosprawność pierwszym najczęstszym powodem przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie. Analizując liczbę rodzin otrzymujących pomoc z obu wymienionych w rozdziale powodów, można zauważyć:

- od 2019 roku maleje łączna liczba rodzin otrzymujących pomoc z obu powodów,
- od 2018 roku maleje liczba rodzin otrzymujących pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- w 2022 roku zwiększyła się liczba rodzin, które otrzymały wsparcie Ośrodka z powodu niepełnosprawności.

Tabela 14. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018-2022

Typ rodziny	2018	2019	2020	2021	2022
1 osobowa	49	48	49	50	51
2 osobowa	7	10	6	5	4
3 osobowa	4	5	7	4	3
4 i więcej	13	12	10	9	8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Analizując strukturę rodzin otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz z powodu niepełnosprawności można dostrzec, że zdecydowaną większość z nich tworzą gospodarstwa jednoosobowe. Można zatem założyć, że w znacznej części problemy te dotyczą osób starszych, co w połączeniu z strukturą demograficzną gminy może powodować wzrost zapotrzebowania na usługi, w tym opiekuńcze dla seniorów.

Formą pomocy ukierunkowaną na osoby niepełnosprawne i ich rodziny są przede wszystkim świadczenia opiekuńcze. Rok 2024 przyniesie duże zmiany w dotychczas funkcjonującym systemie. Ustawa z dnia 7 lipca 2023r. o świadczeniu wspierającym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1429) zakłada przebudowę od 1 stycznia 2024 r. dotychczasowego systemu świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów poprzez:

- wprowadzenie do systemu prawnego nowego świadczenia – **świadczenia wspierającego**, które będzie kierowane bezpośrednio do osoby z niepełnosprawnością w wieku od ukończenia 18 roku życia,
- zmiany w warunkach przyznawania funkcjonującego obecnie świadczenia pielęgnacyjnego,
- zmian w funkcjonowaniu zasiłku dla opiekuna,
- likwidację specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Świadczenie pielęgnacyjne będzie przysługiwać wyłącznie osobom sprawującym opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami w wieku do ukończenia 18. roku życia, natomiast osoba pełnoletnia z niepełnosprawnościami, nad którą była sprawowana opieka będzie mogła ubiegać się o przyznanie dla niej świadczenia wspierającego. **Świadczenie wspierające** będzie przysługiwało każdej osobie niepełnosprawnej, która uzyska ocenę ustalającą poziom potrzeby wsparcia na poziomie co najmniej 70 punktów⁹. Zmiany dotyczą również między innymi „odblokowania” możliwości podejmowania pracy zarobkowej przez opiekunów pobierających świadczenie pielęgnacyjne oraz zwiększenia wysokości świadczenia pielęgnacyjnego (o 100% na drugą i każdą kolejną osobę) w przypadku sprawowania opieki nad więcej niż jedną osobą niepełnosprawną.

Tabela 15. Świadczenia pielęgnacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Liczba świadczeń</i>	529	519	494	544	963	1240
<i>Kwota świadczeń (w tys. zł)</i>	743,2	764,5	782,0	986,3	1869,9	2591,9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Jak wynika z powyższej tabeli, w ostatnich trzech latach znacznie zwiększyła się liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych. W 2022 roku udzielono 1240 świadczeń, czyli o 746 więcej niż w latach w roku 2019 (wzrost o 151%). Wraz ze wzrostem liczby osób pobierających świadczenia, zwiększyła się kwota przeznaczana na tę formę wsparcia. Było to też wynikiem powiązania od 2019 roku wypłacanej kwoty z wartością minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wzrost płacy minimalnej oznaczał tym samym podniesienie wartości świadczenia. Zależność tę dokładnie widać właśnie w roku 2019, gdzie pomimo

⁹ <https://www.gov.pl/web/rodzina>

mniej liczby świadczeń, przeznaczono na świadczenia pielęgnacyjne większą kwotę niż w roku poprzednim.

Obecnie **specjalny zasiłek opiekuńczy** przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Jak wspomniano powyżej, od 2024 roku ustawodawca przewidział likwidację specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	368	335	362	331	134	49
Kwota świadczeń (w tys. zł)	188,8	177,2	222,5	204,4	81,5	29,9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Z powyższej tabeli wynika, że w ostatnich dwóch latach znacznie zmniejszyła się liczba wypłaconych specjalnych zasiłków opiekuńczych. W ostatnim analizowanym roku Ośrodek wypłacił 49 świadczeń na kwotę 29,9 tysiąca złotych. Wprowadzając istotne zmiany w warunkach przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego oraz uchylając specjalny zasiłek opiekuńczy, ustawa o świadczeniu wspierającym wprowadza jednocześnie przepisy mające na celu pełną ochronę praw nabytych osób, które nabyły bądź nabędą na starych, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy, tj. do 31 grudnia 2023 roku przepisach, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego albo specjalnego zasiłku opiekuńczego. Osoby te będą mogły w dalszym ciągu pobierać wymienione świadczenia zgodnie z dotychczasowymi przepisami.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie m.in. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. Jest to więc rekompensata dla opiekunów i opiekunek, którzy mieli przyznane prawo do świadczenia pielęgnacyjnego przed 2014 rokiem, ale utraciły to prawo wskutek ówczesnych zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Od 2024 roku zasiłek dla opiekuna nie będzie przysługiwał jeżeli osoba wymagająca opieki będzie miała przyznane prawo do świadczenia wspierającego.

Tabela 17. Zasiłek dla opiekuna w latach 2019-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Średniomiesięczna liczba świadczeniobiorców	41,67	35,42	28	15	3,33
Roczna kwota świadczeń (w tys. zł)	267,2	261,8	206,0	105,0	24,8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Z powyższej tabeli wynika, że z każdym rokiem zmniejsza się liczba osób otrzymujących zasiłek dla opiekuna. W 2022 roku średnio w ciągu miesiąca z tej formy wsparcia korzystali 3 osoby.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przystępuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Tabela 18. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń						
dla niepełnosprawnego dziecka	672	581	562	490	499	469
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	1911	1989	1966	1724	1480	1502
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	1328	1325	1305	1273	1310	1322
osobie która ukończyła 75 lat	32	24	24	28	32	28
OGÓŁEM	3943	3919	3857	3515	3321	3321
Kwota świadczeń (w tys. zł)						
dla niepełnosprawnego dziecka	102,8	91,7	106,3	105,0	107,7	101,2
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	292,4	314,6	372,4	372,1	319,4	324,2
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	203,2	209,4	247,4	274,8	282,8	285,3
osobie która ukończyła 75 lat	4,9	3,8	4,6	6,0	6,9	6,0

OGÓŁEM	603,3	619,5	730,7	757,9	716,8	716,7
---------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Zasiłki pielęgnacyjne najczęściej były wypłacane na osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku o znacznym stopniu niepełnosprawności. Z powodu wieku zasiłek pielęgnacyjny wypłacano przeważnie dwóm lub trzem osobom w ciągu roku.

Niepełnosprawnej osobie pełnoletniej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy zgodnie z orzeczeniem ZUS lub legitymującej się orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje **zasiłek stały**. Wysokość zasiłku stałego uzależniona jest od dochodów rodziny lub osoby samotnie gospodarującej i przysługuje w wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem osoby/rodziny. W gminie Waśniów liczba osób otrzymujących zasiłek stały w perspektywie lat 2017-2022 utrzymywała się na zbliżonym poziomie: między 57 w roku 2017 i 2022 a 67 w roku 2019. Jak prezentuje poniższa tabela, zasiłek ten w zdecydowanej większości wypłacany był osobom samotnie gospodarującym.

Tabela 19. Zasiłki stałe w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	57	63	67	64	62	57
W tym osoby samotnie gospodarujące	51	55	61	60	58	54
Dla osoby w rodzinie	6	8	6	4	4	3
Kwota wypłaconych świadczeń (w tys. zł)	311,8	360,7	390,3	412,3	388,6	399,3

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W jednym z kolejnych rozdziałów, poświęconym zjawisku ubóstwa, poddano analizie zasiłki okresowe, ponieważ jego głównym celem jest zbliżenie dochodów najuboższej części społeczeństwa do poziomu ustawowego minimum. Przyczynami przyznawania tego zasiłku mogła być między innymi niepełnosprawności lub długotrwała choroba. Jak wynika z poniższej tabeli, w roku 2022 wypłacono zasiłki okresowe trzem osobom z obu wskazywanych powodów.

Tabela 20. Liczba osób otrzymujących zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
z tytułu długotrwałej choroby	1	2	6	2	0	1
z tytułu niepełnosprawności	1	2	1	1	1	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Osoba samotna, która z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub innej przyczyny, wymaga pomocy innych osób i jednocześnie jest jej pozbawiona, może ubiegać się o pomoc Gminnego Ośrodka

Pomocy Społecznej w postaci usług opiekuńczych. W ostatnich latach z tej formy wsparcia nie skorzystał żaden mieszkaniec gminy Waśniów.

Tabela 21. Usługi opiekuńcze w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Jednym z rodzajów usług opiekuńczych są specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. **Specjalistyczne usługi opiekuńcze** są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. W latach 2017-2022 nikt z mieszkańców gminy Waśniów nie korzystał z tej formy pomocy. **Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi** to szczególny rodzaj specjalistycznych usług opiekuńczych udzielanych osobom, które z powodu choroby psychicznej lub niepełnosprawności intelektualnej mają poważne trudności w codziennym funkcjonowaniu, a zwłaszcza z relacjach z otoczeniem, edukacji, zatrudnieniu i realizacji spraw bytowych¹⁰. Podobnie jak w przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych, żaden mieszkaniec gminy nie został objęty tym wsparciem.

Osobnym rodzajem pomocy, skierowanym do młodych rodziców jest również świadczenie „**Za życiem**”. Jest to jednorazowe świadczenie przysługujące z tytułu urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, w wysokości 4 tysięcy złotych. Jest to szczególny rodzaj świadczenia, ponieważ w żaden sposób nie można przewidzieć jego predykcji na kolejne lata. W ciągu ostatnich sześciu lat, świadczenie to otrzymały cztery łącznie cztery rodziny.

Tabela 22. Świadczenie „Za Życiem” w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	2	0	1	0	0	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W 2021 roku Gmina Waśniów zaczęła również realizować coroczny program „**Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**” mający na celu pomoc osobom ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Asystenci między innymi towarzyszą w działaniach wspierających proces leczenia,

¹⁰ <http://www.niepelnosprawni.pl/>

rehabilitacji, zakupy (z zastrzeżeniem aktywnego udziału uczestnika programu), korzystanie z dóbr kultury itp. Udział w Programie był bezpłatny. Ze wsparcia Asystenta skorzystało 9 rodzin.

Osoby, które z uwagi na wiek oraz stan zdrowia wymagają całodobowej opieki, której nie może zapewnić rodzina, mogą być kierowane do domów pomocy społecznej. Praktyka pokazuje, że w zdecydowanej większości są to osoby niepełnosprawne. W 2022 roku Gmina ponosiła odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej 19 mieszkańców gminy, co kosztowało Gminę niemal 618 tysięcy złotych. Jak wynika z poniższej tabeli, w ostatnich latach zwiększyła się liczba osób wspieranych w ten sposób przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Tabela 23. Liczba osób umieszczonych w DPS w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	12	10	11	16	19	19

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Gmina Waśniów przystąpiła również do realizacji Programu resortowego Ministra Rodziny i Polityki Społecznej " Opieka wytchnieniowa" na 2024 rok. Program nie jest bezpośrednio skierowany do osób niepełnosprawnych, lecz do ich rodzin lub opiekunów. Ma na celu czasowe „odciążenie” tych osób w sprawowaniu opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Osoby niepełnosprawne często borykają się z wykluczeniem komunikacyjnym. Wychodząc naprzeciw potrzebom swoim mieszkańcom, Gmina Waśniów zakupiła w 2022 roku dziewięćosobowego busa do przewozu osób niepełnosprawnych. Zakup został zrealizowany w ramach projektu współfinansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Bezrobocie

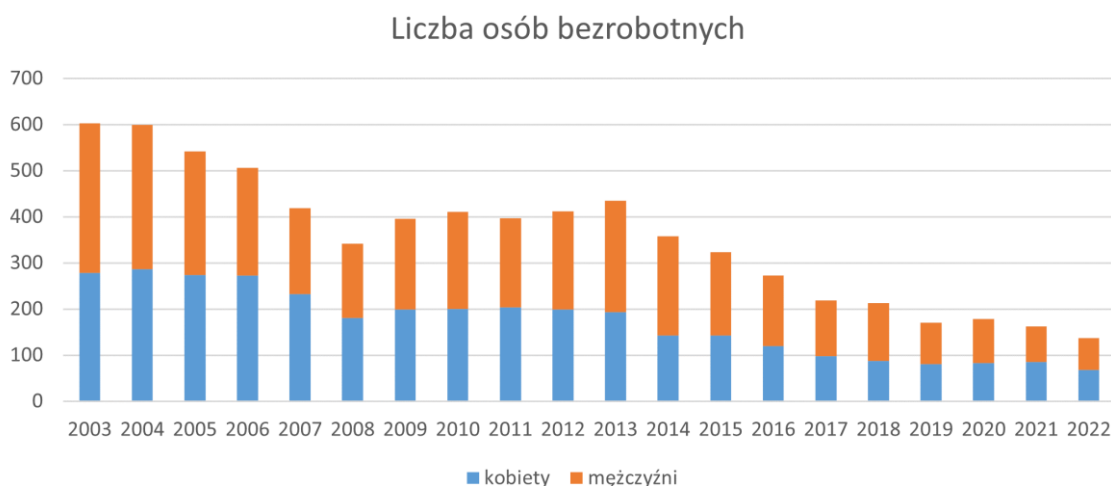
Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część osób zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Kожarzy się z wymiarem materialnym, ponieważ długotrwałe pozostawanie bez pracy wiąże się z finansowymi konsekwencjami, które mogą zagrażać podstawowej egzystencji. Nie mniej ważne są również aspekty społeczne i zdrowotne, zarówno te widoczne na bieżąco, jak i te odkładane w czasie. Ekonomiczne skutki bezrobocia wiążą się ściśle ze skutkami społecznymi i nie można ich od siebie rozdzielić. Bezrobocie jest bowiem jednym z zasadniczych czynników wpływających na samopoczucie osoby bezrobotnej i jej otoczenia. Oddziałuje w sposób wielowymiarowy na zdrowie i kondycję psychiczną. Oddziaływanie to może być analizowane w wymiarze makrospołecznym i jednostkowym. W przypadku niniejszej *Strategii Rozwiązywania*

Problemy Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032 uwaga zostanie skupiona na tym drugim aspekcie. Indywidualne koszty bezrobocia to koszty, które ponosi bezpośrednio osoba bezrobotna (i jej rodzina) w związku z utratą pracy. Następuje gwałtowne obniżenie poziomu życia rodziny osoby bezrobotnej, konieczność rezygnacji z zaspokajania wielu dotychczas realizowanych potrzeb, w tym związanych z edukacją i kulturą. Długotrwale bezrobocie może znacząco odbić się na wykształceniu dzieci i ich rozwoju intelektualnym, co w konsekwencji spowoduje obniżenie ich „pozycji wyjściowej” w procesie wchodzenia na rynek pracy. Osoba długo pozostająca bez pracy również traci kwalifikacje zawodowe z powodu swojej beczynności zawodowej, co przedkłada się na jeszcze większe trudności ze znalezieniem pracy, bądź wręcz wymaga obniżenia standardu poszukiwanego źródła zarobku. Niektóre rodziny szukając wyjścia z trudnej sytuacji ekonomicznej decydują się na emigrację zarobkową przynajmniej jednego z rodziców. Ta sytuacja jest w stanie poprawić warunki finansowe rodziny, jednak może przyczynić się do wielu szkód moralnych: nostalgii, kłopotów wychowawczych z dziećmi, obciążeniem obowiązkami domowymi jednego z rodziców. Finalnie może prowadzić to do rozbitcia rodziny. Koszty natury psychologicznej jakie ponosi osoba bezrobotna to przede wszystkim: stres związany z degradacją pozycji społecznej, osłabienie więzi społecznych, izolacja z otoczeniem a nawet konflikty. W skrajnych przypadkach może dotyczyć godności osoby bezrobotnej i doprowadzić do prób samobójczych. Szczególnie niebezpiecznym jest bezrobocie wśród osób młodych, ponieważ może skutkować degradacją moralną oraz zniekształceniem procesu wchodzenia w dorosłe życie. Bezrobocie lat 90 pokazało, że to właśnie to zjawisko stanowiło podłoże patologiom społecznym, które prowadziły do potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych. W przypadku gminy Waśniów dane dotyczące osób bezrobotnych rejestrowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach oraz Główny Urząd Statystyczny.

Analizując liczbę osób bezrobotnych w latach 2003-2022 można łatwo zauważyć, że jest ona obecnie na historycznie niskim poziomie. Na koniec tego okresu z gminy Waśniów zarejestrowanych było 137 osób bezrobotnych, z czego 49,6% to kobiety.

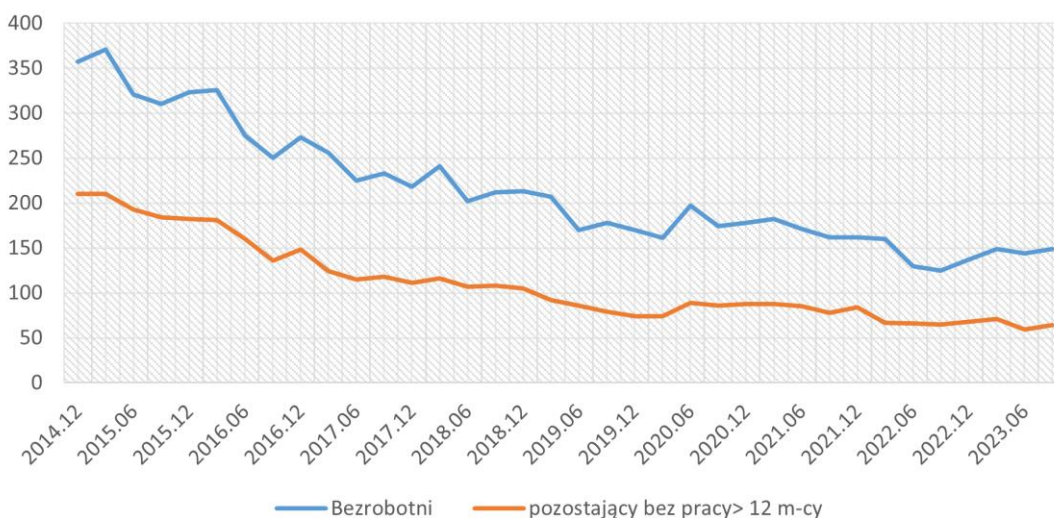
Wykres 18. Bezrobocie w latach 2003-2022 w podziale na płeć osób bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim dysponuje kwartalnymi danymi charakteryzującymi bezrobocie na terenie gmin powiatu ostrowieckiego. Dzięki krótkiemu interwałowi czasu możemy spojrzeć na to zjawisko pod kątem sezonowości, co prezentuje kolejny wykres liniowy. Analizowany przedział czasu obejmuje okres od ostatniego kwartału 2014 roku aż do trzeciego kwartału roku 2023 (ostatnie dostępne dane na moment przygotowania diagnozy).

Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych

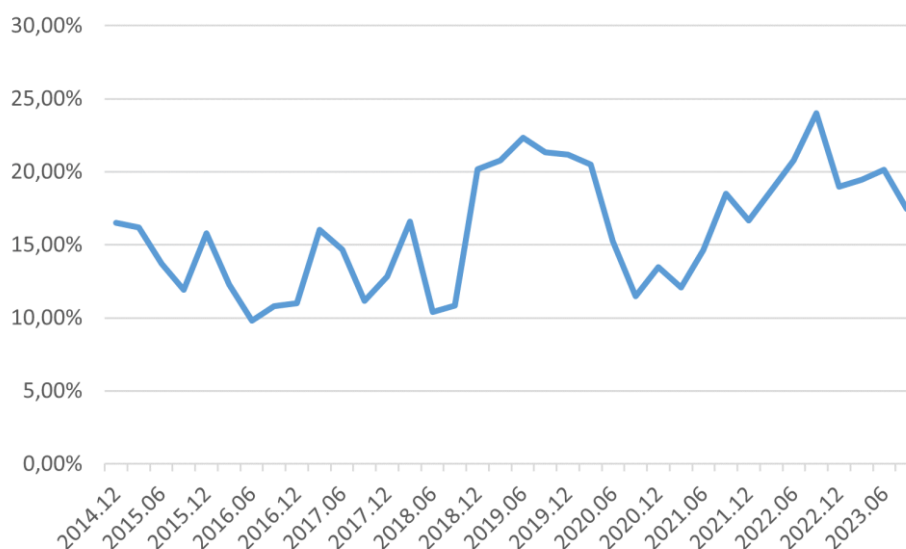
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Ostrowcu Świętokrzyskim.

W gminie Waśniów można zaobserwować wzrost liczby bezrobotnych na koniec pierwszego i ostatniego kwartału. Powiązane jest to z sezonowością niektórych branż, ponieważ miesiące zimowe to miesiące ograniczające możliwości pracy w rolnictwie lub budownictwie. Warto również zauważyć, że od momentu wprowadzenia pierwszych obostrzeń sanitarnych związanych z epidemią COVID-19 (marzec 2020) wzrosła liczba osób bezrobotnych. Dopiero w marcu 2022 roku liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy była niższa niż dwa lata wcześniej. Niestety rok 2023 przyniósł kolejne wzrosty liczby osób bezrobotnych.

Jak wyjaśniono wcześniej, długotrwałe pozostawanie bez pracy niesie ze sobą szczególne zagrożenie dla osoby bezrobotnej oraz w sposób pośredni dla całej rodziny, która odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozdzielnie powiązane z innymi problemami, takimi jak m.in. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie m.in. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Obecnie, jako osobę długotrwałe bezrobotną należy traktować mieszkańca, aktywnie poszukującego pracę przynajmniej przez 12 miesięcy. Przez ostatnie lata osoby takie stanowiły od 41% do 60% wszystkich bezrobotnych z terenu gminy Waśniów. Na koniec września 2023 roku bez pracy powyżej 12 miesięcy było 64 mieszkańców gminy, czyli 43% wszystkich zarejestrowanych. Osoby długotrwałe bezrobotne mogą mieć większe problemy z powrotem na rynek pracy. Chęć ich aktywizacji wymaga również większego zaangażowania powiatowych służb zatrudnienia oraz pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Bezrobocie należy oczywiście rozpatrywać również w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje trudności finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. W analizowanych latach było to od miesięcznie od 20 do 60 osób, co przekładało się na procentowy udział w ogóle osób bezrobotnych w przedziale 10% - 24%.

Wykres 20. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. Jak wynika z poniższej tabeli, do 2020 roku liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia zmniejszała się. W roku 2021 nastąpił jednak wzrost do 61, co mogło być powiązane z konsekwencjami pandemii COVID-19.

Tabela 24. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bezrobocie	79	60	46	44	61	40

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Ubóstwo

Ubóstwo bywa pierwszym skojarzeniem w kontekście rozwiązywania problemów społecznych. Zmiany transformacyjne polskiej gospodarki, których doświadczyli Polacy na początku lat 90 XX wieku spowodowały, że wiele rodzin wpadło w trudności finansowe. Zjawisko to ma jednak charakter przyczynowo – skutkowy, czyli przyczyny i skutki tego zjawiska wzajemnie na siebie oddziałują. Ubóstwo często powiązane jest z innymi problemami społecznymi: bezrobociem, niepełnosprawnością, uzależnieniami, starzeniem się społeczeństwa. Również liczne indywidualne aspekty mogą się przyczynić do występowania tego zjawiska: wielodzietność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych, przewlekła choroba, niski status

wykształcenia m.in. W wielu przypadkach problemy te niestety nie występują pojedynczo, tylko są ze sobą ściśle powiązane.

Jedną z metod mierzenia skali ubóstwa jest przyjęcie tzw. ekonomicznej definicji ubóstwa. Określa ona sytuację, gdy osoba/rodzina nie ma wystarczających dochodów (bieżących, z poprzednich okresów, zgromadzonych zasobów materialnych) aby móc zaspokoić swoje podstawowe potrzeby. W tym przypadku, poza definicją zostają aspekty kulturowe i socjologiczne życia w ubóstwie, związane między innymi z wyłączeniem z życia społecznego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego corocznie przygotowuje opracowanie poświęcone analizie zjawiska ubóstwa na terenie województwa świętokrzyskiego. Na moment przygotowania niniejszej Strategii dostępny jest Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2022 (publikacja z 26 października 2023 roku). Opracowanie to poświęcone jest wewnątrzregionalnej analizie zasięgu ubóstwa w województwie i na potrzeby zróżnicowania skali ubóstwa w regionie wskazuje tzw. Indeks składający się z 8 zmiennych:

- Wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej,
- Wskaźnika długotrwale korzystających z pomocy społecznej,
- Udziału osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych,
- Stopy bezrobocia,
- Udziału rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w łącznej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Udziału rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto,
- Dochodów budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Opracowanie to wskazuje na trzy rodzaje ubóstwa: skrajne zwane też absolutnym, ustawowe oraz relatywne. Jako ubóstwo skrajne wyznacza się poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Poziom minimum egzystencji wyznacza Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych. Wartości minimum egzystencji ubóstwa absolutnego w latach 2021-2022 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 25. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w latach 2021-2022 w Polsce (w zł)

Rodzaj gospodarstwa	2021	2022
Jednoosobowe – osoba w wieku produkcyjnym	671	775
Jednoosobowe emeryckie	638	732

Dwuosobowe emeryckie	1084	1252
Trzyosobowe z 1 dzieckiem w wieku 4-6 lat	1663	1934
Trzyosobowe z 1 dzieckiem starszym	1815	2113
Czteruosobowe z dzieckiem młodszym i starszym	2330	2713
Pięcioosobowe z 3 dzieci	2995	3490

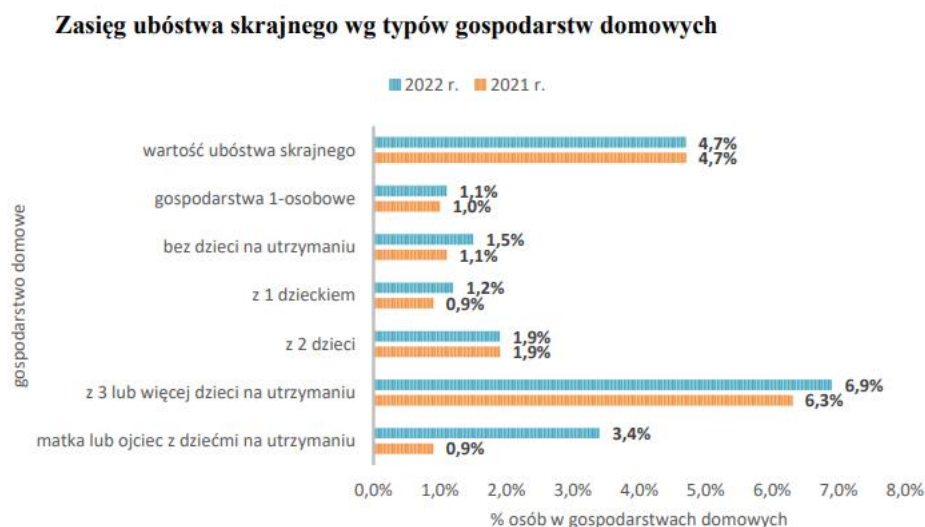
Źródło. Opracowanie własne na podstawie Indeksu Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Jak wynika z powyższej tabeli, wartości minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w 2022 roku są wyższe niż w roku 2021. Głównego powodu należy upatrywać w inflacji i tym samym wzroście kosztów życia.

W 2022 roku w Polsce szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł oraz rolnicy. Zgodnie z ostatnim spisem rolnym, na terenie gminy gospodarstw rolnych z dochodem z emerytury i renty oraz z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą było 449.

Jak wynika z poniższego rysunku, zasięg ubóstwa skrajnego wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej. Wyższy od przeciętnego poziom ubóstwa skrajnego miał miejsce jeszcze wśród gospodarstw domowych rencistów (ok. 5,8%). Niemal w każdym typie gospodarstw zwiększył się zasięg ubóstwa w porównaniu do 2021 roku. Wyjątkiem były gospodarstwa domowe z dwójką dzieci na utrzymaniu. W opracowaniu tym wskazano również, że wyższy od przeciętnego poziomu ubóstwa skrajnego w 2022 roku wystąpił wśród małżeństw z trójką lub więcej dzieci na utrzymaniu. Odsetek osób ubogich w tego typu gospodarstwach domowych wyniósł 6,9% i był wyższy niż w roku 2021 (6,6%).

Rysunek 3. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2021 i 2022 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.

Źródło. Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2022.

Na zagrożenie ubóstwem ma również wpływ wykształcenia domowników. Najbardziej dotknięte ubóstwem skrajnym są gospodarstwa domowe, gdzie „głowa rodziny” posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne – wartość ubóstwa skrajnego była 2,5 razy większa niż zasięg ubóstwa: 11,3% do 4,7%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich skrajnie odnotowany w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (6,7% osób). W obu tych przypadkach wartości w roku 2022 były niższe niż w roku 2021. W przypadku rodzin z wykształceniem średnim i wyższym, zasięg ubóstwa był poniżej przeciętnej wartości, lecz wyższy niż w roku 2021. Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania to jedynie mieszkańcy wsi zagrożeni byli ubóstwem skrajnym powyżej średniej wartości – 8,3% gospodarstw domowych, przy 7,8% w roku 2021.

W przytaczanym powyżej opracowaniu, przy użyciu szeregu wskaźników przygotowano Indeks zagrożenia ubóstwem dla wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego. Dla powiatu ostrowieckiego stopień zagrożenia ubóstwem określono jako umiarkowany (35,4 – spadek o 5,4 p.p. względem roku 2021). Autorzy Indeksu wskazują na konieczność długofalowych interwencji pomocowych skierowanych do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zakres działań musi być dopasowany do konkretnych kategorii osób lub rodzin i uwzględniać ich rzeczywiste potrzeby, ale głównie prowadzić do ich aktywizacji i w konsekwencji pełnego usamodzielnienia.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego pod nazwą: *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. W 2022 roku, podobnie jak rok wcześniej, co dwudziesta osoba w gospodarstwach domowych w Polsce żyła poniżej progu ubóstwa skrajnego. Zasięg ubóstwa zależy od wielu determinant, w praktyce czynniki te najczęściej współwystępują ze sobą (główne źródło dochodów, wykształcenie itp.). Wiek również wyraźnie różnicował zasięgi ubóstwa skrajnego. W 2022 roku najczęściej ubóstwa skrajnego doświadczały osoby najmłodsze, w przedziale wieku 0-17 lat (niecałe 6%). Nieco rzadziej ubóstwo skrajne dotykało osób w wieku 18-64 lata (4,5%). W 2022 r. najmniejszą wartość stopy ubóstwa skrajnego (ok. 4%) odnotowano wśród osób w wieku co najmniej 65 lat. Należy przy tym mieć na uwadze, że w warunkach starzejącego się społeczeństwa, udział osób starszych w populacji osób ubogich w Polsce rośnie.

Ważną miarą, stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny w pomiarach kondycji gospodarstw domowych jest także sfera niedostatku (określana też jako sfera niskiej konsumpcji). W odróżnieniu od ubóstwa skrajnego, niedostatek bazuje na odmiennych standardach poziomu zaspokojenia potrzeb. Granica sfery niedostatku oparta jest na minimum socjalnym obliczanym przez IPiSS. W koszyku minimum socjalnego uwzględnia się dobra i usługi służące nie tylko zaspokojeniu potrzeb egzystencjalnych (jak w przypadku minimum egzystencji), ale także towary i usługi niezbędne do

wykonywania pracy, kształcenia, utrzymywania więzi rodzinnych i kontaktów towarzyskich oraz skromnego uczestnictwa w kulturze i rekreacji. Zakłada się, że wydatki konsumpcyjne na poziomie nie mniejszym niż minimum socjalne pozwalają na prowadzenie „minimalnie godnego życia” i na realizację integracyjnych potrzeb człowieka. Mimo, że przeciętna sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce w 2022 roku realnie pogorszyła się, m.in. z powodu inflacji, to przy przyjętych granicach sfery niedostatku, jego zasięg wyniósł ok. 41%, czyli o 2 p. proc. mniej niż w 2021 r.¹¹

Ustawa o pomocy społecznej nie definiuje ubóstwa. Można jednak wywnioskować, że każda rodzina, w której dochód na osobę nie przekracza określonego kryterium dochodowego oraz każda osoba samotnie gospodarująca, której dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego, żyją w ubóstwie. Aby jednak uzyskać pomoc społeczną, oprócz ubóstwa w sytuacji życiowej wnioskodawcy musi wystąpić również co najmniej jedna z następujących okoliczności: sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudność w integracji cudzoziemców, trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna lub inne okoliczności.

Diagnoza w zakresie ubóstwa na poziomie gminy dokonywana jest na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz liczby osób którym przyznano świadczenia. Ukazanie danych na przestrzeni lat umożliwi kompleksowe spojrzenie na problem, również w ujęciu dynamicznym. W gminie Waśniów w 2022 roku udzielono pomocy 7 rodzinom z powodu ubóstwa. Należy mieć jednak na uwadze, że rodziny które kwalifikowałyby się do otrzymania pomocy z tego tytułu, często były wykazywane w statystyce pod innymi „pozycjami”.

Tabela 26. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	14	12	7	10	9	9	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W samym 2022 roku z powodu ubóstwa zrealizowano 602 świadczenia, z czego 411 o charakterze niepieniężnym oraz 191 pieniężnych. Ubóstwo było powodem przyznania pomocy najczęściej gospodarstwom domowym jednoosobowym (15) oraz rodzinom z czterema bądź więcej członkami (4).

¹¹ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 roku. Opracowanie GUS.

Tabela 27. Zasiłki okresowe w gminie Waśniów w latach 2017-2022

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	18	25	25	14	18	16

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Jak wspomniano wcześniej, świadczeniem mającym na celu zbliżenie dochodów najuboższej części społeczeństwa do poziomu ustawowego minimum jest zasiłek okresowy. Na liczbę gospodarstw domowych otrzymujących pomoc w formie zasiłku okresowego wpływa przede wszystkim wysokość kryteriów dochodowych obowiązujących w danym roku kalendarzowym, a następnie pozostałe czynniki, takie jak np. sytuacja na rynku pracy. Najmniej osób otrzymało zasiłek okresowy w 2020 roku, najwięcej zaś w latach 2018-2019. Należy mieć na uwadze, że prezentowane w powyższej tabeli oraz w rozdziale poświęconym niepełnosprawności dane liczbowe nie są rozłączne tzn. w trakcie roku jedno gospodarstwo domowe mogło otrzymać zasiłek okresowy z więcej niż jednego powodu.

Rodziny ubiegające się o **zasiłki celowe** również muszą spełniać kryterium dochodowe (poza zasiłkiem celowym z powodu zdarzenie losowego). Ta forma wsparcia należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

Tabela 28. Liczba osób otrzymujących zasiłki celowe w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zasiłek celowy	480	408	345	264	301	193
przyznany w ramach Programu Wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu"	440	368	316	237	287	181

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Zasiłek celowy został przyznany w 2022 roku 193 osobom, czyli mniejszej ilości niż w poprzednich latach. W analizowanym okresie, do roku 2020, zauważalny był spadek liczby uprawnionych do tej formy pomocy rodzin. W całym analizowanym okresie najwięcej zasiłków celowych zostało przyznanych w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”. Jest to realizowany od 2019 roku przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie rządowy program, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach tego programu Gmina Waśniów zapewniała posiłki oraz właśnie zasiłki celowe dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz pozostałym uprawnionym osobom.

Tabela 29. Realizacja programów w zakresie dożywiania w latach 2017-2022

Liczba osób objętych pomocą	2017	2018	2019	2020	2021	2022
w formie posiłku	78	66	58	48	20	23
w tym dla dzieci	78	65	58	47	20	23

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Do 2021 roku stale malała liczba osób objętych wsparciem w postaci posiłku. Zdecydowaną większością beneficjentów tego programu były oczywiście dzieci uczące się w szkołach i oddziałach przedszkolnych na terenie gminy. Spadek liczby osób uprawnionych do pomocy w ramach tego programu wynika bezpośrednio z niskiego kryterium dochodowego, które przy rosnących płacach, uniemożliwiało ubieganie się o tę formę pomocy. Od 2023 roku zostało podwyższone kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze wsparcia ze 150 proc. do 200 proc. Zgodnie z intencją ustawodawcy zmiana ta pozwoli zapewnić szerszy dostęp i wsparcie większej grupie osób wymagających pomocy w formie m.in. posiłku, produktów żywnościowych czy świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności. Dodatkowo w ramach programu możliwe jest dofinansowanie dowozu posiłków osobom niewychodzącym z domu ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność, a które same nie są w stanie tego posiłku przygotować.

Innym działaniem mającym na celu wsparcie osób i rodzin podlegających deprivacji materialnej polegającej na braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych jest realizacja Programu Operacyjnego „Pomoc Żywnościowa” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. W samym 2022 roku w ramach programu pomocą objęto 1700 osób.

Osoba znajdującą się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać również z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczonego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej – dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela 30. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek mieszkaniowy					
	0	0	0	0	0	0
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek energetyczny					
	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Waśniowie.

Wprowadzony w 2022 roku dodatek osłonowy miał na celu wesprzeć osoby o najniższych dochodach i zrekompensować im rosnące ceny prądu, gazu i żywności. Kwota należnego dodatku zależała od ilości osób w rodzinie oraz głównego źródła ogrzewania gospodarstwa domowego. Dodatek osłonowy przyznano łącznie 1584 gospodarstwom domowym.

W 2022 roku dużym wyzwaniem była również obsługa tzw. wniosków o dodatek węglowy. Były to jednorazowe świadczenia w wysokości 3 tysięcy złotych przysługujące tym gospodarstwom domowym, których główne źródło ogrzewania zasilane było paliwem stałym. Za realizację tego zadania odpowiadali pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie. W 2022 roku dodatek węglowy wypłacono 1651 rodzinom z terenu gminy Waśniów.

Do 30 listopada 2022 roku mieszkańcy mogli również składać wnioski z tytułu wykorzystania niektórych źródeł ciepła (pelet, drewno, gaz). Z tego tytułu pomoc przyznano 223 rodzinom.

Świadczeniem pomocy materialnej o charakterze socjalnym, udzielanym uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, zgodnie z ustawą o systemie oświaty jest **stypendium szkolne**. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego. **Zasiłek szkolny** może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego i może być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

Tabela 31. Stypendia w gminie Waśniów w latach szkolnych 2018/2019-2023/2024

	18/19	19/0	20/21	21/22	22/23	23/24
Liczba uczniów	82	71	61	40	33	46
Kryterium dochodowe	528	528	528	528	600	600

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Powyższa tabela przedstawia liczbę uczniów otrzymujących stypendium szkolne w poszczególnych latach, ale w ujęciu szkolnym. W analizowanym przedziale czasu zmniejszała się liczba wypłaconych stypendiów - do roku szkolnego 2023/2024, liczba uczniów otrzymujących stypendium zmniejszyła się z 82 do 33. W ostatnim roku stypendium otrzymało kolejne 13 osób, czyli w sumie 46.

Powodem zmniejszającej liczby uczniów otrzymujących stypendium mogło być niskie kryterium dochodowe. Członkowie Zespołu ds. opracowania strategii zwracali również uwagę na niewielką kwotę tej formy pomocy oraz dodatkową konieczność dokumentowania poniesionych wydatków. Można zatem założyć, że stypendia trafiły do osób najbardziej tego potrzebujących.

Sytuacja osób starszych

Z części poświęconej analizie demograficznej wynika, że gmina Waśniów staje się tzw. „starzejącym się społeczeństwem”. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z 18,55% w roku 2010 do ponad 24,39% w roku 2022. Starzenie się społeczeństwa jest często obserwowanym zjawiskiem wśród państw rozwiniętych, do których zalicza się również Polska. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności, zmiany struktury rodziny (z 2+3 na 2+1), wydłużenie długości życia. Osoby starsze, z czasem mogą borykać się z wieloma trudnościami: obniżoną samodzielnością, chorobami i niepełnosprawnością, gorszą sytuacją materialną itp. Już obecnie, jak wynika z wcześniejszych danych statystycznych, znaczna część pomocy kierowana jest do osób starszych, bardzo często mieszkających samotnie. Wymienione czynniki mogą dodatkowo powodować marginalizację seniorów. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego.

W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołążnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej m.in. Dzisiejsze postrzeganie starości różni się jednak od tego sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie najbliższa rodzina. Niestety jak wspomniano wcześniej, model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz

jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnione, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Od 2021 roku w Grzegorzowicach funkcjonuje Klub Seniora, który jest odpowiedzią na potrzeby aktywizacyjne osób starszych. Działalność Klubu "Senior+" polega na motywowaniu seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych. Dzięki możliwości podejmowanych działań seniorzy przestają być grupą bierną, zaczynają coraz śmielej wyrażać i formułować swoje potrzeby. Mają również dostęp do ciekawej oferty zajęć, pozwalając sobie w nowy sposób organizować wolny czas, rozwijać swoje pasje, zainteresowania, korzystać z poradnictwa specjalistycznego, a także z integracji międzypokoleniowej.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest również wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne.

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania udzielane są osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi te są odpłatne w części lub całości, jeżeli dochód osoby zainteresowanej przekracza kryterium dochodowe. Z usług opiekuńczych w gminie Waśniów w latach 2017-2022 nie skorzystał żaden mieszkaniec gminy (tabela nr 21).

Gmina Waśniów finansuje ze środków budżetowych świadczenie gwarantowanych usług z zakresu rehabilitacji leczniczej dla mieszkańców Gminy Waśniów. Do skorzystania z bezpłatnych usług w zakresie świadczeń rehabilitacyjnych uprawniony jest każdy kto jest zameldowany i zamieszkuje na terenie gminy Waśniów i posiada skierowanie lekarskie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego - obowiązuje kolejność zgłoszeń do momentu wyczerpania przeznaczonych na ten cel środków.

Ostatnie lata były szczególnie trudne dla seniorów ze względu na panującą epidemię COVID-19, gdzie to właśnie oni należeli do grupy szczególnego ryzyka. W 2022 roku w ramach realizacji programu **Korpus Wsparcia Seniorów** z „opieki na odległość” skorzystało 20 mieszkańców gminy.

Ankietowani, którzy wzięli udział w badaniu sondażowym mogli wskazać rozwiązania, które stanowią odpowiedź na problemy osób starszych. Najczęściej wskazywano na potrzebę uruchomienia kolejnego klubu seniora oraz zorganizowania większej liczby aktywności skierowanych do seniorów.

Tabela 32. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych?

Rozwiązanie	I. odp.	udział %
klub seniora	5	45,45%
dom pobytu dziennego dla seniorów	3	27,27%
grupy wsparcia dla seniorów	1	9,09%
łatwy dostęp do środków unijnych i gminnych	0	0,00%
łatwy dostęp do pobytu w domu pomocy społecznej	1	9,09%
łatwiejszy dostęp do usług opiekuńczych	4	36,36%
łatwiejszy dostęp do usług rehabilitacyjnych	0	0,00%
więcej aktywności skierowanych do seniorów	5	45,45%

Źródło. Opracowanie własne.

Wspieranie rodziny

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna. Rodzina jest zatem podstawową formą opieki nad dzieckiem od jego urodzenia aż do uzyskania przez nie samodzielności

To właśnie w rodzinie dziecko zdobywa swoje pierwsze doświadczenia społeczne, poznaje zasady zachowań oraz norm postępowania. Rodzice jako wychowawcy pomagają rozwijać osobowość, psychikę oraz indywidualność swojego dziecka. To do ich obowiązków należy zaspokajać potrzeby dziecka, zarówno te o charakterze materialnym jak i emocjonalnym. Elementem lokalnej polityki prorodzinnej jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 3. Na terenie gminy Waśniów nie funkcjonuje jednak żaden żłobek. Zapewniona jest za to opieka przedszkolna, co wykazano w rozdziale „Edukacja”.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – na przykład problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Nie należy jednak utożsamiać tej bezradności z nieposiadaniem wystarczających środków finansowych, czy też w skrajnych przypadkach z ubóstwem, ponieważ o bezradności powinno się mówić w przypadku takich rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie najważniejszych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze dotyczą głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą również liczyć na pomoc w formie pracy socjalnej. Jest to działanie, które należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i stanowi niejako podstawę działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie. Skierowana jest na przywrócenie zdolności do samodzielnego funkcjonowania osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i własnymi siłami nie są w stanie rozwiązać problemu. Pomoc w formie pracy socjalnej nie jest uzależniona od posiadanego przez osobę lub rodzinę dochodu stąd skorzystać z tej formy może każdy mieszkaniec gminy. W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie objął pracą socjalną 279 rodzin proponując różnego rodzaju pomoc, usługi i poradnictwo w zależności od problemów z jakimi się zmagano. Wskaźnik pracy socjalnej, liczony jako iloraz liczby rodzin objętych pracą socjalną oraz liczby rodzin którym przyznano świadczenia wyniósł 155,87%.

Tabela 33. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	372	293	225	190	210	279
Liczba pracowników socjalnych	4	4	5	5	6	6
Wskaźnik pracy socjalnej	119,61%	97,34%	81,52%	85,97%	95,02%	155,87%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wygzekwować alimentów na dziecko. W ostatnim analizowanym roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 5 rodzinom. Analizując dane zawarte w poniższej tabeli nie można wskazać żadnych trendów związanych z tym aspektem.

Tabela 34. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	7	7	13	1	8	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Jednym z podstawowych narzędzi ośrodków pomocy społecznej ukierunkowanych na pomoc rodzinie są świadczenia rodzinne. Mają one różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie „Za życiem”.

Cześć z wymienionych świadczeń została szerzej opisana w poprzednim rozdziale: „Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba”. **Zasiłek rodzinny** ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie wypłacał zasiłki rodzinne dla średnio 159 rodzin w miesiącu. Z poniższej tabeli wynika, że liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych z każdym kolejnym rokiem zmniejszała się. Na tą sytuację największy wpływ ma niskie kryterium dochodowe, co przy rosnącej płacy minimalnej wyklucza coraz większą część rodzin z możliwości ubiegania się o to świadczenie. Wraz ze spadkiem liczby uprawnionych rodzin, zmniejszała się kwota przeznaczana na ten rodzaj wsparcia. Pomoc najczęściej otrzymują rodziny pełne, z jednym lub dwojgiem dzieci.

Tabela 35. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Średniomiesięczna liczba rodzin	351	308	259	239	200	159
Kwota świadczeń (w tys. zł)	1535	1275	1060	1044	907	731

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Zgodnie z przepisami prawa, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 36. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2020-2022 (liczba świadczeń)

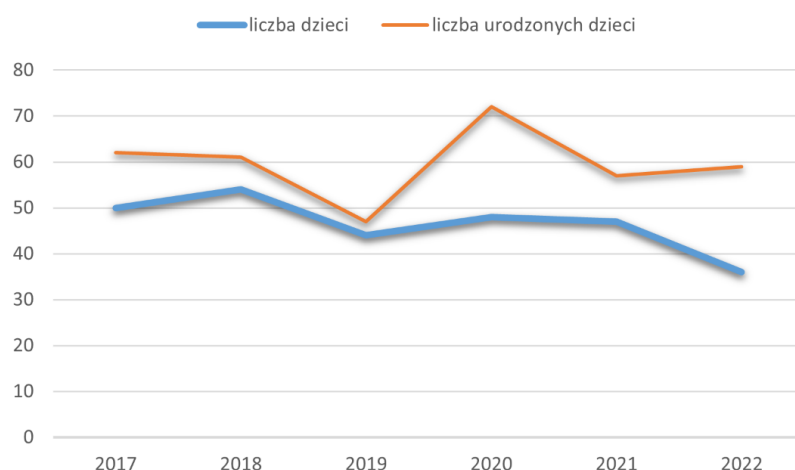
Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Urodzenie dziecka	25	27	15
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	71	87	85
Samotne wychowywanie dziecka	221	229	134
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	385	255	219
Rozpoczęcie roku szkolnego	307	257	193
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1019	824	708
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	899	808	701
RAZEM			

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Waśniowie.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej największą część stanowiły wypłaty z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania oraz wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie przyznawał również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka. Jest to niezależna od świadczeń rodzinnych forma pomocy, wypłacana na wniosek i przy zachowaniu określonych ustawą warunków.

Jak widać z poniższego wykresu w 2022 roku wypłacono jedynie 36 jednorazowych zapomóg. Ma to bezpośredni związek z malejącą liczbą nowonarodzonych mieszkańców gminy oraz z kryterium dochodowym, które uniemożliwia uzyskanie wsparcia na wszystkie dzieci. Kryterium to jest jednak wyższe niż w przypadku zasiłków rodzinnych, gdzie w 2022 roku dodatek w wysokości 1000 zł otrzymały 33 rodziny.

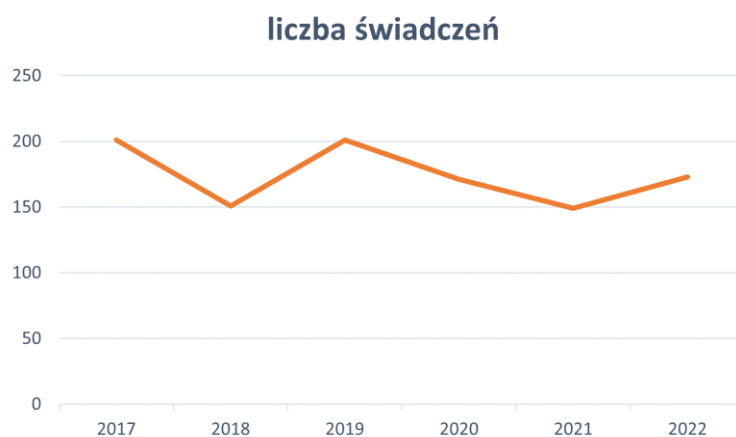
Wykres 21. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2022 oraz liczba urodzeń w gminie Waśniów

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W 2016 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni.

Wykres 22. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2017-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W całym analizowanym okresie najmniej wypłaconych świadczeń było w roku 2017 i 2019. Liczba wypłaconych świadczeń pokazuje, że znaczna część rodzin którym urodziło się dziecko nie miało ustabilizowanej sytuacji zawodowej – nie przysługiwał im zasiłek macierzyński, który powiązany jest z umową o pracę.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 37. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	14	8	16	10	4	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Waśniowie.

W 2022 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie udzielił wsparcia 5 rodzinom. W tym przypadku również nie można wyodrębnić żadnego trendu.

Zdarza się, że niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz

wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Waśniowie w ostatnich latach zatrudniony był jeden asystent rodziny, który w 2022 roku pracował z 8 rodzinami.

Tabela 38. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba asystentów rodziny	1	1	1	1	1	1
Liczba rodzin objętych pomocą	10	10	6	9	8	8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

W ostatnich latach zwiększyła się liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej: z 3 w 2017 roku do 9 w roku 2022. Staraniem Gminy powinno być jak najszybsze umożliwienie powrotu dzieci do rodzin, ponieważ odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej zwiększa się wraz z okresem jego przebywania tam. W gminie Waśniów nie funkcjonuje żadna rodzina wspierająca, czyli taka, która ma za zadanie pomóc rodzinie w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego). Pomimo starań pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej żadna rodzina nie podjęła się tego wyzwania.

Tabela 39. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba dzieci	3	3	4	7	7	9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Ankietowani mogli wskazać jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży (odpowiedzi wielokrotne). Największe uznanie (co trzeciej osoby) zdobyło tworzenie świetlic i lokali dedykowanych młodzieży oraz organizacja zajęć uświadamiających o skutkach nałogów. Pozostałe odpowiedzi uzyskały po dwie odpowiedzi.

Tabela 40. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży?

	L. odp.	Udział %
Tworzenie świetlic i lokali, w których młodzież mogłaby się spotkać oraz realizować swoje pasje.	4	36,36%
Budowa nowych oraz wyposażenie już istniejących obiektów sportowych + zatrudnienie instruktorów.	3	27,27%
Organizacja tematycznych kół zainteresowań.	3	27,27%
Organizacja zajęć pozaszkolnych.	3	27,27%
Organizacja zajęć uświadamiających o skutkach nałogów.	4	36,36%
Ułatwić dostęp do pomocy psychologicznej	3	27,27%

Źródło. Opracowanie własne.

Świadczenia z **funduszu alimentacyjnego** przysługują osobom uprawnionym w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo. Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Tabela 41. Świadczenia alimentacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	57	45	42	44	45	42
Liczba rodzin	34	28	24	26	27	26
Kwota świadczeń (w tys.)	254,0	203,9	199,5	207,3	213,0	200,2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

W ciągu ostatnich pięciu lat liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego zmniejszyła się z 34 do 26, przy czym liczba dzieci na które było wypłacane świadczenie zmniejszyła się z 57 do 42. Wpływ na to ma skomplikowana procedura uzyskania wsparcia oraz kryterium dochodowe, które jest za niskie w porównaniu nawet z pensją minimalną. W 2020 roku wprowadzono między innymi zasadę „złotówka za złotówkę”, dzięki czemu osoby przekraczające limit dochodu uprawniający do pobierania świadczenia nadal mogą je otrzymać, ale pomniejszone o kwotę przekroczenia. Nie wpłynęło to jednak znacznie na zwiększenie liczby uprawnionych osób.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Dodatkowym świadczeniem finansowym służącym rodzinom jest „świadczenie wychowawcze 500+”. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przyznawane jest od 2016 roku. Początkowo warunkiem uzyskania pomocy na pierwsze dziecko było spełnienie kryterium dochodowego. Obecnie świadczenie przyznawane jest na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia. Od czerwca 2022 roku za całkowitą obsługę wniosków oraz wypłatę tego świadczenia odpowiada Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Tabela 42. Świadczenie wychowawcze 500+

	2017	2018	2019	2020	2021	2022 ¹²
Kwota świadczeń (w mln zł)	4,94	4,54	5,53	6,73	6,65	2,76

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

¹² Wartość do czerwca 2022 roku

Od 1 kwietnia 2022 roku wprowadzono nowe świadczenie - Rodzinny kapitał opiekuńczy. Przeznaczone jest dla rodziców dzieci w wieku od ukończenia 12. do 36. miesiąca życia – w sumie 12 tys. zł na drugie i każde kolejne dziecko. Świadczenie obsługiwane jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Opiekunowie mogą zdecydować, czy chcą wypłatę w wysokości 500 zł przez okres 2 lat albo 1000 zł przez rok. Jak pokazują dane Głównego Urzędu Statystycznego, zdecydowanie bardziej preferowana jest opcja roczna: 400 kapitałów do 90.

Kolejnym świadczeniem pomagającym rodzinom z dziećmi w wieku szkolnym jest świadczenie „Dobry Start”, które zostało wprowadzone w 2018 roku i przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Co ważne, rodzina może liczyć na wsparcie niezależnie od posiadanego dochodu. Od 1 lipca 2021 roku świadczenie to, podobnie jak Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, obsługuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W ostatnich trzech latach świadczenie „Dobry Start” wypłacono na następującą liczbę dzieci (oraz osoby uczące się):

- 806 w 2020 roku,
- 772 w 2021 roku,
- 766 w 2022 roku.

Kolejnym elementem pomocy wielodzietnym rodzinom jest Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny”, który został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny, które upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest:

- rodzicom na czas nieokreślony,
- dziecku do ukończenia 18 roku życia,
- dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,
- dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

Od 1 stycznia 2019 roku miała miejsce zmiana, dzięki której prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

W badaniu sondażowym ankietowani zostali również poproszeni o wskazanie rozwiązań, które mogą stanowić odpowiedź na problemy rodzin. Mieszkańcy udzielili następujących odpowiedzi:

- Poradnictwo specjalistyczne – 54,55%,
- Grupy wsparcia – 18,18%,
- Zmniejszenie bezrobocia – 27,27%,
- Mieszkania socjalne lub komunalne – 27,27%,
- Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach – 18,18%,
- Opracowanie rozwiązań dotyczących ofiar i sprawców przemocy – 18,18%.

Jak widać, ponad połowa ankietowanych stwierdziła, że odpowiedzią na problemy rodzin powinno być realizowane poradnictwo specjalistyczne.

Przemoc domowa

Przemoc domowa to każde celowe działanie lub brak działania, na przykład zaniechanie, które powodują krzywdę i cierpienie fizyczne albo psychiczne członka rodziny. Sprawca przemocy wykorzystuje przewagę nad ofiarą i narusza jej podstawowe prawa, takie jak godność, wolność i nietykalność cielesną. Wyróżnia się przemoc fizyczną (naruszenie nietykalności fizycznej), przemoc psychiczną (naruszenie godności osobistej), przemoc seksualną (naruszenie intymności), przemoc ekonomiczną (naruszenie własności) oraz zaniechanie (naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich). Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Tabela 43. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	0	2	1	3	1	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Z powyższej tabeli można wyciągnąć wnioski, że problem przemocy domowej ma marginalne znaczenie w gminie Waśniów. Danymi oddającymi w bardziej realny sposób skalę zjawiska w gminie są sprawozdania Zespołu Interdyscyplinarnego. W 2023 roku, w związku z nowelizacją Ustawy o pomocy domowej miały miejsce zmiany w zakresie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego, w tym między innymi powoływanie członków Zespołu. Zgodnie z nowymi przepisami posiedzenia Zespołu

Interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na dwa miesiące. W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe. Ocena zjawiska przemocy domowej w niniejszej Strategii odbywać się będzie na podstawie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na starych zasadach, do roku 2022.

Charakterystyka pracy Grup Roboczych wynikała z bieżącego zakresu pracy, np. w roku 2022 Grupy zbierały się 21 razy, czyli ponad dwa razy mniej niż jeszcze w 2018 roku. Najwięcej Niebieskich Kart wpłynęło do Zespołu w 2021 roku, czyli w okresie bezpośrednio powiązanych z obostrzeniami epidemiologicznymi.

Tabela 44. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Liczba spotkań ZI</i>	10	7	6	4	7
<i>Liczba Grup Roboczych</i>	12	8	10	14	6
<i>Liczba spotkań GR</i>	53	30	23	38	21
<i>Liczba wszczętych procedur Niebieskich Kart</i>	13	9	11	16	6
<i>Liczba prowadzonych procedur NK</i>	19	16	14	20	15
<i>Liczba zakończonych procedur NK</i>	11	13	10	10	8
<i>Kobiety doświadczające przemocy</i>	23	13	13	19	21
<i>Mężczyźni doświadczający przemocy</i>	26	4	2	16	0
<i>Dzieci doświadczające przemocy</i>	24	14	12	20	4

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Jak wynika z powyższej tabeli, ofiarami przemocy padają zarówno kobiety, dzieci jak i mężczyźni. Osobom uwięzonym w przemoc udzielane było wsparcie w postaci porad psychologa zatrudnionego w ramach działania GKRPA w Waśniowie, gdyż przemoc w rodzinie najczęściej związana jest z nadużywaniem alkoholu przez sprawców przemocy.

Po zakończeniu procedury „Niebieskiej Karty” pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Ważnym elementem pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, nie ujętym w danych statystycznych, są działania profilaktyczne. Biorąc pod uwagę, że przemoc domowa w dalszym ciągu jest tematem „tabu” niezwykle istotnym są właśnie działania zmierzające do zapoznania szerokiego spektrum społeczeństwa z tematem przemocy, uwrażliwieniem na akty przemocy, reagowaniem, wspieraniem i prowadzeniem działań w kierunku eliminacji tego zjawiska.

Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć również uzależnień behawioralnych takich jak hazard, gry, zaburzenia odżywiania czy korzystanie z internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Nową grupą uzależnień są właśnie uzależnienia behawioralne, które wiążą się z nałogowym wykonywaniem pewnych czynności. Ich realizacja prowadzi do osiągnięcia krótkotrwałej euforii. Następnie pojawia się silniejsza potrzeba powtórzenia tej czynności, co ostatecznie prowadzi do uzależnienia. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

Uzależnieniem najczęściej „identyfikowanym” przez społeczeństwo jest alkoholizm. Uznawany jest on za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie. Przejawia się ono okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu. Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- zagrożenie życia;
- utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły

związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej. Przenosząc to na grunt gminy Waśniów możemy otrzymać szacunkowe liczby:

- Osoby z problemem uzależnienia: 128;
- Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika: 203;
- Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików: 52;
- Osoby pijące szkodliwie: między 315 a 447;
- Ofiary przemocy domowej: 168.

Zgodnie z szacunkami PARPA na terenie gminy Waśniów żyje zatem około 128 osób uzależnionych od alkoholu a problem przemocy domowej może dotyczyć nawet 168 mieszkańców. Zestawiając te informacje z wcześniejszymi danymi dotyczącymi działalności Zespołu Interdyscyplinarnego otrzymujemy obraz zjawiska, które w dalszym stopniu jest nierozpoznane.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie udzielał pomocy i wsparcia mieszkańcom z powodu alkoholizmu. Z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że w ostatnich trzech latach, pomoc z tego powodu otrzymywało od zera do trzech rodzin. Szczegółową liczbę rodzin korzystających z pomocy prezentuje poniższa tabela. Porównując tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Tabela 45. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	16	11	9	3	1	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Planując takie działania dla dzieci i młodzieży można wykorzystać proces uczenia się rówieśniczego, który umożliwia samodzielne wyciągnięcie wniosków dotyczących szkodliwości alkoholu. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu

alkoholizmowi działa Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Waśniowie, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w szczególności poprzez:

- podejmowanie czynności mających na celu zmotywowanie osoby z problemem uzależnienia od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
- podejmowanie czynności zmierzających do wydania orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu;
- opiniowanie zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- udział przedstawicieli komisji w pracach grup roboczych zespołu interdyscyplinarnego.

Tabela 46. Charakterystyka pracy GKRPA w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba podjętych spraw przez GKRPA	16	12	12	9	16
- w tym dotyczących kobiet	0	1	0	2	3
Wnioski skierowane do sądu	9	9	9	6	12

Źródło. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Waśniowie.

Praca Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zależy od ilości założonych spraw. W większości wnioskodawcą był Zespół Interdyscyplinarny. Jak wynika z powyższej tabeli problem alkoholowy w większości dotyczy mężczyzn. W większości spraw konieczne było skierowanie do sądu celem podjęcia leczenia odwykowego.

Ważnym aspektem pracy GKRPA, tak jak w przypadku Zespołu Interdyscyplinarnego są działania profilaktyczne. W gminie działa Punkt Profilaktyki Uzależnień. Komisja finansowała między innymi zatrudnienie psychologa, który pomagał rodzinom z problemem alkoholowym oraz występującym zjawiskiem przemocy domowej.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odznacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka.

Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy

o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Waśniów czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Kunowie podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Ostrowcu Świętokrzyskim. W zgodnej opinii ankietowanych, gmina została uznana jako miejsce bezpieczne (100% odpowiedzi).

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonuje również 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego trzy (w miejscowościach Momina, Witosławice oraz Waśniów) należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Ochotnicze Straże Pożarne stanowią bardzo ważny element lokalnego środowiska, skupiając wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, bez względu na płeć. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale również prowadzą działania pokazowo-szkoleniowe oraz aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy. Działalność ratunkowo-gaśnicza jednostek straży pożarnej uzależniona jest od występowania zagrożeń i może zależeć od szeregu różnych czynników. W samym 2022 roku jednostki OSP z gminy Waśniów wzięły udział w 78 różnych działaniach, z czego 23 to pożary a 53 – inne zagrożenia miejscowe. Na uwagę zasługuje zwiększona aktywność OSP w roku 2020, która wynikała z zaangażowania tych jednostek w działalność związaną z przeciwdziałaniem pandemii COVID-19.

Tabela 47. Działalność OSP w latach 2019-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba zdarzeń	66	66	88	82	78
- w tym pożary	30	23	19	26	23
- zagrożenia miejscowe	36	41	69	56	53
- alarmy fałszywe	0	2	0	0	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu m.in. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

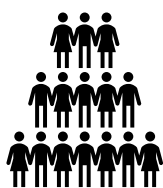
Problem bezdomności na terenie gminy Waśniów ma marginalne znaczenie, jednak na przestrzeni ostatnich sześciu lat wsparcie z tego tytułu otrzymało 15 osób. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowni albo schronisku dla osób bezdomnych.

Tabela 48. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	1	4	0	5	2	3

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Pomoc obywatelom Ukrainy

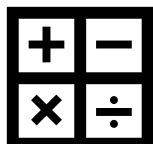

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie prowadził również pomoc dla uchodźców z Ukrainy. W 2022 roku udzielono pomocy w postaci decyzji oraz informacji 125 osobom. Pomoc miała formę:

- jednorazowego świadczenia w wysokości 300 zł na osobę – 68 osób,
- świadczenia pieniężnego za zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – wypłacono środki za zakwaterowanie 86 osób,
- świadczenia rodzinnego – 3 rodziny,

- dożywiania dzieci w szkole – wszystkie dzieci z Ukrainy, które uczęszczały do szkół na terenie gminy Waśniów zostały objęte dożywianiem w postaci jednego dania gorącego.

Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem. W dniu 28 listopada 2023 roku w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Waśniowie odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie na którym pracowano nad analizą SWOT dla obszaru pomocy społecznej gminy. Spotkanie, w którym udział wzięli przedstawiciele Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół podstawowych, Gminnej Biblioteki Publicznej i Policji miało charakter warsztatowy a ekspert zewnętrzny pełnił rolę facylitatora. Analiza dotyczyła obszaru pomocy społecznej gminy bez rozróżniania na jego poszczególne aspekty. Podejście to wynikało z charakteru gminy oraz silnego oddziaływania poszczególnych problemów społecznych na siebie wzajemnie. Uczestnicy w toku dyskusji określili mocne i słabe strony gminy oraz wskazali szanse i zagrożenia. Wynik opracowanej analizy SWOT prezentuje poniższa tabela. Należy przy tym mieć na uwadze, że analiza SWOT w jednostce publicznej różni się od takiej analizy przeprowadzonej w podmiocie prywatnym. Podstawowym założeniem, różniącym oba podejścia jest fakt, że Gmina nie konkuruje z innymi gminami w pozyskiwaniu „klientów pomocy społecznej”.

Tabela 49. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Waśniów

MOCNE STRONY

- Rozwój instytucjonalny świetlic na terenie gminy
- Dostępność do usług rehabilitacyjnych
- Realizacja programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”
- Sprawnie funkcjonujący Klub Seniora
- Zapewniona opieka przedszkolna dla wszystkich dzieci
- Bus dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych
- Prężnie działające Koła Gospodyń Wiejskich
- Malejące bezrobocie
- Dobra znajomość środowiska lokalnego przez pracowników socjalnych oraz policjantów
- Placówki publiczne oraz działalność publiczna nie ograniczająca się jedynie do jednej miejscowości

-
- Wykwalifikowana i doświadczona kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy
 - Działalność Ochotniczych Straży Pożarnych
 - Działalność społeczna lokalnych stowarzyszeń
 - Efektywna współpraca międzyinstytucjonalna
 - Dyżury policji na terenie gminy
 - Schronisko im. Św. Brata Alberta

SŁABE STRONY

- Brak miejsc pracy na terenie gminy
- Starzejące się społeczeństwo
- Wielopropblemowość rodzin
- Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów
- Mieszkańcy wyjeżdżają za pracą i edukacją, głównie młodzi
- Wzrost liczby osób starszych, samotnie gospodarujących, wymagających wsparcia przez Gminę
- Niewystarczająca oferta dedykowana seniorom na spędzanie wolnego czasu
- Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek
- Konieczność finansowania pobytu mieszkańców w DPS
- Przybywa osób niepełnosprawnych, w tym seniorów
- Wykluczenie komunikacyjne dotyczące głównie seniorów oraz młodzież
- Brak ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy, miejsca gdzie może przebywać osoba doznająca przemocy
- Niechęć do zmiany swojej sytuacji życiowej przez osoby długotrwale korzystające ze świadczeń pomocy społecznej

SZANSE

- Środki finansowe z nowej perspektywy finansowej, zwłaszcza w ramach EFES+
- Krajowe programy socjalne w tym tzw. 500+
- Rozwój sektora ekonomii społecznej
- Postępujący proces cyfryzacji
- Zmiana trendów społecznych w sposobie spędzania wolnego czasu – większy nacisk na aktywny wypoczynek i prowadzenie zdrowego trybu życia

-
- Decentralizacja usług społecznych
 - Rozwój turystyki w obrębie Gór Świętokrzyskich
 - Wzrost akceptowalności osób niepełnosprawnych
 - Środki finansowe na dostosowania przestrzeni i instytucji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych i nie tylko

ZAGROŻENIA

- Roszczeniowość społeczeństwa wzmocniona kolejnymi transferami socjalnymi
- Zjawisko „dziedziczenia biedy” oraz „eurosieroctwa”
- Postępujący proces wyludniania województwa świętokrzyskiego, powiatu ostrowieckiego i tym samym gminy Waśniów
- Inflacja oraz rosnące koszty energii
- Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej
- Niewykazywanie dochodów rodzin i tym samym kierowanie środków finansowych do części rodzin nie wymagających wsparcia
- Niska skuteczność leczenia osób uzależnionych
- Niepewna sytuacja geopolityczna
- Zubożenie samorządów powodowane nowymi obowiązkami bez zabezpieczenia finansowego na ich realizację

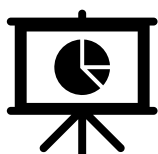
Źródło. Opracowanie własne.

Część programowo-wdrożeniowa

Ostatni rozdział *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024 – 2032* poświęcony jest określeniu działań Gminy w kontekście realizacji polityki społecznej na kolejne lata. Plan strategiczny opiera się na określeniu celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań oraz wskazaniu metody wdrożeniowej.

Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz próbą oszacowania przeszłych zjawisk społecznych. W toku przeprowadzonych prac wskazano główne negatywne zjawiska społeczne, zarówno w opinii mieszkańców, Zespołu ds. opracowania Strategii jak i analizy ilościowej metodą Pascala-Lorenzo. Nie na wszystkie wskazane zjawiska niniejsza Strategia będzie miała bezpośrednie przełożenie, lecz poprzez podejmowane działania może pośrednio przyczynić się do diagnozowania, przeciwdziałania oraz rozwiązywania istniejących problemów. **Pomoc społeczna na poziomie gminy bezpośrednio powiązana jest z sytuacją materialną, zdrowotną mieszkańców oraz wsparciem rodzin przeżywających sytuację kryzysową.** Często to kryteria dochodowe w głównej mierze determinują przyznanie pomocy lub konieczność jej odmowy.

Podstawowym wnioskiem płynącym z przeprowadzonej diagnozy jest fakt malejącej liczby mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej. Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy przy tym zauważyć, że malejące bezrobocie, rosnące płace oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w gminie. Nie jest to jednak jedyny powód zmniejszającej się liczby osób otrzymujących pomoc. Ważnym aspektem są również kryteria dochodowe, odstające od obecnych poziomów płacowych i tym samym uniemożliwiające uzyskanie wielu świadczeń.

Podczas spotkania warsztatowego w dniu 28 listopada 2023 roku, członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii zwrócili uwagę na następujące, główne problemy społeczne gminy:

- coraz więcej osób samotnie gospodarujących, zwłaszcza wśród seniorów,
- zanik integracji sąsiedzkiej oraz ogólnie międzyludzkiej,
- hejt – szczególnie niebezpieczny zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- rosnący udział osób niepełnosprawnych w populacji gminy,

- brak miejsc sprzyjających integracji,
- brak dobrze płatnych miejsc pracy, położenie gminy powoduje, że młodzież często z niej wyjeżdża,
- „pólsieroctwo” – rodzice w celach zarobkowych często zmuszeni są do długotrwałych wyjazdów poza granice kraju, co powoduje osłabianie więzi rodzinnych,
- sytuacja demograficzna gminy – ubywa mieszkańców oraz społeczność w ujęciu statystycznym „starzeje się”.

Obecnie odnotowywane jest historycznie najniższe bezrobocie, jednak jak wskazywali członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii, wynika to nie tylko z poprawy sytuacji gospodarczej gminy/regionu/kraju, ale również z przepisów umożliwiających wykreślanie mieszkańców z rejestru osób bezrobotnych. Z drugiej strony należy mieć świadomość, że wśród zarejestrowanych bezrobotnych znajdują się osoby pracujące zarobkowo, ale w sposób niesformalizowany. Wśród bezrobotnych w dalszym ciągu są osoby długotrwale pozostające bez pracy. Aktywizacja zawodowa tych osób będzie trudnym zadaniem, ponieważ często stają się one bierne w poszukiwaniu pracy i przyzwyczajają się do sytuacji w której się znajdują. Problem ten dotyczy zresztą szerszego grona klientów pomocy społecznej. Osoby te często nie podejmują starań aby samemu zmienić swój los i uniezależnić się od gminnego ośrodka pomocy społecznej.

Z bezrobociem często powiązane są również inne problemy społeczne takie jak: ubóstwo i uzależnienie od alkoholu. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz uwzględniające również profilaktykę w kontekście pozostałych uzależnień, w tym behawioralnych. Pandemia oraz konieczność nauki zdalnej wzmogła wpływ nowoczesnych technologii na życie młodych osób. Zwłaszcza dzieci potrzebują kontaktów z rówieśnikami dla zapewnienia prawidłowego rozwoju, dlatego ich odizolowanie od innych dzieci może przełożyć się na wzrost problemów z prawidłowym zachowaniem w szkole w kolejnych latach. Brakuje szczegółowych danych dla gmin, lecz ogólnopolskie statystyki wskazują na zwiększenie problemów psychicznych wśród dzieci i młodzieży, które w skrajnych przypadkach mogą prowadzić do prób samobójczych.

Alkoholizm jest często wskazywany jako przyczyna przemocy domowej. To właśnie pod jego wpływem mają miejsce przejawy agresji skierowane do domowników. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie również tego

zjawiska. W ostatnim roku Zespół Interdyscyplinarny pracował z 15 rodzinami, w których występował ten problem. Ciężko jednak jednoznacznie stwierdzić, że jest to rzeczywista skala przemocy domowej w gminie. Konieczne zatem będą dalsze działania profilaktyczne, w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Celem efektywnego działania konieczna będzie również dalsza współpraca instytucji i organów gminy, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Przeprowadzona analiza demograficzna wskazała na niekorzystny trend, umiejscawiający gminę Waśniów jako społeczność "starzejącą się". Nie dość, że gmina wyludnia się to jeszcze niemal co czwarty mieszkaniec gminy jest w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Wraz ze wzrostem liczby osób starszych można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Oprócz osób starszych są to przecież dzieci, młodzież oraz mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest zatem pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób. Należy się zatem spodziewać zwiększenia zainteresowania programem „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”. Niestety, środki finansowe planowane do przeznaczenia na kolejne lata najprawdopodobniej będą okrojone względem obecnych potrzeb, nie mówiąc o tych prognozowanych.

Do wszystkich powyższych wyzwań należy dodać jeszcze sytuację gospodarczą z jaką zmagają się Polacy po zakończeniu epidemii COVID-19 oraz wybuchu wojny za wschodnią granicą. Znaczący wzrost kosztów życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej może przyczynić się do ponownego wzrostu ubóstwa wśród mieszkańców gminy. Odpowiedzią na problemy z rosnącymi cenami energii oraz kosztów ogrzewania były zaproponowane przez rząd świadczenia realizowane na poziomie gminnym takie jak między innymi: dodatek osłonowy i dodatek węglowy. Oba cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców. Dodatkowo niepewność związana z wracającymi falami wirusa może przyczynić się do pogorszenia kondycji psychicznej, zwłaszcza wśród seniorów.

Wiele z powyższych założeń wiąże się z nakładami finansowymi. Niestety, gmina Waśniów jest na etapie realizacji wielu innych, podstawowych potrzeb inwestycyjnych, co przy ograniczonym budżecie stanowi wyzwanie rozwojowe dla władz gminy. Na szczęście kadra administracji publicznej posiada doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizacji projektów, w tym z zakresu pomocy społecznej. Również sprawnie działające organizacje pozarządowe oraz społeczne mają możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne na realizację zadań z zakresu polityki społecznej. To właśnie podmioty III sektora powinny skutecznie dopełniać działania gminnych jednostek organizacyjnych.

Mieszkańcy mieli możliwość wskazania aspektów które należy poprawić, aby w gminie Waśniów rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców. Szczegółowy rozkład odpowiedzi udzielonych w badaniu sondażowym prezentuje poniższa tabela.

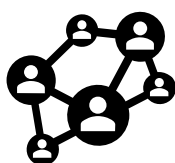
Tabela 50. Co konkretnie należy poprawić, aby w gminie Waśniów rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców?

Aspekt	I. odpowiedzi	udział procentowy
zaangażować/zaktywizować osoby bezrobotne	3	27,27%
wspierać tworzenie miejsc pracy	7	63,64%
zwiększyć nakłady na pomoc socjalną	1	9,09%
więcej inicjatyw kulturalnych, sportowych, rozrywkowych	4	36,36%
inwestycje w budownictwo i infrastrukturę	3	27,27%
bezpieczeństwo na drogach	0	0,00%
dostęp do opieki medycznej	4	36,36%
likwidować bariery architektoniczne	1	9,09%
bezpłatne zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży	4	36,36%
zwiększyć wsparcie pracodawców, rozwój przedsiębiorczości	2	18,18%
wsparcie inicjatyw obywatelskich	1	9,09%
przeciwdziałać patologiom społecznym	5	45,45%
integrację społeczności lokalnej	5	45,45%
lepszą pracę policji	1	9,09%
większy nacisk na ekologię	0	0,00%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Waśniowie.

Za najistotniejsze uznano prowadzenie działań wspierających tworzenie miejsc pracy (64% odpowiedzi), przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz integrację społeczności lokalnej (po 45%). Jedynymi odpowiedziami, które nie uzyskały uznania w oczach ankietowanych były działania ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa na drogach oraz położenie większego nacisku na ekologię.

Problemy i wyzwania stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Waśniów

W wyniku przeprowadzonej procedury diagnostycznej opierającej się o analizę danych statystycznych oraz wnioski z spotkania warsztatowego wytypowano **główne problemy** społeczne oraz **wyzwania** z jakimi zmierzy się Gmina Waśniów w perspektywie kolejnych lat:

- 1. W obszarze polityki senioralnej w związku z postępującymi procesami demograficznymi:**
 - a. Rozwój deinstytucjonalnych form opieki
 - b. Utrzymanie łatwego dostępu do usług rehabilitacyjnych
 - c. U uruchomienie kolejnego oraz zapewnienie funkcjonowania Klubowi Seniora
 - d. Seniorzy są szczególnie narażeni na oszustwa z wykorzystaniem technologii teleinformacyjnych
- 2. W kontekście dzieci i młodzieży:**
 - a. Zwiększenie zapotrzebowania na pomoc specjalistyczną, w tym poradnictwo psychologiczne i psychiatryczne dla dzieci
 - b. Potrzeba integracji młodzieży z innymi grupami społecznymi
 - c. Zapewnienie dalszego rozwoju oferty sportowej i rekreacyjnej w gminie
 - d. Organizacja zajęć dodatkowych
 - e. Odptyw młodych mieszkańców gminy do większych ośrodków miejskich
- 3. Związane ze wsparciem rodziny:**
 - a. Zapewnienie asystenta rodziny oraz utrzymanie efektywnej pracy socjalnej
 - b. Utrzymanie wysokiej dostępności opieki przedszkolnej
 - c. Rzetelne zbadanie zapotrzebowania na opiekę żłobkową
 - d. Sytuacja materialna rodzin mogąca się pogarszać w perspektywie kolejnych lat
 - e. Brak chętnych rodzin do pełnienia funkcji rodziny wspierającej
 - f. Zjawisko „dziedziczenia biedy” powodujące niechęć do podjęcia działań mających na celu poprawę bytową swojego gospodarstwa domowego
- 4. Wspierające osoby niepełnosprawne:**
 - a. Zależność osób niepełnosprawnych od opiekunów
 - b. Rosnące zapotrzebowanie na usługi Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej
- 5. Zapobiegającej wykluczeniu społecznemu:**
 - a. Niechęć do podjęcia leczenia odwykowego
 - b. Przemoc domowa będąca w dalszym ciągu tematem „tabu”
- 6. W ujęciu instytucjonalnym:**
 - a. Niewystarczające zasoby ludzkie i finansowe w kontekście zwiększania przyszłych nakładów pracy w związku ze starzeniem się społeczeństwa
 - b. Zapewnienie dalszej efektywnej współpracy międzyinstytucjonalnej
 - c. Zapewnienie stałego rozwoju kadr pomocy społecznej

Wizja i Misja Gminy Waśniów w kontekście rozwiązywania problemów społecznych

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien zostać osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Dodatkowo stanowi kontynuację misji wskazanej w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Waśniów na lata 2016-2023*. Na podstawie diagnozy problemów społecznych oraz wniosków wypracowanych podczas spotkania warsztatowego zaproponowano następującą wizję w perspektywie 2032 roku.

Gmina Waśniów miejscem przyjaznym mieszkańcom w każdym wieku, gdzie osoby potrzebujące pomocy mogą liczyć na wsparcie Gminy. Aktywna prowadzona polityka społeczna umożliwia międzypokoleniową integrację oraz realizację swoich pasji i zainteresowań, a dzięki zaangażowaniu mieszkańców rośnie rola organizacji społecznych oraz pomocy sąsiedzkiej.

Tak sformułowana wizja Gminy narzuca jednocześnie jej misję. Przez misję należy rozumieć zbiór czynności, poprzez realizację których władze gminy przyczynią się do osiągnięcia zaplanowanej wizji.

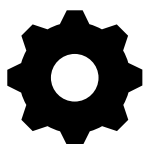
Misją Gminy Waśniów będzie zatem:

- zapewnienie sprawnego funkcjonowania administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem szkół, jednostek kultury, ośrodka zdrowia, świetlic oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- promowanie inicjatyw oddolnych angażujących różne grupy wiekowe;
- aktywizacja seniorów poprzez zwiększenie ich zaangażowania w realizację działań ukierunkowanych na tę grupę wiekową,
- wsparcie mieszkańców potrzebujących pomocy, nie ograniczające się tylko do wypłaty świadczeń,
- promowanie rozwiązań decentralizacyjnych, angażujących lokalne środowiska w tym np. sąsiadów.

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy, uzupełnionych o organizacje pozarządowe oraz lokalnych liderów. Stanowi jednocześnie odniesienie do Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-

2030 wskazującej na konieczność decentralizacji części usług pomocy społecznej. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań.

Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań

Z diagnozy wytypowano główne problemy stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Waśniów w perspektywie następnych lat. W odpowiedzi na te problemy zostały przygotowane obszary wymagające wsparcia/wzmocnienia, będące jednocześnie odpowiedzią na wymagania, które stawia przed sobą Gmina Waśniów. Za poszczególne obszary odpowiadają cele strategiczne, które następnie przy pomocy celów operacyjnych oraz uszczegóławiających kierunków działań pozwolą na osiągnięcie założonych celów. Jako obszary problemowe wskazano na:

- zapewnienie pomocy osobom niepełnosprawnym oraz wzmocnienie procesu ich aktywizacji w środowisku lokalnym,
- wsparcie osób starszych, rozumiane jako zapewnienie usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz integracyjnych,
- wsparcie rodzin,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz prowadzenie działań diagnozującym poszczególne zjawiska,
- wzmocnienie inicjatyw oddolnych,
- zapewnienie rozwoju potencjału instytucjonalnego, w tym kadrowego jednostek zaangażowanych w proces rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

W ramach prac nad *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* zostało przygotowanych 5 celów strategicznych odpowiadających głównym problemom społecznym na terenie gminy oraz wskazanym obszarom deficytowym:

1. Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych

2. Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej

3. Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym

4. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców

5. Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy

Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 12 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki przypisanym do nich w poszczególnych matrycach działaniom.

Cel strategiczny 1.	Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych
Cel operacyjny 1.1.	Aktywizacja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do standardów dostępności • Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej gminy • Aktywizacja seniorów w oparciu o istniejący Klub Seniora • Uruchomienie kolejnego Klubu Seniora jako odpowiedź na postępujący proces starzenia społeczeństwa • Organizacja wydarzeń ukierunkowanych na różne grupy wiekowe odbiorców • Propagowanie zasad bezpieczeństwa w Internecie • Wybudowanie siłowni zewnętrznych dostosowanych do potrzeb osób starszych • Organizacja zajęć aktywizacyjno-ruchowych dla osób starszych
Opis działań	<p>Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Polsce i Europie. Jak pokazują aktualne dane, społeczność gminy Waśniów również zaliczyć można do społeczeństwa „starzejącego się”. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację. Ważnym jest zatem aktywizacja seniorów oraz zapewnienie im oferty na spędzanie wolnego czasu. Obecnie w gminie funkcjonuje Klub Seniora, jednak jak pokazują prognozy demograficzne, koniecznym może okazać się uruchomienie kolejnej takiej placówki. Wraz z wiekiem zwiększają się kłopoty zdrowotne mieszkańców. Często zwykłe przemieszczanie się zaczyna już sprawiać trudności. Konieczne będzie zatem stałe usuwanie barier architektonicznych z przestrzeni publicznej oraz dostosowywanie budynków użyteczności publicznej do standardów dostępności wynikających z Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Sposobem na zachowanie dłuższej sprawności jest regularne uprawianie sportu oraz ćwiczeń. Proponuje się zatem wybudowanie siłowni zewnętrznych wyposażonych w urządzenia skierowane do osób starszych. Postęp technologiczny wymusza na samorządach adaptację do aktualnych standardów. Obecnie coraz więcej wniosków mieszkańcy są w stanie załatwić zdalnie. Seniorzy również już coraz lepiej radzą sobie z nowymi technologiami. Dużym wyzwaniem pozostaje jednak zachowanie zasad bezpieczeństwa w korzystaniu z sieci Internet, gdyż co roku, przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii, wielu seniorów pada ofiarami oszustów w Polsce.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Efektywniejszy udział seniorów i osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym gminy • Zniwelowanie ograniczeń komunikacyjno-przestrzennych w przestrzeni publicznej gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 1.	Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych
Cel operacyjny 1.2.	Rozwój usług skierowanych do seniorów, osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług opiekuńczych, w tym usług sąsiedzkich • Utrzymanie wysokiej dostępności do usług rehabilitacyjnych • Poradnictwo, w tym psychologiczne oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po systemach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i opiekunów faktycznych • Realizacja opieki wytchnieniowej dla członków rodzin oraz opiekunów osób niepełnosprawnych • Zapewnienie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej • Realizacja świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na rzecz osób niepełnosprawnych oraz seniorów wymagających pomocy • Zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej
Opis działań	<p>W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Jak wynika z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, obecnie pomoc Ośrodka najczęściej trafia do osób starszych, samotnie gospodarujących. Tendencją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 jest deinstytucjonalizacja usług, która jest procesem ułatwiania dostępu do usług społecznych (opiekuńczych, asystenckich, mieszkaniowych i wielu innych) w środowisku lokalnym, co oznacza realizowanie ich poza instytucjami całodobowego pobytu. Oprócz dotychczasowo realizowanych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, w ramach niniejszego celu zakłada się dalszy rozwój usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz asystenckich. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie w dalszym ciągu będzie kierował do domów pomocy społecznej osoby wymagające całodobowej opieki, zwłaszcza osoby niepełnosprawne intelektualnie. Zmiany prawne wymuszające zmiany w systemie oferowanej pomocy społecznej mogą spowodować, że część osób, nieświadoma swoich praw nie sięgnie po należną im pomoc. Ważnym jest, aby informować dotychczasowych oraz przyszłych klientów pomocy społecznej o nowych możliwościach uzyskania wsparcia.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych objętych pomocą Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej • Utrzymanie wysokiej dostępności do usług rehabilitacyjnych • Zapewnienie wsparcia finansowego osobom starszym i niepełnosprawnym wymagającym pomocy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 2.	Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej
Cel operacyjny 2.1.	Wsparcie procesu wychowawczego w rodzinach przeżywających trudności
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie asystenta rodziny oraz systematyczna praca socjalna z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo – wychowawcze i w prowadzeniu gospodarstwa domowego • Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla rodzin z dziećmi • Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych • Organizacja i promocja wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi • Tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających • Dążenie do utrzymania dziecka w rodzinie biologicznej • Zabezpieczenie pobytu dzieci w pieczy zastępczej
Opis działań	<p>Niniejszy cel poświęcony jest rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze. Dotychczasowa współpraca asystenta rodziny oraz pracowników socjalnych pozwala na niesienie realnego wsparcia niektórym rodzinom z terenu gminy Waśniów. Kluczowe jest zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i utrzymanie go w rodzinie biologicznej. Obecnie kilkoro dzieci przebywa w pieczy zastępczej co wiąże się z koniecznością zagwarantowania środków finansowych na ich utrzymanie. Wzmacnianie systemu wsparcia adresowanego do rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze czy też kryzys życia rodzinnego ma wielopłaszczyznowy charakter i zależy od wielu czynników, nie tylko od pracy z asystentem rodziny czy też pracownikiem socjalnym. Powiązane jest również z działaniami edukacyjnymi, profilaktycznymi, gdzie wspierającą rolę pełnią podmioty realizujące działania w obszarze kultury, rekreacji i sportu, np. poprzez organizację wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych, które w inaczej nie miałyby szans na żaden wyjazd. W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem, uzależnienia. W części rodzin kluczowa wydaje się praca socjalna, kolejnym elementem jest poradnictwo specjalistyczne. Dzieci i młodzież często niechętnie biorą udział w spotkaniach ze specjalistami z obawy przed ostracyzmem środowiska lokalnego. Na terenie gminy brakuje również rodzin wspierających, które mogłyby wesprzeć swoją wiedzą i doświadczeniem rodziny w kryzysie.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby rodzin korzystających z pomocy specjalistów (psychologów, terapeutów itp.) • Organizacja wypoczynku letniego dla wszystkich dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych • Funkcjonowanie rodzin wspierających • Utrzymanie zerowej liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne, Sąd, organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 2.	Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej
Cel operacyjny 2.2.	Wsparcie rodzin w zapewnieniu prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja dodatkowych zajęć dydaktycznych dla uczniów • Organizacja wydarzeń skierowanych dla dzieci i młodzieży • Zapewnienie stypendiów dla najzdolniejszych uczniów • Rozwój i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych • Rozwój działalności świetlic wiejskich na terenie gminy • Zapewnienie wysokiej dostępności do opieki przedszkolnej • Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3
Opis działań	<p>Ważnym elementem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są działania profilaktyczne, edukacyjne oraz stymulujące pewne obszary, tak aby nie ograniczać się tylko do reagowania na występujące problemy. Takie działania będą między innymi ukierunkowane na poprawę warunków oraz możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży. Jednym ze sposobów pomocy rodzinom z dziećmi powinno być wyrównanie szans edukacyjnych np. poprzez organizację dodatkowych zajęć czy przyznawanie stypendiów szkolnych za bardzo dobre wyniki w nauce. Zagospodarowanie wolnego czasu pozytywnie wpływa na rozwój dzieci. Jako grupa szczególnie narażona na uzależnienia, wymagają oni systematycznej edukacji zdrowotnej oraz podejmowania działań profilaktyki uzależnień, tak aby już od najmłodszych lat wyrobili sobie zdrowe nawyki.</p> <p>Gmina Waśniów jest gminą typowo wiejską, gdzie funkcję lokalnych centrów integracyjnych pełnią świetlice wiejskie, szkoły oraz remizy OSP (często zlokalizowane w jednym budynku lub bezpośrednim sąsiedztwie). Należy kontynuować obecne działania polegające na rozbudowie bazy lokalowej świetlic.</p> <p>Ważnym aspektem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie dzieciom opieki przedszkolnej. Korzyści z tego są dwuwymiarowe: rodzina ma sposobność na powrót do aktywności zawodowej a dzieci mają możliwość socjalizacji w środowisku rówieśniczym. Jest to o tyle istotne, że przy malejącej dietności, dla części dzieci może to być jedyna okazja do częstszego spędzania czasu z rówieśnikami. W przypadku zapewnienia opieki dzieciom do lat 3, Gmina powinna podjąć starania związane z budową Żłobka. Należy jednak mieć na uwadze, że inwestycja ta powinna zostać poparta badaniem popytowym. Jest to bardzo istotne, ponieważ obecnie maluchami zajmują się rodzice (rezygnując z pracy zarobkowej), dziadkowie (społeczna rola „babci”) lub są dowożone do innych gmin (w pobliżu miejsca pracy).</p>
dwu rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa wyników w nauce • Wsparcie finansowe najzdolniejszych uczniów • Ograniczenie uzależnień wśród dzieci i młodzieży • Zapewnienie dostępności opieki przedszkolnej wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój działalności świetlic na terenie gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Szkoły podstawowe, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, Urząd Gminy, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe. Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3 w zależności do zdiagnozowanego popytu

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.1.	Poprawa warunków życia osób zagrożonych ubóstwem
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego poprzez udzielanie pomocy finansowej i materialnej • Zapewnienie dzieciom posiłków w szkołach • Kontynuacja przyznawania stypendiów socjalnych • Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją
Opis działań	<p>Jak wykazała analiza statystyczna zasobów pomocy społecznej, jedną z najczęstszych przyczyn przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie w ostatnich latach było ubóstwo. Wsparcie osób oraz rodzin zagrożonych ubóstwem będzie zatem w dalszym ciągu jednym z priorytetów gminnej pomocy społecznej. Wsparcie to może mieć zarówno charakter finansowy jak i niefinansowy. Dostępne formy pomocy są uzależnione od aktualnych przepisów prawa, kryterium dochodowego oraz przeprowadzonych wywiadów środowiskowych. Niniejszy cel operacyjny w dużej mierze dotyczy środowiska szkolnego. Przewidziano kontynuację wypłacania stypendiów socjalnych oraz kontynuację realizacji programów rządowych ukierunkowanych na zapewnienie dzieciom ciepłych posiłków w szkołach. Działania te mają na celu minimalizowanie negatywnego wpływu ubóstwa na dalszy rozwój psycho-fizyczny dzieci.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Wyeliminowanie skrajnego ubóstwa w gminie • Wzrost poczucia bezpieczeństwa socjalnego • Zapewnienie dzieciom z domów zagrożonych ubóstwem warunków do rozwoju osobistego • Zapewnienie wszystkim dzieciom przynajmniej jednego ciepłego posiłku w ciągu dnia
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.2.	Przeciwdziałanie uzależnieniom
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom • Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii odwykowej • Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia

	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja działań i kampanii przeciw używkom i uzależnieniom, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży • Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych • Diagnoza problemu uzależnień wśród dzieci klas 6-8 szkół podstawowych
Opis działań	<p>Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, przy skoordynowanych działaniach instytucji gminnych, należy kontynuować prowadzone kampanie i inicjatywy profilaktyczne skierowane do wszystkich mieszkańców gminy, ale ze szczególnym uwzględnieniem osób nieletnich. Działania te nie powinny się jednak ograniczać tylko do „klasycznych” uzależnień, ale dotyczyć również np. uzależnienie od Internetu, hazardu, zakupów itp. Dokładną skalę zjawiska wśród uczniów szkół podstawowych będzie można poznać po przeprowadzonym badaniu ankietowym.</p> <p>W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin. Kluczowym podmiotem realizacyjnym tego celu operacyjnego będzie Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Waśniowie. Do zadań Komisji należy między innymi kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Jest to istotne działanie pod kątem przestrzegania zakazu sprzedaży tych produktów osobom niepełnoletnim.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie liczby osób uzależnionych i współuzależnionych • Zmniejszenie liczby osób dotkniętych innymi problemami społecznymi, wynikającymi z uzależnienia od alkoholu
Realizatorzy i Partnerzy	Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, organizacje pozarządowe, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.3.	Przeciwdziałanie przemocy domowej
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie profesjonalnej pomocy psychologicznej, prawnej i poradnictwa rodzinnego dla osób dotkniętych problemem przemocy oraz dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy • Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie • Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy • Zapewnienie schronienia i opieki ofiarom przemocy domowej • Opracowanie diagnozy zjawiska przemocy domowej w gminie Waśniów
Opis działań	Jak wspomniano wcześniej, rzeczywista skala przemocy domowej na terenie gminy Waśniów jest trudna do oszacowania. Do obowiązków Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi diagnozowanie problemu przemocy domowej. Diagnoza

	<p>ta, powinna przyczynić się zatem do lepszego poznania skali zjawiska. Pomóc w tym mogą również dalsze działania edukacyjne i profilaktyczne, które pozwolą na przełamanie „tabu”.</p> <p>Wyzwaniem stojącym przed Gminą jest również kwestia zapewnienia schronienia oraz opieki ofiarom przemocy domowej.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej • Zapewnienie możliwości udzielenia schronienia ofiarom przemocy domowej
Realizatorzy i Partnerzy	Zespół Interdyscyplinarny, Policja, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim
Okres realizacji	Szkolenia dla Zespołu Interdyscyplinarnego realizowane co 2 lata (albo w ciągu 12 miesięcy dla nowych członków Zespołu); Opracowanie diagnozy przemocy co 3 lata. Pozostałe działania mają charakter ciągły

Cel strategiczny 4.	Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców
Cel operacyjny 4.1.	Wzmocnienie zaangażowania społecznego oraz tożsamości regionalnej mieszkańców
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja wolontariatu na terenie gminy • Wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej • Wspieranie działań mających na celu zwiększanie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych • Promocja i wspieranie w tworzeniu grup samopomocowych np. pomocy sąsiedzkiej • Rozwój animacji lokalnej poprzez wdrażanie metody OSL (Organizowania Społeczności Lokalnej) • Promowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców gminy
Opis działań	<p>Ważnym czynnikiem realizacyjnym niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wspomaganie inicjatyw oddolnych, podnoszonych np. przez organizacje pozarządowe. To właśnie stowarzyszenia działające na rzecz lokalnych społeczności mają dodatkowe możliwości realizacyjne, czasem nawet niedostępne dla samorządu. Działalność stowarzyszeń jest również doskonałym przykładem społeczeństwa obywatelskiego, czyli społeczności zaangażowanej w kreowanie i realizację lokalnych polityk. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stawia na dalsze wzmocnienie sektora pozarządowego, w tym podmiotów ekonomii społecznej łączących aktywizację zawodową z integracją społeczną. Wyzwaniem stojącym przed lokalnymi stowarzyszeniami jest zapewnienie ciągłości działalności poprzez stopniową zastępowalność kadr. Proces starzenia się dotyczy wszystkich mieszkańców, w tym tych już zaangażowanych społecznie. Działaniem aktywizującym młodzież jest wolontariat, dlatego należy go wykorzystać jako narzędzie aktywizujące i kreujące przyszłych liderów lokalnych.</p>

	Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 wskazuje na metody OSL (Organizowania Społeczności Lokalnej) jako elementy animacji lokalnej. Metodyka ta mająca na celu pobudzenie aktywnej postawy osób, rodzin, grup, a także społeczności lokalnych, w szczególności tych zagrożonych społecznym wykluczeniem skierowana jest nie tylko do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ale do wszystkich jednostek i instytucji działających na rzecz lokalnych społeczności.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych • Zwiększenie liczby mieszkańców zaangażowanych w wolontariat i pomoc sąsiedzką • Funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej
Realizatorzy i Partnerzy	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 4.	Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców
Cel operacyjny 4.2.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnianie informacji o usługach i instrumentach rynku pracy oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy • Organizacja prac społecznie użytecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Realizacja poradnictwa zawodowego wśród uczniów klas 7-8 • Promocja samozatrudnienia wśród mieszkańców gminy • Organizacja staży, kursów zawodowych oraz innych działań ułatwiających nabycie nowych kwalifikacji zawodowych • Promocja zatrudnienia wśród dotychczasowych opiekunów osób niepełnosprawnych
Opis działań	<p>Pomimo rekordowo niskiego bezrobocia w dalszym ciągu koniecznym jest kontynuowanie działań aktywizujących osoby bezrobotne, w tym zwłaszcza długotrwale pozostające bez pracy. Dodatkowo, Powiatowy Urząd Pracy prowadzi działalność wspierającą przedsiębiorczość wśród mieszkańców, między innymi poprzez przekazanie środków na otwarcie nowej działalności, finansowanie staży czy partycypację w kosztach zatrudnienia. Ważną inicjatywą w perspektywie kolejnych lat jest realizacja poradnictwa zawodowego wśród ostatnich roczników szkół podstawowych. Celem tego działania jest doprowadzenie do świadomego wyboru ścieżki kariery młodych mieszkańców, tak aby po zakończeniu etapu edukacji mogli liczyć na jak najlepsze odnalezienie się na rynku pracy.</p> <p>Wraz ze zmianami prawnymi otwiera się możliwość powrotu na rynek pracy części dotychczasowych opiekunów osób niepełnosprawnych. Osoby te mogą potrzebować jednak dodatkowego wsparcia od Powiatu i Gminy.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie procesu zmniejszania liczby osób bezrobotnych • Zwiększenie aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych

	<ul style="list-style-type: none"> • Przemysłany i świadomy wybór przyszłej ścieżki kariery przez uczniów • Wzrost liczby działalności gospodarczych rejestrowanych na terenie gminy • Aktywizacja zawodowa opiekunów osób niepełnosprawnych
Realizatorzy i Partnerzy	Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, szkoły podstawowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim, Starostwo Powiatowe w Ostrowcu Świętokrzyskim
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.1.	Rozwój bazy dydaktycznej i potencjału placówek oświatowych
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Dopuszczenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne • Zapewnienie cało-etatowej opieki pedagogicznej i psychologicznej w szkole • Zapewnienie stałego rozwoju nauczycieli
Opis działań	Rozwój uczniów wymaga stałego podnoszenia jakości procesu kształcenia. W ramach działań zaproponowanych w tym celu operacyjnym przewidziano konieczność dalszego doposażania szkół, zwłaszcza w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia ułatwiające pracę nauczycielom. Postęp technologiczny oraz coraz to nowe techniki pracy z uczniem wymuszają również stały proces doskonalenia kadry dydaktycznej. Ważną kwestią w kontekście zdrowia psychicznego jest również zapewnienie opieki psychologicznej uczniom. Obecnie w każdej szkole samorządowej zatrudnieni są specjaliści, w tym pedagodzy specjaliści, jednak w perspektywie kolejnych lat potrzeba jest zwiększenia nakładów na specjalistów w szkołach.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie poziomu nauczania w szkołach – wzrost wyników egzaminów • Zwiększenie dostępności do psychologa w szkole
Realizatorzy i Partnerzy	Szkoły podstawowe, Urząd Gminy, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.2.	Rozwój kadrowy i instytucjonalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach itp. • Organizacja superwizji dla osób działających w systemie pomocy społecznej
Opis działań	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest głównym realizatorem zadań zapisanych w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. To właśnie pracownicy Ośrodka są najbliższe problemów mieszkańców. Ciągłe zmiany w prawie

	wymagają stałego podnoszenia swojej wiedzy oraz kompetencji, aby móc jak najlepiej pomagać mieszkańcom. W przypadku spraw skomplikowanych zaleca się organizację superwizji, zarówno grupowej jak i indywidualnej.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Dalsze zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu pomocy społecznej na terenie gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.3.	Rozwój infrastruktury i oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy Waśniów
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury i oferty sportowej • Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej
Opis działań	Oferta sportowa i kulturowa stanowi uzupełnienie wielu działań przewidzianych w niniejszej Strategii, zwłaszcza tych o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym. Młodzież czasami sięga po alkohol i inne używki z powodu nudy, więc należy im zaproponować różne możliwości spędzania wolnego czasu.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie oferty kulturowej i rekreacyjnej gminy • Zmniejszenie odsetka dzieci i młodzieży, którzy sięgnęli po używki
Realizatorzy i Partnerzy	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Waśniowie, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Działania zaproponowane w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* stanowią odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania i problemy przed jakimi stoi gminny system pomocy społecznej. Dzięki realizacji kierunków działań ujętych w niniejszym dokumencie prognozuje się na przestrzeni kolejnych lat:

- Zwiększenie liczby miejsc spotkań, wydarzeń oraz inicjatyw skierowanych do seniorów lub uwzględniających tę grupę społeczną;
- Zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy;
- Zwiększenie dostępu do usług specjalistycznych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania oraz w formach instytucjonalnych;
- Wzrosną środki finansowe przeznaczone na pomoc oraz aktywizację osób niepełnosprawnych i ich rodzin;
- Zmianie ulegnie przestrzeń publiczna gminy, uwzględniając przy tym wytyczne dotyczące dostępności;
- Zwiększenie odsetka dzieci korzystających z programów dożywiania związanego ze wzrostem kryterium dochodowego;
- Pozostanie konieczność zatrudnienia jednego asystenta rodziny;
- Zwiększy się liczba rodzin potrzebujących pomocy ze względu na wzrost kosztów życia nierekompensowany wzrostem wynagrodzeń oraz świadczeń. Ubóstwem zagrożone będą zwłaszcza gospodarstwa domowe samotnych emerytów, osób których głównym źródłem utrzymania jest gospodarstwo rolne oraz których głowa rodziny ma wykształcenie nie wyższe niż gimnazjalne/podstawowe;
- Ogólną poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób niepełnosprawnych;
- Zwiększenie potrzeb pomocy względem osób przewlekle chorych oraz ich rodzin;
- Zwiększenie znaczenia wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej;
- Integrację społeczną rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocia, uzależnień i przemocy;
- Wzrost świadomości społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży w zakresie negatywnych skutków używek i nadużywania urządzeń elektronicznych oraz zjawiska przemocy domowej;

- Utrzymanie konieczności świadczenia specjalistycznych usług osobom doświadczającym przemocy domowej;
- Wzrost potrzeby zapewnienia pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Zapewnienie miejsc opieki przedszkolnej wszystkim dzieciom z gminy;
- Zwiększy się liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu;
- Dalsze funkcjonowanie świetlic wiejskich;
- Zostaną poprawione dzieciom i młodzieży warunki życia i rozwoju;
- Dalszy spadek liczby osób bezrobotnych w tym osób długotrwale bezrobotnych;
- Wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie;
- Zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia kadr gminnego ośrodka pomocy społecznej, urzędu oraz pozostałych jednostek organizacyjnych.

Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Niniejsza Strategia nie wskazuje konkretnych programów, źródeł finansowania ani kwotowych wartości docelowych, gdyż są to czynniki podlegające dynamicznym zmianom. Autorzy Strategii wyszli z założenia, że próba oszacowania całkowitych wydatków potrzebnych na realizację działań strategicznych jest niemożliwa, ponieważ w znacznym stopniu zależy od czynników niezależnych od samorządu. Na realizatorach Strategii ciąży przez to **większa odpowiedzialność** za budżet oraz poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania. Wśród tych źródeł, oprócz budżetu gminy należy wskazać środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe oraz prywatnych darczyńców.

Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania strategicznego. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią

część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

Poziom europejski

U podłoża polityki społecznej UE leży założenie, że wszystkie państwa członkowskie stoją na straży dobra publicznego poprzez zapewnienie swoim obywatelom, bez względu na rasę, płeć czy wyznanie zabezpieczeń społecznych oraz wynagrodzenia za pracę. Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) – agenda przyjęta podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku w 2015 r., Wskazuje trzy wymiary rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowy, które mają być osiągnięte dzięki realizacji 17 celów oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Agenda dotyczy rozwoju na poziomie globalnym i koncentruje się na wyeliminowaniu ubóstwa.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

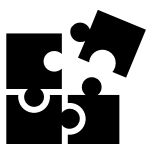
Europejski Fundusz Społeczny Plus – ma pomóc państwom członkowskim przezwyciężyć kryzys spowodowany pandemią COVID-19, osiągnąć wysoki poziom zatrudnienia i zapewnić sprawiedliwą ochronę socjalną oraz stworzyć wykwalifikowaną i odporną siłę roboczą przygotowaną do przejścia na zieloną i cyfrową gospodarkę¹³ Fundusz ma umożliwić poszczególnym państwom dostosowanie

¹³ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_p

wsparcia będącego odpowiedzią na problemy społeczne oraz problemy rynku pracy, poprzez stosowanie podejścia zintegrowanego oraz lepiej ukierunkowanego. Włączenie wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących do EFS+ umożliwi tym osobom korzystanie z lepszej kombinacji pomocy materialnej i kompleksowego wsparcia socjalnego.

Realizacja celów *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* jest spójna z celami Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, Strategii Europa 2020 oraz Europejskim Funduszem Społecznym Plus i przyczyni się tym samym do osiągnięcia zakładanych efektów w perspektywie długoterminowej.

Poziom krajowy

W polityce krajowej niniejsza Strategia zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzpełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.

Poziom wojewódzki oraz powiatowy

! *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych. Powiązanie to jest niezwykle istotne z punktu zachowania polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Jako główny dokument strategiczny w obszarze polityki społecznej o znaczeniu wojewódzkim należy wskazać **Strategię Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030**. Sformułowane w dokumencie tym założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności. Niniejsza *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* na swoich kartach wielokrotnie odnosi się do zapisów i kierunków wynikających ze Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030. Strategia ta stanowi również niejako „branżowe” rozwinięcie **Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**, która to jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- edukację ekologiczną,
- zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,

- upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- rozwój sektora ekonomii społecznej,
- poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Na poziomie powiatowym obowiązuje **Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Ostrowieckiego na lata 2021-2025**. Dokument ten swoim zakresem obejmuje wszystkie gminy powiatu i angażuje je w realizację przyjętych działań. Działania pogrupowane są w następujące cele strategiczne:

- Rozwój wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu;
- Zwiększenie dostępności do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- Rozwój systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uzależnieniom.

Należy mieć na uwadze, że Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Ostrowieckiego na lata 2021-2025 w głównej mierze dotyczy zakresu kompetencyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim. Głównymi obszarami zbieżnymi ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* są: dążenie do rozwoju systemu pieczy zastępczej, wsparcie osób bezrobotnych, wsparcie systemu edukacji, aktywizowanie mieszkańców, dążenie do rozwoju wsparcia specjalistycznego, organizacja systemu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, podejmowanie działań profilaktycznych oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Poziom lokalny

Dokumentem mającym największy wpływ na rozwój gminy jest strategia rozwoju gminy. Strategia taka powinna uwzględniać kierunki rozwoju gminy, w tym w ujęciu społecznym i przestrzennym. Na moment opracowywania niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych gmina Waśniów posiada strategię rozwoju gminy obowiązującą do roku 2026: Strategia Rozwoju Gminy Waśniów na lata 2016-2026. Strategia ta została przyjęta Uchwałą nr XXXVI/201/2017 Rady Gminy Waśniów z dnia 30 maja 2017 roku. Zmiany prawne w zakresie planowania strategicznego wymuszą na władzach Gminy Waśniów opracowanie nowej strategii rozwoju w perspektywie kolejnych dwóch lat. Można przy tym, z całą pewnością założyć, że niniejsza *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* będzie również zgodna z kolejną strategią rozwoju gminy, jeżeli tylko ta zostanie przygotowana i uchwalona wg obowiązującej ustawy i wytycznych w tym zakresie. Pewność ta wynika z faktu, że strategia rozwoju gminy podlega ocenie Zarządu Województwa pod kątem zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Zgodność ze strategią wojewódzką wykazano na wcześniejszych stronach niniejszego dokumentu.

Koordinator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Waśniowie. Na potrzeby realizacji niniejszej Strategii koordynatorem realizacji działań zostaje wyznaczony Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie.

System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032 jest dokumentem długookresowym, swoją perspektywą obejmującym dziewięć lat. Programowanie strategiczne w tak długim okresie jest z praktycznego punktu widzenia niemożliwe do zrealizowania w 100%, dlatego niniejsza Strategia musi zostawać poddana czasowym weryfikacjom, oraz jeżeli sytuacja będzie tego wymagała – zmianom. Rekomendowanym sposobem aktualizacji Strategii jest proces partycypacyjno-ekspercki, czyli odzwierciedlający przebieg tworzenia niniejszego dokumentu. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Waśniowie jako koordynator Strategii podejmując decyzję o aktualizacji Strategii będzie brał pod uwagę stopień jej wdrażania, oczekiwania mieszkańców gminy Waśniów, sytuację społeczno-gospodarczą gminy oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Biorąc powyższe pod uwagę w procesie aktualizacji należy uwzględnić obecne cele strategiczne, ale również nowe, nie ujęte w niej obecnie zadania, które na etapie opracowywania Strategii nie były jeszcze znane/określone. Zadania zaproponowane przez niniejszą Strategię angażują większość gminnych jednostek organizacyjnych, ale również organizacje pozarządowe oraz jednostki niepodlegające Wójtowi Gminy Waśniów. Tak zaproponowana zasada partnerstwa stanowi odpowiedź na jeden z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej, jednak wdrażanie Strategii przez podmioty niezależne wymaga ścisłej koordynacji i co najważniejsze – współpracy między zainteresowanymi stronami. Sama realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032* obejmować będzie pięć głównych etapów, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 51. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Etap	Działania	Termin
Etap 1	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Waśniów w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Waśniów na lata 2024-2032	Grudzień 2023 roku – styczeń 2024 roku
Etap 2	Realizacja działań zapisanych na kartach Strategii – koordynacja realizacji osiągnięcia założonych celów	Od I kwartału 2024 roku do IV kwartału 2032
Etap 3	Monitoring	Do 31 maja każdego roku
Etap 4	Ewaluacja śródk okresowa (mid-term)	II półrocze 2028 r.
Etap 5	Ewaluacja ex-post Strategii	I kwartał 2033 r.

Źródło. Opracowanie własne.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitorowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych służy regularnej ocenie realizacji wskazanych w dokumencie działań. Proces ten ma charakter ciągły, tzn. realizowany będzie każdego roku obowiązywania Strategii, w terminie do 31 maja i będzie dotyczył roku poprzedniego. Monitoring Strategii połączony będzie z corocznym obowiązkiem Gminy związanym z przygotowaniem Raportu o Stanie Gminy. Za ocenę stopnia realizacji działań posłużą „wskaźniki monitoringowe”, mające charakter policzalnych danych. Poniższa tabela zawiera propozycję tych wskaźników przypisanych do celów strategicznych z uwzględnieniem wartości bazowej, zakładanej wartości śródkresowej („middle”) oraz końcowej („post”).

Tabela 52. Wskaźniki monitoringowe Strategii

Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość middle	Wartość post
Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej	Liczba asystentów rodziny	1	Nie mniej niż 1	Nie mniej niż 1
	Liczba rodzin wspierających	0	1	2
	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej	9	9	10
	Liczba dzieci, którym sfinansowano wakacyjny wyjazd	0	10	30
	Liczba dzieci otrzymujących stypendium za wybitne wyniki w nauce	0	10	20
Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych	Liczba osób w DPS za które Gmina ponosi odpłatność	19	30	40
	Liczba osób objętych wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej	9	20	30
	Liczba osób korzystających z sąsiedzkich usług opiekuńczych	0	7	18
Przeciwdziałanie ubóstwu oraz	Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” (suma za lata)	15	Σ75	Σ125

patologiom społecznym	Liczba dzieci korzystających z posiłków w szkołach	23	30	30
	Liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne i szkolne	46	50	55
	Wnioski do Sądu o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu (suma za lata)	12	Σ60	Σ100
	Liczba przeprowadzonych badań wśród uczniów	0	2	4
Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców	Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych (BDL GUS)	13	14	15
	Liczba wolontariuszy współpracujących z GOPS	0	2	5
	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	64	50	40
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	0	1	2
Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy	Procent decyzji wydanych przez GOPS po ustawowym terminie	0	0	0
	Odsetek przeszkolonych pracowników OPS	80%	90%	100%

Źródło. Opracowanie własne

Powyższe wskaźniki odpowiadają działaniom zaproponowanym w niniejszej Strategii oraz przewidywanym zmianom w latach kolejnych (np. wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu, zwiększenie świadomości mieszkańców na temat przemocy domowej itp.). Zauważalny jest brak wskaźników opisujących liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej. Jest to trudny do analizy wskaźnik, ponieważ spadek lub wzrost jego wartości nie zależy od ośrodka pomocy społecznej a od ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i kraju oraz od przepisów prawa. Każda zmiana w poszczególnych, wymienionych w poprzednich rozdziałach ustaw, może przyczynić się do wzrostu liczby rodzin korzystających z pomocy (np. poprzez wzrost kryterium dochodowego, przyznanie nowego świadczenia) lub zmniejszenia się liczby osób uprawnionych (np. poprzez dodanie kryterium dochodowego, podniesienie płacy minimalnej itp.). Wskaźnik ten ma jednak olbrzymi wpływ na opis zjawisk zachodzących na terenie gminy, dlatego może zostać ujęty w raportach monitoringowych oraz ewaluacyjnych jako wskaźnik horyzontalny. Autorzy niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów

Społecznych proponują zatem poniższe wskaźniki horyzontalne, które pomogą odnieść się do stopnia realizacji strategii:

- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej,
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej,
- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem powodów przyznawania pomocy,
- Liczba mieszkańców gminy z uwzględnieniem podziału na ekonomiczne grupy wieku,
- Liczba osób bezrobotnych.

Ujęcie wskaźników realizacji działań oraz wskaźników horyzontalnych pozwoli na kompleksowe spojrzenie na proces realizacji Strategii.

Celem ewaluacji jest ocena osiągniętych rezultatów. Ewaluacja będzie przeprowadzona dwukrotnie: w roku 2028 jako ewaluacja śródkresowa po upływie pełnych czterech lat obowiązywania Strategii oraz w roku 2033 jako ewaluacja końcowa. W procesie ewaluacji kluczowe będą dotychczasowe raporty monitoringowe, które powinny zostać poddane ocenie w perspektywie horyzontalnej, uwzględniając zaproponowane wartości *middle* oraz *post*.

Bibliografia:

1. Panek T., *Ubóstwo i nierówności*, w: Statystyka Społeczna, Praca zbiorowa pod red. T. Panka, PWE, Warszawa 2007.
2. Pieczywok A., Czuryk M., Drabik K., *Bezpieczeństwo człowieka w procesie zmian społecznych, kulturowych i edukacyjnych*, Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego. Wydział Prawa i Administracji. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2018.
3. Twardowski A., *Społeczny model niepełnosprawności – analiza krytyczna*, Studia Edukacyjne, 2018, nr 48, s. 97-114.
4. Zamorska K., Makuch M., *Starzenie się społeczeństwa. Wymiar społeczny, gospodarczy i polityczny*, Kraków, 2018.
5. *Leksykon polityki społecznej*, red. nauk. Rysz-Kowalczyk B. ; Warszawa, 2001.
6. *Strategia Demograficzna 2040*.
7. https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_p
8. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>
9. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/stypendium-szkolne-oraz-zasilek-szkolny>
10. <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-karte-duzej-rodziny>
11. <https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenie-pielegnacyjne>
12. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-staly>
13. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-rodzinny>
14. <https://www.gov.pl/web/rodzina/fundusz-alimentacyjny>
15. <https://www.gov.pl/web/rodzina/pomoc-spoeczna>
16. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-okresowy>
17. <https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/poziomwyszczepienia>
18. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/przemoc-domowa>
19. <http://www.niepelnosprawni.pl/>
20. <https://www.parpa.pl/>
21. <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-rodzicow/zdrowie-psychiczne-w-europie>
22. <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DksTIMz96>

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Waśniów wg miejscowości w latach 2020-2022.....	15
Tabela 2. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Waśniowie w latach 2018-2022.....	23
Tabela 3. Osoby i rodziny, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy	23
Tabela 4. Liczba uczniów w gminie Waśniów.....	24
Tabela 5. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” w gminie Waśniów	25
Tabela 6. Liczba świadczeń i porad udzielonych w GZOZ w Waśniowie	27
Tabela 7. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych	30
Tabela 8. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Waśniów	31
Tabela 9. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2022)	34
Tabela 10. Osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą	35
Tabela 11. Informacje o uczestnikach badania sondażowego.....	39
Tabela 12. Problemy społeczne w gminie Waśniów w latach 2019-2022 według zestawienia Pareto- Lorenza.....	42
Tabela 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności.....	46
Tabela 14. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018-2022.....	46
Tabela 15. Świadczenia pielęgnacyjne w latach 2017-2022.....	47
Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy w latach 2017-2022	48
Tabela 17. Zasiłek dla opiekuna w latach 2019-2022.....	49
Tabela 18. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017-2022	49
Tabela 19. Zasiłki stałe w latach 2017-2022.....	50
Tabela 20. Liczba osób otrzymujących zasiłki okresowy z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w latach 2017-2022	50
Tabela 21. Usługi opiekuńcze w latach 2017-2022	51
Tabela 22. Świadczenie „Za Życiem” w latach 2017-2022.....	51
Tabela 23. Liczba osób umieszczonych w DPS w latach 2017-2022	52
Tabela 24. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia	56
Tabela 25. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w latach 2021-2022 w Polsce (w zł)	57
Tabela 26. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa.....	60
Tabela 27. Zasiłki okresowe w gminie Waśniów w latach 2017-2022	61
Tabela 28. Liczba osób otrzymujących zasiłki celowe w latach 2017-2022	61
Tabela 29. Realizacja programów w zakresie dożywiania w latach 2017-2022.....	62
Tabela 30. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2017-2022	63
Tabela 31. Stypendia w gminie Waśniów w latach szkolnych 2018/2019-2023/2024	63
Tabela 32. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych?	66
Tabela 33. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej w latach 2017-2022.....	67
Tabela 34. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	67
Tabela 35. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2017-2022.....	69
Tabela 36. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2020-2022 (liczba świadczeń).....	69
Tabela 37. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych.....	71
Tabela 38. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2022	72
Tabela 39. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2022	73
Tabela 40. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży?	73

Tabela 41. Świadczenia alimentacyjne w latach 2017-2022	74
Tabela 42. Świadczenie wychowawcze 500+	74
Tabela 43. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie	76
Tabela 44. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2022	77
Tabela 45. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	79
Tabela 46. Charakterystyka pracy GKRPA w latach 2018-2022	80
Tabela 47. Działalność OSP w latach 2019-2022.....	81
Tabela 48. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności.....	82
Tabela 49. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Waśniów.....	83
Tabela 50. Co konkretnie należy poprawić, aby w gminie Waśniów rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców?	89
Tabela 51. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	111
Tabela 52. Wskaźniki monitoringowe Strategii	112
Wykres 1. Liczba ludności gminy Waśniów w latach 2003-2022.....	14
Wykres 2. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Waśniów	16
Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Waśniów w latach 2010-2022.....	17
Wykres 4. Piramida wieku GUS (2022r.)	18
Wykres 5. Ludność gminy Waśniów wg ekonomicznych grup wieku	18
Wykres 6. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2022	21
Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2016-2022	22
Wykres 8. Budynki mieszkalne w gminie Waśniów w latach 2010-2022	30
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Waśniów w latach 2016-2022	32
Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	33
Wykres 11. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2016-2022.....	36
Wykres 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Waśniów w latach 2010-2022	37
Wykres 13. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców gminy Waśniów, powiatu ostrowieckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2022 ..	38
Wykres 14. Dochody i wydatki gminy Waśniów w latach 2010-2022	38
Wykres 15. W jakim stopniu jest Pan/Pani zadowolony/a z następujących warunków życia w gminie?	40
Wykres 16. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo.....	43
Wykres 17. Jak oceniłby Pan/i wagę niżej wymienionych problemów w naszej gminie, czy dotyczą one mieszkańców naszej gminy?	44
Wykres 18. Bezrobocie w latach 2003-2022 w podziale na płeć osób bezrobotnych	54
Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych	54
Wykres 20. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych.....	56
Wykres 21. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2022 oraz liczba urodzeń w gminie Waśniów	70
Wykres 22. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2017-2022.....	70
Rysunek 1. Położenie gminy Waśniów na tle powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego	13
Rysunek 2. Mediana wieku pracujących w gospodarce narodowej w gminach w Polsce	34
Rysunek 3. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2021 i 2022 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.	58